

BILTEN BROJ 2
SUDSKE PRAKSE
VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, april - juni 1990. Godine

KRIVIČNO PRAVO

KRIVIČNI ZAKON SFRJ

1.

Član 12. stav 2. KZ SFRJ u vezi sa članom 404. stav 1. tačka 4. ZKP

Krivični postupak završen pravosnažnom presudom, između ostalog, može se ponoviti ako se iznesu nove činjenice ili se podnesu novi dokazi koji su sami za sebe ili u vezi sa ranijim dokazima podobni da prouzrokuju osudu u blažem zakonu. Zbog toga bitno smanjenje uračunljivosti osuđenog u vrijeme izvršenja krivičnog djela može poslužiti kao osnov za izricanje blaže kazne, ali ne i kao osnov za kažnjavanje po blažem zakonu, pa prema tome ne može predstavljati zakonski razlog za ponavljanje krivičnog postupka iz člana 404 stav 1. tačka 4. ZKP.

Iz obrazloženja:

Prvostepenim rješenjem odbijen je zahtjev osuđenog za ponavljanje krivičnog postupka završenog pravosnažnom presudom, jer je prvostepeni sud, na osnovu nalaza i mišljenja vještaka, koje je saslušao nakon prijema zahtjeva, utvrdio da osuđeni predmetno djelo nije izvršio u neuračunljivoj stanju, kako se to u zahtjevu tvrdi. Iz nalaza vještaka sud je utvrdio da je osuđeni u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio bitno smanjeno uračunljiv. U takvom slučaju, prema odredbi člana 12. stav 2. KZ SFRJ, učinilac krivičnog djela se može blaže kazniti. Međutim, primjena ove odredbe ne znači osudu po blažem zakonu, već fakultativan osnov za ublažavanje kazne. Kako se ponavljanje postupka može dozvoliti samo ako su nove činjenice i okolnosti podobni da prouzrokuju osudu po blažem zakonu, po ocjeni ovog suda prvostepeni sud je pravilno postupio kada je kod navedenog činjeničnog stanja, odbio zahtjev osuđenog za ponavljanje krivičnog postupka. Pod pojmom blažeg zakona treba podrazumijevati osudu po krivičnom zakonu koji za krivično djelo propisuje blažu kaznu nego što je propisana u krivičnom zakonu za djelo za koje je izrečena pravosnažna presuda, a ne primjenom odredbi o ublažavanju kazne za isto krivično djelo za koje je osuđeni kažnjen.

Stoga je ovaj sud odbio žalbu osuđenog kao neosnovanu, kojom je osporavao prednje utvrđenje i zaključke prvostepenog suda iz pboijanog rješenja.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 227/90 od 10.5.1990. godine)

NAPOMENA:

Ovim rješenjem stavlja se van snage dio stanovišta ovog suda objavljeno u Biltenu br. 1. iz 1986. godine, na strani 7, vezano za odluku ovog suda broj Kž. 787/85 od 22. novembra 1985. godine u odnom dijelu koji je u suprotnosti sa ovim stanovištem.

2.

Član 34. KZ SFRJ, u vezi sa članom 412. ZKP

Pravosnažno izrečena uslova osuda ne može se u smislu člana 412. Zakona o krivičnom postupku vanredno ublažiti.

Iz obrazloženja:

Presudom osnovnog suda, koja je potvrđena presudom Višeg suda, okrivljenom je izrečena uslovna osuda.

Osuđeni je podnio zahtjev za vanredno ublažavanje tako izrečene krivične sankcije.

Vrhovni sud BiH, odlučujući o zahtjevu osuđenog isti je odbio kao neosnovan, jer po članu 412 ZKP ublažavanje pravosnažno izrečene kazne dozvoljeno je kada se po pravosnažnosti presude pojave okolnosti kojih nije bilo kada se izricala presuda ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očigledno dovele do blaže osude.

Prema sadržini navedene zakonske odredbe dozvoljeno je vanredno ublažavanje samo i isključivo pravosnažno izrečene kazne, a ne i drugih krivičnih sankcija, među koje spada i uslovna osuda. Ovakav zaključak, ovaj sud izvodi iz propisa člana 412 ZKP i člana 34. tač. 1. do 4. KZ SFRJ. Naime, u članu 34. tač. 1. do 4. KZSFRJ, nabrojane su sve kazne. Među tim kaznama nema uslovne osude.

Stoga je ovaj sud odbio zahtjev osuđenog za vanredno ublažavanje uslovne osude nalazeći da se nisu ispunili zakonski uslovi iz člana 412. ZKP, u vezi sa članom 34. KZ SFRJ za vanredno ublažavanje kazne.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kvl. 261/90 od 22.5.1990. godine)

KRIVIČNI POSTUPAK

Zakon o krivičnim postupku

3.

Član 155. u vezi sa članom 36. ZKP

Istražni sudija nije ovlašten da donese rješenje kojim sud oglašava nenadležnim za preduzimanje istražnih radnji po zahtjevu javnog tužioca u smislu odredbi iz člana 155. stav 1. ZKP, već mora zatražiti da vijeće istog suda iz člana 23. stav 6. ZKP, o tome donese rješenje.

IZ obrazloženja:

Osnovni javni tužilac je podnio zahtjev istražnom sudiji Osnovnog suda u Trebinju za sprovođenje pojedinih istražnih radnji u smislu odredbi iz člana 155. stav 1. ZKP.

Međutim, istražni sudija je donio rješenje kojim se oglasio stvarno nenadležnim, te je nakon pravosnažnosti tog rješenja spis dostavio Višem sudu Mostar na nadležni postupak. Viši sud je izazvao sukob stvarne nadležnosti kod ovog suda.

Odlučujući o sukobu nadležni Vrhovni sud BiH je našao da je za sprovođenje pojedinih istražnih radnji stvarno nadležan istražni sudija onoga suda kome je javni tužilac dostavio zahtjev za sprovođenje pojedinih istražnih radnji koje su navedene u članu 155. ZKP. S druge strane istražni sudija nije ni bio nadležan da odlučuje o stvarnoj nenadležnosti, već je morao zatražiti da o tome odluči vijeće toga suda iz člana 23. stav 6. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kr. 22/90 od 25.4.1990. godine)

4.

Član 364. stav 1. tačka 11. u vezi sa članom 351. ZKP

Kada je drugostepeni sud preinačio prvostepenu presudu kojom je okrivljeni bio oslobođen od optužbe, i izrekao presudu kojom ga sada oglašava krivim, izreka drugostepene presude mora da sadrži činjenični opis krivičnog djela u smislu odredbe iz člana 351. ZKP-a, jer u protivnom izreka presude je neraumljiva, što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka, iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP.

IZ obrazloženja:

Prvostepenom presudom okrivljeni je oslobođen od optužbe na osnovu člana 350. tačka 1. ZKP, u vezi sa članom 8. stav 2. KZ SFRJ za krivično djelo pronevjere iz člana 227. stav 1. KZ SRBiH.

Uvažanjem žalbe javnog tužioca drugostepeni sud je preinačio prvostepenu presudu, a izreka te presude glasi: "Žalba javnog tužioca se uvažava i presuda Osnovnog suda u C. broj K. 271/85 od 9.10.1989. godine se preinačuje, tako da se okrivljeni za krivično djelo iz člana 227. stav 1. KZ SRBiH, za koje je djelo pobijanom presudom oslobođen od optužbe, oglašava krivim i primjenom člana 52. stav 1. i člana 53. stav 4. KZ SFRJ mu se izriče uslovna osuda, te primjenom člana 42. stav 1. tačka 2. i člana 43. stav 1. tačka 4. KZ SFRJ, utvrđuje kazna zatvora od 4 mjeseca, koja se neće izvršiti ako okrivljeni u roku od 2 godine ne učini novo krivično djelo. Prvostepena presuda u ostalom dijelu ostaje neizmijenjena"

Povodom žalbe okrivljenog izjavljene u skladu sa odredbom iz člana 391. stav 3. ZKP ovaj sud je po službenoj dužnosti ukinuo prvostepenu presudu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP-a, u vezi sa članom 351. ZKP, jer izreka te presude ne sadrži činjenice i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela pronevjere, iz člana 227. stav 1. KZ SRBiH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 200/90 od 28.6.1990. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

5.

Član 12. Zakona o privrednim prestupima

Za postojanje odgovornosti okrivljenog odgovornog lica u smislu odredbe člana 12. Zakona o privrednim prestupima potrebno je osim objektivnog elementa – postojanja djela – i subjektivni element – krivnja – (umišljaj ili nehat).

IZ obrazloženja:

Prvostepenom presudom na osnovu člana 350. tačka 3. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima oslobodjeni su od optužbe okrivljeno pravno lice i okrivljeno odgovorno lice, da su na način opisan u izreci prvostepene presude učinili privredni prestup iz člana 29. stav 1. tačka 1. i stav 2. zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe.

Proiv prvostepene presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog bitne povrede odredaba postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja sa prijedlogom da drugostepeni sud ukine prvostepenu presudu i predmet vrati na ponovno suđenje.

Drugostepeni sud odbio je žalbu javnog tužioca kao neosnovanu i potvrdio presudu prvostepenog suda. Naime, za postoajnje odgovornosti okrivljengo odgovornog lica u smislu člana 12. Zakona o privrednim prestupima potrebno je osim objektivnog elementa – postojanje djela i subjektivni elemenat – krivnja (umišljaj ili nehat). U konkretnom slučaju iz provedenih dokaza u postupku pred prvostepenim sudom ne može se izvesti zaključak da je na strani okrivljenog odgovornog lica postojao subjektivni elemenat – krivnja (umišljaj ili nehat) za privredni prestup za koji je optužen.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 263/89 od 5.4.1990. godine)

6.

Član 13. Zakona o privrednim prestupima

Okolnost da je radniku zbog učinjene povrede propisa na radu izrečena disciplinska mjera prestanka radnog odnosa i da ne radi nije od značaja niti može uticati na isključenje odgovornosti za izvršeni privredni prestup.

IZ obrazloženja:

Osporavajući pravilnog prvostepene presude kojom je oglašen odgovornim za izvršeni privredni prestup okrivljeno odgovorno lice u žalbi ukazuje da se ne smatra odgovornim, jer mu je za učinjenu povredu propisa izrečena i disciplinska mjera prestanka radnog odnosa tako da više nije u radnom odnosu.

Istaknuti žalbeni prigovor nije od značaja niti može uticati na utvrđenu odgovornost okrivljenog odgovornog lica za izvršeni privredni prestup. Naime, u smislu odredbe iz člana 13. Zakona o privrednim rprestupima odgovornost odgovornog lica za privredni prestup ne prestaje zato što mu je prestao radni odnos u pravnom licu. Isto tako, okolnost da je žalitelju izrečena i disciplinska mjera, jer učinjeva povreda propisa predstavlja i povredu radne obaveze, nijednom zakonskom odredbom nije predviđeno da isključuje privredno – prestupnu odgovornost. Prema tome, ukoliko su i tačni navodi žalbe žalitelj je odgovoran za privredni prestup za koji je prvostepenom presudom pravilno oglašen odgovornim. Okolnost da radnik ne radi o značaja je samo pri odmjeravanju kazne, a to je prvostepeni sud imao u vidu prilikom odlučivanja. S iznijetog žalba okrivljenog odgovornog lica je odbijena.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 433/88 od 15.9.1989. godine)

7.

Član 23. Zkona o privrednim prestupima

Kada prvostepeni sud okrivljenom izrekne novčanu kaznu u iznosu većem od propisane zakonom, a nisu ispunjeni uslovi niti su primijenjene odredbe o pooštavanju kazne u smislu člana 23. Zakona o privrednim prestupima, drugostepeni sud će, po žalbi javnog tužioca na odluku o kazni (da se izrekne veća kazna), po službenoj dužnosti u smislu čl. 376. tačka 5. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima preinačiti prvostepenu presudu u pogledu odluke o kazni i istu izreći u okviru iznosa predviđenog zakonom, imajući u vidu odredbe čl. 21. i 22. Zakona o privrednim prestupima.

IZ obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašen je odgovornim okrivljeno pravno lice i okrivljeno odgovorno lice zbog privrednog prestupa iz člana 51. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu i dr.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog odluke o kazni sa prijedlogom da drugostepeni sud preinači prvostepenu presudu i okrivljenima izrekne novčane kazne u većim iznosima.

Donoseći pobijanu presudu prvostepeni sud je povrijedio materijalni zakon na štetu okrivljenog odgovornog lica iz člana 365. tačka 5. Zakona o krivičnom postupku, obzirom da je ovome izrekao veću novčanu kaznu nego što je to propisano članom 51. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga, a pri tome nisu primijenjene odredbe o pooštavanju kazne u smislu člana 23. Zakona o privrednim prestupima. Stoga je drugostepeni sud, povodom žalbe javnog tužioca, a po službenoj dužnosti, preinačio prvostepenu presudu u tom dijelu tako što je kaznu okrivljenom odgovornom licu za navedeni privredni prestup sveo u okviru zakonom propisane kazne.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 669/89 od 11.5.1990. godine)

8.

Član 364. stav 2. u vezi sa članom 345. stav 1. ZKP-a u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima

Glavni pretres može se ponovo otvoriti samo u toku vijećanja radi donošenja presude, ali ne i nakon što se presuda objavi.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 345. stav 1. Zakona o krivičnom postupku ako sud u toku vijećanja i glasanja radi donošenja presude nađe da treba ponovo otvoriti glavni pretres radi dopune postupka ili razjašnjenja pojedinih pitanja izreći će presudu. Polazeći od ove zakonske odredbe, Vrhovni sud BiH smatra da se glavni pretres može ponovo otvoriti samo u toku vijećanja radi donošenja presude, ali ne i nakon što se presuda objavi. Osporavajući prvostepenu presudu javni tužilac u žalbi ukazuje da je prvostepeni sud u konkretnoj privredno – kaznenoj stvari održao glavni pretres dana 10.9.1985. godine i objavio presudu kojom je u konkretnoj privredno – kaznenoj stvari oglasio odgovornim okrivljeno pravno lice za privredni prestup iz člana 60. stav 1. tačka 3. Zakona o krivodjelu i izrekao mu novčanu kaznu u iznosu od 10.000 dinara, dok je okrivljeno odgovorno lice oslobodio od optužbe. Međutim, neovisno o tome, u žalbi javnog tužioca se ističe, da je prvostepeni sud ponovo zakazao i održao glavni pretres dana 25.2.1985. godine kada je oba okrivljena oglasio odgovornim za pomenuti privredni prestup i izrekao kazne i to pravnom licu u iznosu od 50.000 dinara, a odgovornom licu u iznosu od 5.000 dinara. Ovaj

žalbeni prigovor javnog tužioca od značaja je za donošenje pravilne i zakonite odluke i neophodno ga je provjeriti saslušanjem prerdstavnika okrivljenog pravnog lica i okrivljenog odgovornog lica, jer ukoliko je tačan, propust suda predstavlja bitnu povredu odredaba postupka iz člana 364. stav 2. Zakona o krivičnom postupku, koju je neophodno otkloniti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 490/88 od 7.6.1989. godine)

9.

Član 364. stav 2. u vezi sa članom 4. stav 2. ZKP, u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima

Sud je dužan da okrivljenom omogući da se izjasni na nalaz vještaka jer u protivnom čini bitnu povredu odredaba postupka iz člana 364. stav 2. ZKP u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima.

IZ obrazloženja:

U smislu odredbe iz člana 4. stav 2. Zakona o krivičnom postupku okrivljenom se mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist. Ovom odredbom je regulisano jedno od osnovnih načela postupka – pravo na odbranu koje je i ustavom zagantovano. Okrivljeni u žalbi protiv prvostepene presude, kojom je oglašen odgovornim za izvršeni privredni prestup, tvrdi da mu sud nije omogućio da se izjasni na nalaz i mišljenje koje je dao finansijski vještak na glavnom pretresu održanom 1.10.1987. godine. Ovaj prigovor okrivljenog odgovornog lica je osnovan. Naime, na glavni pretres održan dana 1.10.1987. godine žalitelj nije uredno pozvan, zbog čega na pretres nije ni pristupio, ali je sud neovisno o tome proveo dokaz vještačenjem po vještaku finansijske struke i tako propustio da okrivljenom omogući da se izjasni na nalaz vještaka. na taj način povrijeđeno je pravo žalitelja na odbranu, što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. Zakona o krivičnom postupku, zbog čega je njegovu žalbu valjalo uvažiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž.. 475/88 od 14.6.1989. godine)

10.

Član 203. stav 1. tačka 8. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Nema odgovornosti na strani okrivljenog odgovornog lica za privredni prestup iz člana 203. stav 1. tačka 8. i stav. 2 Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima zato što vozač okrivljenog pravnog lica na putu, na koji je upućen više dana, nije pridržavao zakonskih propisa da ima neprekidan desetočasovni odmor između dva radna dana, pod uslovom da mu je prije polaska na put omogućen neprekidni desetočasovni odmor i da mu putnim nalogom nije ograničeno vrijeme trajanja vožnje.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom na osnovu člana 350,. tačka 3. u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima oslobođeni su od optužbe okrivljeno pravno lice i okrivljeno odgovorno lice, da su na način opisan u izreci prvostepene presude učinili privredni prestup iz člana 203. stav 1. tačka 8. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja sa prijedlogom da drugostepeni sud ukine prvostepenu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Drugostepeni sud odbio je žalbu javnog tužioca kao neosnovanu i potvrdio presudu prvostepenog suda. Naime, u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno je da je vozaču orkivljenog pravnog lica prije polaska na put omgoučen neprekidan desetočasovni odmor, a po putnom nalogu nije mu bilo ograničeno vrijeme trajanja puta. Zbog toga, po stanovištu ovog suda, u konkretnom slučaju na strani okrivljenog odgovornog lica nema odgovornosti zato što se vozač okrivljenog pravnog lica na putu na koji je bio upućen i na istom se zadržao više dana nije pridržavao zakonskih propisa da ima neprekidan desetočasovni odmor između dva radna dana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 539/89 od 5.4.1990. godine)

11.

Član 203. stav 1. tačka 9. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Okolnost da je u vrijeme donošenja prvostepene presude okrivljeno pravno lice bilo pod prinudnom upravom ne može predstavljati osnov za isključenje odgovornosti za učinjenu povredu propisa.

Iz obrazloženja:

Zaključak prvostepenog suda da su se u konkretnoj privredno – kaznenoj stvari u ponašanju okrivljenih ostvarila obilježja privrednog prestupa iz člana 203. stav 1. tačka 9. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, zasnovan je na pravilno i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju i pravilnoj primjeni materijalnog prava.

Osporavajući odgovornost za izvršeni privredni prestup okrivljeno pravno lice u žalbi ukazuje da je u vrijeme donošenja prvostepene presude bio pod prinudnom upravom. Ovaj žalbeni prigovor ukoliko je i tačan nije od značaja niti može uticati na utvrđenu odgovornost žalitelja. Ovo iz razloga što uvođenje prinudne uprave zakonom nije predviđeno kao osnov za isključenje odgovornosti okrivljenog pravnog lica. Stoga je žalbu kao neosnovanu valjalo odbiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 94/89 od 20.12.1989.,. godine)

12.

Član 203. stav 1. tačka 3. i stav 2. u vezi sa članom 8. stav 2. zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Redovni tehnički pregled vozila organizacija je dužna da obavi svakih šest mjeseci, u pritivnom čini privredni prestup iz člana 203. stav 1. tačka 3. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima.

Iz obrazloženja:

Žalbenim navodima okrivljeni nisu doveli u sumnju pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja na kome se temelji prvostepena presuda kojom su okrivljeni oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 203. stav 1. tačka 3. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima. Pobjijajući prvostepenu presudu okrivljeni u žalbi, prije svega, ističu da su vršili permanentnu kontrolu vozila koja se stavljaju u upotrebu. Ova okolnost, međutim, nije od značaja

niti može uticati na utvrđenu odgovornost okrivljenih. Naime prema odredbi iz člana 8. stav 2. zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima (“Službeni list SFRJ”, broj 63/80 i 53/85) predviđeno je da su organizacije udruženo rada i druge organizacije i organi koji vrše javni prevoz i prevoz za sopstvene potrebe dužni da organizuju i trajno vrše kontrolu nad ispunjavanjem propisanih uslova rada vozača, nad tehničkom ispravnošću vozila i nad ispunjavanjem uslova predviđenih drugim propisima od kojih zavisi bezbjednost saobraćaja na putevima. Iz ove zaknske obaveze proizilazi da su pomenuti subjekti, između ostalog, dužni da ispunjavaju uslove predviđene drugim propisima. U vezi s tim, prema odredbi iz člana 171. stav 2. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima (“Službeni list SRBiH” broj 31/82 – prečišćeni tekst), redovni tehnički pregled vozila na motorni pogon i priključnih vozila kojima se obavlja javni prevozi, autobusa i teretnih vozila vrši se svakih šest mjeseci. U konkretnom slučaju izvedenim dokazima, te iz iskaza okrivljenih, proizilazi da su upotrebljavali u saobraćaju vozila koja nisu bila na redovnom tehničkom pregledu. Dakle, kako se okrivljeni nisu pridržavali propisa od kojih zavisi bezbjednost saobraćaja na putevima, a što nalaže naprijed navedene zakonske odredbe u njihovom ponašanju i po ocjeni Vrhovnog suda BiH stekla su se obilježja privrednog prestupa za koji su prvostepenom presudom oglašeni odgovornim

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 94/89 od 20.12.1989. godine)

PREKRŠAJI

ZAKONI O PREKRŠAJIMA

13.

Član 4. stav 2. Zakona o prekršajima

U odnosu na propis koji je važio u vrijeme izvršenja prekršaja, propis o prekršaju koji je stupio na snagu kasnije nije blaži za učinioca samo zbog toga što predviđa mogućnost odlaganja izvršenja izrečene zaštitne mjere, kad već predviđa obavezno izricanje iste mjere, jednako kao i raniji propis, ali predviđa i strožiju kaznu.

IZ obrazloženja:

Rješenjem Republičkog suda za prekršaje potvrđeno je rješenje Opštinskog suda za prekršaje kojim je kažnjeni oglašeni krivim zbog prekršaja iz člana 208. stav 1. tačka 16. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima radi kojeg mu je izrečena novčana kazna i zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom “b” kategorije u trajanju od šest mjeseci.

Protiv drugostepenog rješenja republički javni tužilac je podigao zahtjev za zaštitu zakonitosti u kojem je ukazano da je i prvostepenim i drugostepenim rješenjem povrijeđen zakon na štetu kažnjenog zbog toga što u konkretnom slučaju nije primijenjen blaži zakon tj. novi Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima koji u odredbi člana 236. predviđa mogućnost odlaganja izvršenja izrečene zaštitne mjere izvršiocu prekršaja za koji je kažnjeni oglašen krivim. Zbog te zakonske odredbe podnosilac zahtjeva smatra novi zakon blažim za kažnjenog i predlaže da se taj zakon primijeni na konkretni slučaj primjenom člana 4. stav 2. Zakona o prekršajima.

Vrhovni sud Bosne i Hercegovine odlučujući o zahtjevu za zaštitu zakonitosti nije usvojio mišljenje usvojeno u zahtjevu iz slijedećih razloga:

Novi zakon propisuje strožiju kaznu za izvršeni prekršaj od kazne propisane starim zakonom, a oba zakona za ovaj prekršaj propisuju obavezno izricanje zaštitne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom u istom vremenskom trajanju. Zbog toga ovaj sud smatra da je u konkretnom slučaju za izvršioca prekršaja blaži stari zakon, bez obzira što novi zakon u odredbi člana 236. propisuje mogućnost odlaganja izvršenja izrečene zaštitne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom pod određenim zakonskim uslovima. To znači da pri utvrđivanju kriterija za ocjenu koji je zakon blaži, veći značaj treba dati vrsti i visini zapriječene kazne u odnosu na način izvršenja izrečene zaštitne mjere.

Iz iznesenih razloga ovaj sud nije našao da nižestepeni sudovi, primjenom Zakona koji je važio u vrijeme izvršenja prekršaja, nisu povrijedili Zakon na štetu kažnjenog, radi čega je zahtjev za zaštitu zakonitosti odbio kao neosnovan.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pvl. 43/90 od 23.4.1990. godine)

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO
EKSPPROPRIJACIJA

14.

Član 97. Zakona o eksproprijaciji

Na naknadu za ekspropisane nekretnine određenu rješenjem donesenim prije stupanja na snagu novele zakona o eksproprijaciji iz 1986. godine, obračunava se zatezna kamata po odredbama iz člana 71. Zakona o eksproprijaciji iz 1977. godine.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 97. Zakona o eksproprijaciji SRBiH (prečišćeni tekst – “Službeni list SRBiH”, broj 12/87) postupak određivanja naknade za ekspropisane nepokretnosti pokrenut prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH” broj 18/86), okončaće se po odredbama Zakona o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj 19/77) ako je prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj 18/86) doneseno prvostepeno rješenje o naknadi.

Kako je u ovom slučaju rješenje o naknadi doneseno prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama Zakona o eksproprijaciji (ovaj zakon je stupio na snagu 5.6.1986. godine), to se i o kamati na naknadu utvrđenu ovim rješenjem, i kada je naknadno podniet samostlani zahtjev za isplatu zatezne kamate određuje zatezna kamata iz člana 71. Zakona o eksproprijaciji SRBiH važećem u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja o naknadi. (“Službeni list SRBiH” broj 19/77).

Stoga na utvrđenu naknadu ranijem vlasniku pripada pravo na kamatu po stopi koja se plaćala na štedne uloge po viđenju za tekuću godinu, za period od 7.5.1986. godine (36 dana docnje) u dvostrukom iznosu (15%).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 398/89 od 27.2.1990. godine)

15.

Član 23. Zakona o društvenom pravobraniocu samoupravljanja

Društveni pravobranilac samoupravljanja nie ovlašten da pobija sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 23. Zakona o društvenom pravobraniocu samoupravljanja ("Službeni list SRBiH", broj 36/76) koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja sporazuma o naknadi za eksproprisane nekretnine, određeno je u kojim slučajevima je društveni pravobranilac samoupravljanja ovlašten da preuzima pravna sredstva radi zaštite društvene svojine. Prema navedenoj odredbi u ostvarivanju zaštite društvene svojine, društveni pravobranilac samoupravljanja preuzima zakonom predviđene mjere i pravna sredstva u slučajevima kada je aktom ili radnjom organizacije udruženog rada, druge samoupravne organizacije i zajednice, društveno – politička organizacija ili drugog društveno – pravnog lica ili organa društveno – političke zajednice povrijeđeno ustavom i zaknom odnosno samoupravnim opštim aktom utvrđeno pravo, obaveza i odgovornost u pogledu upravljanja, rpolaganja i korištenja društvenim sredstvima ili u pogledu sticanja, raspoređivanja i raspodjele dohotka, ostvarenog u samoupravnom udruženom radu, osim ako se povreda društvene svojine čini aktom ili radnjom, kojom je zasnovan pravni odnos s trećim licem. Izuzetno, ako je u pogledu društvenih sredstava aktom ili radnjom iz prethodnog stava zasnovan pravni odnos sa trećim licem, društveni pravobranilac samoupravljanja može u slučajevima i pod uslovima određenim zakonom, pred nadležnim sudom ili pred drugim nadležnim organom, pobijati akt ili radnju organizacije, zajednice, drugog društveno – pravnog lica ili organa iz prethodnog stava, ako se tim aktom ili radnjom nezakonito raspolaže društvenim sredstvima u korist trećih lica ili ako se povređuju načela nacionalizacije ili načela ograničenja lične svojine.

U konkretnom slučaju zaključena je nagodba između bivših vlasnika i korisnika eksproprijacije u smislu odrede iz člana 55. tadašnjeg Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 19/77).

U Zakonu o eksproprijaciji iz 1972. godine postojala je odredba prema kojoj javni pravobranilac ima ovlaštenje da pobija sporazum o naknadi, ako zaključi da je zaključen na štetu društvene svojine (član 51.). Takve odredbe nema u Zakonu o eksproprijaciji iz 1977. godine, niti je propisano da takvo ovlaštenje ima društveni pravobranilac samoupravljanja. Ovdje se ne može analogno primijeniti odredbe iz člana 24. Zakna o prometu nepokretnosti, koja ovlašćuje društvenog pravobranioca samoupravljanja da podnese tužbu za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja, jer je u pitanju specijalni propis, a specijalni propisi se en mogu široko tumačiti niti analogno primijenjivati na druge pravne odnose.

Zaštita društvene svojine u ovom slučaju se postiže drugim sredstvima. Odredbom člana 56. Zakona o eksproprijaciji (sada čl. 68. ZE) dato je ovlašćenje organu uprave da odbije zaljučenje sporazuma o naknadi ako utvrdi da bi taj sporazum bio na štetu društvene svojine (navedena odredba nije postojala u Zakonu o eksproprijaciji iz 1972. godine koji je davao ovlašćenje javnom pravobraniocu za pobijanje nagodbe o naknadi za eksproprisane nekretnine).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 499/89 od 27.2.1990. godine)

STVARNO PRAVO

16.

Član 14. stav 3., čl. 15. i 16. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 31. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti

Nema pravo preče kupnje suvlasnik koji je ugovorom o diobi stekao pravni naslov za uknjižbu prava vlasništva na poseban dio zgrade.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o diobi porodične stambene zgrade dana 14. oktobra 1955. godine. Po ugovoru svakoj pripada po jedan stan koji od diobe samostalno i koriste. Uknjižba prava svojine na stan nije izvršena jer do sada nije ustanovljena etažna zemljišna knjiga, pa je ugovor mogao biti pohranjen samo u zbirku isprava. To je dovoljno za sticanje prava svojine, jer Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima, pored uknjižbe u javnu knjigu, predviđa i drugi odgovarajući način sticanja prava svojine na nepokretnostima na temelju pravnog posla (član 33.), a to je u ovom slučaju pohranjivanje punovažnog ugovora u zbirku isprava. No, i pod pretpostavkom da punovažan ugovor nije pohranjen u zbirsku isprava prestalo je pravo suvlasništva, u osnovu jer bi svaki ugovarač mogao da pohrani ugovor u zbirku isprava, a ukoliko ugovor nije formalno ispravan mogao bi tražiti da se presudom utvrdi njegova egzistencija jer je ispunjen, pa time i konvalidiran (član 46. Zakona o prometu nepokretnosti). Dakle, ni pod jednom pretpostavkom ne postoji pravo preče kupnje koje pripada suvlasniku zgrade (član 31. Zakona o prometu nepokretnosti), pa su nižestepeni sudovi pravilno sudili kada su odbili zahtjev za poništenje ugovora kojim je jedan od bivših suvlasnika prodao svoj stan a da prethodno nije ponudio drugoga (član 36. Zakona o prometu nepokretnosti).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 409/89 od 19.2.1990. godine)

17.

Član 31. stav 1. Zakona o prometu nepokrtnosti

Članovi 527-533. i 32. stav 1. zakona o obligacionim odnosima

Obavještenje vlasnika stvari imaocu prava preče kupnje nema karakter ponude za zaključenje ugovora.

Iz obrazloženja:

Zakon o prometu nepokretnosti obavezuje vlasnika (suvlasnika) koji namjerava da proda stambenu zgradu ili stan kao poseban dio zgrade “da tu zgradu ili stan prethodno ponudi na prodaju suvlasniku, nosiocu stanarskog prava, odnosno opštini na čijem se području ta zgrada ili stan nalazi” (član 31. stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti). Pravo preče kupnje ostvaruje se po redosljedu utvrđenu ovim propisom (stav 2).

Budući da, u ovom slučaju, nema suvlasnika kao ni nosioca stanarskog prav,a vlasnik je učinio “ponudu” opštini koja je tu “ponudu” prihvatila na sjednici skupštine opštine i o tome obavijestila vlasnika – tuženoga, ali je ovaj nakon toga odustao od “ponude”.

Po shvatanju ovog suda u članu 31. Zakona o prometu nepokretnosti nije upotrijebljen termin “ponuda” u pravno – tehničkom značenju iz člana 32. Zakona o obligacionim odnosima. U ovom slučaju termin “ponuda” treba shvatiti u smislu obavještenja. Vlasnik stvari opterećene pravom preče kupnje, koje je potpunije regulisano odredbama iz čl. 527-533. ZOO, nema obavezu da tu svar proda imaocu prava preče kupnje, već je samo ograničen toliko da je ne smije prodati, a da prethodno ne obavijesti imaoca prava preče kupnje kao što je naveo u obavještenju imaoca prava

preče kupnje. Zbog toga Zakon o obligacionim odnosima upotrebljava termin obavještenja (član 527). Imalac prava preče kupnje ima pravo da traži poništenje ugovora o prodaji zaključenog bez regularnog obavještenja o prodaji (član 34. ZPN), odnosno ako nakon učinjene “ponude” proda nepokretnosti trećem licu pod povoljnijim uslovima (član 36. ZPN). Prema tome vlasnik koji je obavijestio imaoća prava preče kupnje o namjeravanoj prodaji nije u obavezi da zaključi ugovor o kupoprodaji sa imaoćem prava preče kupnje koji prihvata uslove prodaje navedene u obavještenju.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 50/89 od 14.9.1989. godine)

18.

Član 24. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Graditelj koji je podigao zgradu (dupleks) zajedno sa vlasnikom zemljišta – prije podruštvljenja, stekao je pravo vlasništva građenjem.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da su parnične stranke u toku 1966/67 godine zajednički izgrdile porodičnu stambenu zgradu sa dva stana na zemljištu tuženoga i o tada koriste svaka svoj stan. Zgrada je izgrađena uz odobrenje za građenje, a zemljište je podruštvljeno tek 1985. godine. S obzirom da se građenjem na tuđem zemljištu uz saglasnost vlasnika zemljište stiče pravo vlasništva (član 24. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima) nije relevantno što je kasnije to zemljište podruštvljeno, jer su parnične stranke stekle jednako pravo na zemljište, pa sada i jedna i druga imaju trajno pravo korištenja građevinske parcele i pravo svojine na svoj dio zgrade saglasno ugovoru, bez obzira što je ugovor bio neformalan, jer je ispunjenjem konvalidiran (član 46. Zakona o prometu neoktrnosti).

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 763/89 od 19.4.1990. godine)

19.

Član 46. Zakona o prometu nepokretnosti

Član 26. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Tužiteljica koja je s tuženim izgradila temelje zgrade na njegovom zemljištu nije stekla pravo vlasništva građenjem niti je na temelju usmenog ugovora stekla pravni naslov za uknjižbu prava vlasništva u zemljišnu knjigu.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da su se stranek 1972. godine sporazumjele da zajednički izgrade stambenu zgradu na zemljištu tuženoga, ali je gradnja prekinuta u temeljima zgrade, jer je tužiteljica odbila da plati ugovorenu naknadu za zemljište.

S obzirom na to da je gradnja obustavljena u temeljima, tužiteljica nije stekla pravo vlasništva građenjem – nije ni dokazivala da je nesrazmjerno veća vrijednost temelja od građevinske parcele (član 26. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima). S druge strane ugovor o prometu zemljišta, koji je zaključen usmeno, nije konvalidiran jer nije ispunjen u pretežnom dijelu, s obzirom da tužiteljica nije platila ugovorenu naknadu (član 46. Zakona o prometu nepokretnosti),

zbog čega nedostaje i pravni naslov o sticanju prava vlasništva, na ovu nekretninu uknjižbom u zemljišnu knjigu(član 33. ZOSPO-a).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 467/89 od 15.3.1990. godine)

20.

Članovi 10., 18. stav 2. i 57. Zakona o građevinskom zemljištu

Nosilac prava građenja na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ne može prenijeti to pravo ni na svog ortaka (zajednička izgradnja), pa ovaj ne stiče trajno pravo na zemljištu dok mu to pravo ne konstituiše nadležni organ u postupku legalizacije.

Iz obrazloženja:

Pravo građenja na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini nije se moglo otuđiti ni po ranijim propisima, šta više nosilac toga prava nije ga mogao prenijeti ni na ortaka.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju ocu tuženih je dodijeljeno neizgrađeno građevinsko zemljište 1961. godine, radi izgradnje porodične stambene zgrade. Tužilac je nakon toga zaključio sa sticaocem prava građenja usmeni ugovor o zajedničkoj izgradnji dupleks zgrade, koja je izgrađena 1964. godine. Građenjem bez pravnog posla tužilac nije mogao steći trajno pravo korišćenja. To pravo može konstituisati samo nadležni organ u postupku legalizacije bespravne izgradnje.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 248/89 od 14.12.1989. godine)

21.

Član 28. stav 4. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 107. stav 1. Zakona o nasljeđivanju

Protokom vremena od dvadeset godina savjesnog posjeda, kupac stiče pravo vlasništva kupljene nekretnine održajem, iako je ugovor o kupovini bio ništav.

Iz obrazloženja:

Ugovor o kupnji sporne nekretnine od budućih nasljednika, zaključen je 1957. godine, a vlasnica nekretnina (ostaviteljica) umrla je 1961. godine, dok je tužba za utvrđenje prava vlasništva podnijeta 1985. godine. Kupac je bio muž tužiteljice (ona mu je jedini nasljednik), a prodavci – tuženi koji su otuđili buduće nasljedstvo, pa je ugovor o kupnji pravno ništav (član 107. stav 1. Zakona o nasljeđivanju). No, budući da su prodavci ove nekretnine naslijedili 1961. godine, kupca je od te godine bio savjestan posjednik, pa je do podnošenja tužbe 1985. godine stekao pravo vlasništva dospjelošću (član 28. stav 4. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 463/89 od 15.3.1990. godine)

22.

Član 29. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Bišvi vlasnik nacionalizovane nekretnine, iako nije nikada deposediran, ne stiče pravo vlasništva dosjelošću.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je kč.br. 8 dućan i magaza površine do 14 m² upisana kao društvena svojina, a te nekretnine su prešle u društvenu svojinu na osnovu prvosnažnog rješenja o nacionalizaciji od 27. novembra 1959. godine. Polazeći od navedenog utvrđenja, neosnovan je zahtjev tužioca za priznanje prava vlasništva na ovim nekretninama, iako su u njegovom posjedu, jer se pravo vlasništva ne može steći dosjelošću na stvari u društvenoj svojini (član 29. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 54/90 od 27.2.1990. godine)

23.

Član 11. i 22. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Po prestanku ugovora o zakupu neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini, zakupodavac (bivši vlasnik) ovlašten je da traži predaju u posjed zemljišta iako je zakupac u međuvremenu, uz odobrenje nadležnog organa, izgradio na tom zemljištu privremeni građevinski objekat.

Iz obrazloženja:

Tužilac je nosilac privremenog prava korišćenja podruštvljenog neizgrađenog građevinskog zemljišta koje je dao u zakup tuženome. Tuženi je na tom zemljištu izgradio kiosk uz odobrenje nadležnog organa, pa odbija zahtjev tužioca za predaju u posjed po isteku ugovora o zakupu. Zahtjev tužioca je osnovan jer je po isteku ugovora o zakupu prestao pravni osnov posjeda, pa je tužilac ovlašten da zahtjeva njegovu predaju (analogno članu 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 397/89 od 15.2.1990. godine)

24.

Član 38. stav 7. i član 39. stav 7. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 287. Zakona o obligacionim odnosima

Nasljednici nemaju pravo zadržavanja na stvari koja je bila objekat prava doživotnog uživanja ostavioca.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju primjenjuje se institut prava zadržavanja. Prema odredbi člana 38. stav 7. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima, koaj je u saglasnosti sa odredbom člana 287. Zakona o obligacionim odnosima, pravo zadržavanja nema nesavjesni posjednik, a i savjesni posjednik postaje nesavjestan od trenutka kad mu je tužba dostavljena (član 39. stav 7. ZOSPO-a). Prema odredbi člana 287. ZOO povjerilac nema pravo zadržavanja kada dužnik zahtijeva da mu se vrati stvar koja je izašla iz njegove državine protiv njegove volje.

Ostavilac tuženoga imao je pravo doživotnog uživanja na predmetnoj zgradi, koja se ugasila njegovom smrću (strogo lično pravo), što znači da tuženi zadržava predmetne nekretnine bez pravnog osnova, protivno volji tužioca, pa nedostaje pravna pretpostavka za sticanje prava zadržavanja. Tuženi je bio dužan da nakon smrti ostavioca, kada se ugasilo pravo doživotnog uživanja, koje je bilo usko vezano za ostavioca, preda zgradu tužiocu bez obzira što prema njemu ističe zahtjev za isplatu novčanog potraživanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 19/89 od 25.1.1990. godine)

25.

Članovi 51. i 53. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Pravo pravilo § 1. Zakona o nužnim prolazima

Pravo nužnog prolaza može se zasnovati uz odgovarajuću naknadu vlasniku poslužnog dobra, ako nema odgovarajuće putne veze sa javnim putem, a korist koju time pribavlja vlasnik poslužnog dobra nadmašuje štetu, koju zbog tog ograničenja trpi vlasnik poslužnog dobra.

IZ obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su usvojili zahtjev tužioca za ustanovljenje prava služnosti kolskog prolaza preko zemljišta tuženih (označeni u izreci presude), jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da do povlasnog dobra nema druge odgovarajuće putne veze i da korist koju otvaranjem tog prolaza pribavlja tužilac, nadmašuje štetu koju konstituisanjem prava služnosti trpi vlasnik opterećenih nekretnina (pravilo iz paragrafa 1. zakona o nužnim prolazima, te član 51. u vezi sa članom 53. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 533/89 od 22.3.1990. godine)

26.

Članovi 50. i 54. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Pravo služnosti prolaza stiče se održajem u obimu u kome se ta služnost vršila

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi održajem stekao pravo služnosti prolaza pješke i progona stoke (član 54. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima), a bez odobrenja tužitelja porušio je postojeći suhozid i preko njegove parcele počeo prolaziti poljoprivrednim traktorom.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili zahtjev tužioca za uspostavljanje ranijeg stanja, jer je utvrđeno da tuženi nije stekao pravo služnosti prekovoza poljoprivrednim traktorom, a obzirom da je vršio posjed samo prava služnosti prolaza prešaka i progona stoke, pa je u tom obimu stekao održajem pravo služnosti (član 50. ZOSPO-a).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 645/89 od 17.5.1990. godine)

27.

Član 50. stav 1. i član 58. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Postoji razlog za ukidanje prava služnosti prolaza ako je nakon njenog konstituisanja uslijedila takva promjena koja mogućava prikladan, iako manje udoban prolaz do javnog puta.

IZ obrazloženja:

Prema anlazu vještaka tuženi nemaju odgovarajuću putnu vezu sa javnim putem, već postoji prolaz sa usponom od 10 stepeni koji se ne može koristiti za putnički automobil.

Prema odredbi stava 2. člana 58. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima vlasnik poslužnog dobra može zahtijevati da prestane pravo stvarne služnosti (ukidanjem) kad ona postane nepotrebna za korištenje poslužnog dobra ili kad prestane drugi razlog zbog kojega je zasnovan. Time je izraženo načelo restrikcije vršenja prava služnosti, u korist prava vlasništva opterećenog dobra (član 50. stav 1.), pa se prilikom odlučivanja o zahtjevu za ukidanje prava služnosti uzima u obzir razlog konstituisanja toga prava radi ocjene da li postoji opravdanja za njen dalji opstanak. Zahtjev za ukidanje prava služnosti je osnovan samo u slučaju ako bi se povlasno dobro moglo koristiti i bez toga prolaza uz manje teškoće.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 585/89 od 23.4.1990. godine)

28.

Član 58. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Vlasnik poslužnog dobra može tražiti da se ukine nužni prolaz kad otpadnu razlozi zbog kojih je bio konstituisan.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 58. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, koji se primjenjuju po analogiji, vlasnik povlasnog dobra može zahtijevati da prstane pravo služnosti, koje je prema uslovima za njeno konstituisanje šire od nužnog prolaza, kada se utvrdi da je pravo nužnog prolaza postalo nepotrebno za korištenje povlasnog dobra ili su prestali razlozi zbog kojih je ona bila konstituisana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 412/89 od 28.2.1990. godine)

29.

Član 73. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Sanasljednici stiču suposjed u času smrti ostavioca (posjednika) bez obzira što samo jedan od njih ima faktičku vlast stvari.

IZ obrazloženja:

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima određuje da nasljednik postojta posjednik u trenutku smrti ostavioca, bez obzira na to kad je stekao faktičku vlast na stvari (član 73). Ukoliko takstičku vlast na stvari vrši samo jedan ili više sanasljednika, ali ne svi, postoji odnos između posrednih i neposrednih posjednika (član 70. stavovi 1. i 2. ZOSPO-a). Zbog toga nasljednik – suposjednik koji nema faktičku vlast na stvari može podnijeti tužbeni zahtjev protiv onog nasljednika koji vrši faktičku vlast radi uvođenja u posjed ili radi zaštite posjeda. Naravno i u

ovoj hipotezi posjedovna tužba je ograničena prekluzivnim rokovima od 30 dana, odnosno godinu dana (subjektivni i objektivni rok) iz člana 77. ZOSPO-a).

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 25/89 od 15.5.1990. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OPŠTI DIO

30.

Član 42. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Smatra se da je lice koje povremeno koristi usluge centralnog grijanja zaključilo ugovor o isporuci toplotne energije sa isporučioцем, ako pružanje usluga nije odmah dobilo.

Iz obrazloženja:

Tuženi nije porekao da je za navedeni period koristio usluge centralnog grijanja, pa njegovi navodi da ugovorom sa tužiocem nije ušao u obavezu plaćanja toplotne energije nisu osnovani. U konkretnom slučaju za ugovor o isporuci toplotne energije zakonom nije propisana pismena forma. Imajući u vudi da su tužilac i tuženi i ranije bili u poslovnoj vezi u pogledu korištenja i isporuke toplotne energije, smatra se da je tuženi prihvatio ponudu za isporuku toplotne energije jer je nije odmah odbio – član 42. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima. Stoga je neosnovano pozivanje tuženog na prigovor nedostatka pasivne legitimacije.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 284/89 od 30.1.1990. godine)

31.

Član 23. Zakan o društvenom pravobraniocu samoupravljanja

Član 19. Zakona o prometu nepokretnosti

Član 109. Zakona o obligacionim odnosima

Društveni pravobranilac samoupravljanja nije ovlašten na podnošenje tužbe radi utvrđenja ništavosti ugovora o otuđenju nepokretnosti iz društvene svojine bez oglašavanja javngo nadmetanja, odnosno prikupljanja pismenih ponuda.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 23. Zakona o društvenom pravobraniocu samoupravljanja (“Službeni list SRBiH”, broj 15/84) društveni pravobranilac samoupravljanja je ovlašten da radi zaštite društvene svojine preuzma zaknom predviđene mjere i pravna sredstva.

Društveni pravobranilac samoupravljanja podnio je tužbu za utvrđenje ništavosti ugovora o otuđenju poslovne prostorije iz društvene svojine bez oglašavanja javngo nadmetanja, odnosno prikupljanja pismenih ponuda (član 19. Zakona o prometu nepokretnosti).

Zakon o prometu nepokretnosti, međutim, ne daje ovlaštenje društvenom pravobraniocu samoupravljanja da podnosi zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora o otuđenju nepokretnosti iz društvene svojine iz gornjih razloga kao što mu daje ovlaštenje da podnosi zahtjev za poništenje

ugovora o kupoprodaji nepokretnosti iz društvene svojine ako ugovorena cijena ne dostiže pomenutu vrijednost prodane nepokretnosti (član 24). Zato su po zahtjevu za zaštitu zakonitosti nižestepene presude ukinute i tužba odbačena (član 354. stav 2. tačka 10. član 394. stav 3. u vezi člana 408. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

Zakon o obligacionim odnosima propisuje da zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora može podnijeti svako zainteresovano lice (član 109. Zakona o obligacionim odnosima) ali društveni pravobranilac samoupravljanja nije lice u pravnom smislu.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 40/90 od 17.5.1990. godine)

32.

Član 109. Zakona o obligacionim odnosima

Sud pazi po službenoj dužnosti na ništavost ugovora samo u postupku koji je pokrenulo ovlašteno lice.

Iz obrazloženja:

Društveni pravobranilac samoupravljanja podnio je zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora o otuđenju nepokretnosti iz društvene svojine bez oglasa o javnom nadmetanju, odnosno prikupljanja pismenih ponuda (član 19. Zakona o prometu nepokrtnosti- “Službeni list SRBiH” broj 38/78).

Prema odredbi člana 23. Zakona o društvenom pravobraniocu samoupravljanja (“Službeni list SRBiH” broj 15/84) društveni pravobranilac samoupravljanja je ovlašten da radi zaštitedruštvene svojine preduzima zakonom predviđene mejre i pravna sredstva.

Zakon o prometu nepokrtnosti daje ovlaštenje društvenom pravobraniocu samoupravljanja da podnosi zahtjev za poništenje ugovora o prodaji nepokretnosti iz društvene svojine, ako ugovorena cijena ne dostiže prometnu vrijednost prodane nepokretnosti (član 24. stav 1), ali ne i za podnošenje tužbe radi utvrđenja ništavosti ugovora zbog povrede pravila iz člana 19. Zakona o prometu nepokretnosti. Zato su po zahtjevu za zaštitu zakonitosti nižestepene presude ukinute i tužba odbačena (član 354. stav 2. tačka 10., 394. stav 3. u vezi sa članom 408. stv 2. Zakona o parničnom postupku). Upravo zbog toga u postupku koji pokrene društveni pravobranilac samoupravljanja za utvrđenje ništavosti ugovora, ni sud ne može po službenoj dužnosti paziti na ništavost ugovora (član 109. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 4/90 od 17.5.1990. godine)

33.

Član 262. Zakona o obligacionim odnosima

Prodavac ne može zahtijevati plaćanje cijene za nevraćenu ambalažu ako zastupnici stranaka nisu zaključili punovažan sporazum da se ambalaža smatra prodanom ukoliko ne bude vraćena u određenom roku.

Iz obrazloženja:

Tužilac je dostavi tuženom dispoziciju za vraćanje ambalaže, a naznakom mjest aisoruke na teret tužioca. Izdispozicije proizilazi da će se smatrati da je ambalaža kupljena ukoliko se ne vrati u ostavljenom roku.

U smislu člana 262. stav 1. Zaknoa o obligacionim odnosima povjerilac u obligacionim odnosima je ovlašten da od dužnika zahtijeva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi. Prema odredbi stava 2. ovog člana kad dužnik ne ispuni obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati naknadu štete koju je usljed toga pretrpio.

Obaveza na vraćanje ambalaže može se promijeniti samo sporazumom stranaka. Zapisnik o spravnjenju i utvrđivanju stanja ambalaže je tehnička radnja, a ne pravni posao kojim se mijenjaju prava i obaveze ugovornih strana iz ugovora o prodaji. Zapisnik može sadržavati i klauzue o izmjeni prava i obaveza iz ugovora o prodaji, ali ovakav sporazum mogu zaključiti samo lica ovlaštena za zaključenje i izmjenu ugovora. Stoga je prvostepeni sud bio dužan utvrditi da li je među parničnim strankama postignut valjan sporazum o prodaji ambalaže.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 307/89 od 22.3.1990. godine)

34.

Članovi 132., 270. i 273. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju raskida ugovora zbog neispunjenja obaveze povjerilac nema prav da traži isplatu ugovorne kazne već može tražiti naknadu štete, pored vraćanja onoga što je dao drugoj strani i naknade eventualne koristi.

Iz obrazloženja:

U ugovoru su opisani radovi koje je tuženi trebao da izvede, u skladu sa projektom do 20. aprila 1984. godine, a za slučaj neispunjenja ugovorena je kazna. Tuženi nije obavezan da tužiocu plati ugovornu kaznu jer iz pravila o ugovornoj kazni proizilazi da se ona ugovara kao sredstvo za ispunjenje ugovora (član 270. Zakona o obligacionim odnosima). Zato ako je ugovor raskinut zbog neispunjenja obaveze, povjerilac nema pravo da traži isplatu ugovorne kazne (član 273. stav 4.) već može tražiti samo estituciju (član 132. ZOO) i naknadu štete (član 262. stav 2. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 452/89 od 15.5.1990. godine)

35.

Članovi 265. i 270. do 276. Zakona o obligacionim odnosima

Odredbama ugovora o građenju kojima se utvrđuje obaveza plaćanja "paušalne naknade štete" za svaki dan zakašnjenja u uvođenju radova bez utvrđivanja da li je šteta stvarno nastupila, stipuliše se ugovorna kazna.

IZ obrazloženja:

Tačkom 10.2. uslova ugovora određeno je da ukoliko izvođač kasni sa izvođenjem radova utvrđenih ugovorom, naknađuje naručiocu paušalnu štetu od 5%o dnevno od ukupne vrijednosti ugovora, ali ne više od 25% od ukupno ugovorene cijene. Tačkom 10.5. i 10.5.1. istih Uslova predviđeno je i pravo na naknadu štete zbog povrede ugovornih obaveza po odredbama Zakona oobligacionim odnosima.

Polazeći od navedenih odredaba pomenutih uslova, ovaj sud ocjenjuje da odredba tačke 10.2. Uslova utvrđuje obavezu plaćanja ugovorne kazne u slučaju zakašnjenja sa izvođenjem radova. Zbog toga se o zahtjevu tužioca mora rješavati uz primjenu odredaba članova 270. do 276. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 230/89 od 18.1.1990. godine)

36.

Članovi 99., 277. i 324. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovorne stranke – korisnici društvenih sredstava – mogu usloviti produženje roka plaćanja dijela cijene obavezom dužnika da preostali dio cijene plati u roku od 15 dana od dana nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa.

Iz obrazloženja:

Iz odredaba člana 24. ugovora, što je bila i zajednička namejra ugovarača (član 99. ZOO), proizilazi da je na plaćanje dijela cijene do 50% za izvedene građevinske radove avaliranom mjenicom sa rokom dospijeca od 60 dana, koju će tuženi izdati u roku od 15 dana od dana nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa, tužilac pristao samo pod uslovom da mu tuženi virmanom prethodno plati 50% cijene radova, u roku od 15 dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa. kako je tuženi odstupio od odredaba ugovora u pogledu plaćanja cijene radova i u ovom slučaju pao u docnju, to dužuje tužiocu zatezne kamate po proteku roka od 15 dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa, pošto je drugačije ugovoreno samo ukoliko tuženi ispuni bitni elemenat konkretnog ugovora (plati virmanom jednu polovinu cijene radova u roku od 15 dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 473/89 od 22.3.1990. godine)

37.

Članovi 336. i 341. Zakona o obligacionim odnosima

Moguć je prijeboj potraživanja između preduzeća i kada međusobna potraživanja ne potiču od istog ugovora, a ne donose se ni na istu kategoriju sredstava (osnovna odnosno obrtna).

Iz obrazloženja:

Nije pravilan pravni stav prvostepenog suda da prebijanje nije moguće pošto međusobna potraživanja proizilaze iz različitih ugovora, jer to nije uslov za prebijanje u smislu člana 336. Zakona o obligacionim odnosima. Pored toga, okolnost da je tužilac izvršio isplatu za nabavku automobila iz osnovnih sredstava, a naknadu za korištenje vozila tuženom morao bi platiti iz obrtnih sredstava, nije okolnost da se ne bi mogao izvršiti prijeboj u smislu člana 341. Zakona o obligacionim odnosima, jer ta okolnost nije predviđena kao zapreka prijeboja.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 617/89 od 12.4.1990. godine)

38.

Član 360. Zakona o obligacionim odnosima

Zahtjev za raskid ugovora zastarijeva u roku u kome zastarijeva i zahtjev za njegovo ispunjenje.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijano pravo kada su odbili tužbeni zahtjev za raskid ugovora o kupnji, jer je do podnošenja tužbe protekao opšti rok zastare potraživanja iz člana 14. Zakona o zastarjelosti potraživanja (sada član 371. Zakona o obligacionim odnosima). Ugovor o prodaji, naime, zaključen je 27. jula 1971. godine, a tužba za raskid zbog neispunjenja obaveze iz ugovora podnijeta je 8. jula 1986. godine, što znači po proteku deset godina opšteg roka zastare potraživanja iz zakona koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora.

Povjerilac koji ne može tražiti ispunjenje ugovora po proteku zastarnog roka, kada takav prigovor istakne, dužnik ne može tražiti ni raskid ugovora zbog neispunjenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 396/89 od 27.2.1990. godine)

39.**Član 376. Zakona o obligacionim odnosima**

Štetnik iz čije se kanalizacione mreže odlijevaju otpadne vode i oštećuju dijelove zgrade oštećenog ne može uspješno isticati prilogovor zastare potraživanja naknade štete sve dok ne prestane djelovanje uzroka štete i dok šteta na zgradi oštećenog ne dobije konačan obim.

IZ obrazloženja:

Tuženi neosnovano prigovara zastarjelosti potraživanja. U smislu člana 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima potraživanje naknade prouzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećeni saznao za štetu i lice koje je štetu učinilo. Pojam saznanja za štetu podrazumijeva saznanje o njeno postojanju i obimu, odnosno visini štete. Predmetna šteta nastaje i traje kontinuirano dok uzrok kontinuirano djeluje, a njen obim nije odrediv po dijelovima i vremenskim periodima, pa tužilac kao oštećeni ne može sukcesivno ostvarivati pravo na njenu naknadu. Zakonom nije predviđena mogućnost traženja naknade buduće štete ove vrste, pa se ne može govoriti o nastupanju zastare potraživanja sve dok štete posljedice nastaju i dok nisu dobile konačan obim. Prekidom daljeg nastajanja štete počeli bi da teku rokovi iz člana 376. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 566/88 od 13.12.1989. godine)

40.,**Član 387. Zakona o obligacionim odnosima**

Zastarjelosti potraživanja se može prekinuti i usmenom izjavom o priznanju duga.

IZ obrazloženja:

Priznanje duga može se učiniti od strane dužnika povjeriocu ne samo pismeno (pismeno priznanje zastarjele obaveze smatra se kao odricanje od zastarjelosti – stav 1. član 366. ZOO), nego i usmeno, na posredan ili neposredan način (i konkudentnim radnjama: davanje otplate, plaćanje kamate, davanje obezbjeđenja), odnosno ponašanjem dužnika koje prema načelu poštenja i savjesnosti potvrđuje postojanje obaveze dužnika prema povjeriocu (član 387. u vezi sa članom 12. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 464/89 od 22.3.1990. godine)

41.

Član 387. Zakona o obligacionim odnosima

Knjiženje obaveze u poslovnim knjigama dužnika nema karakter priznanja duga kojim se prekida zastarjelosti potraživanja.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud pogrešno zaključuje da je knjiženjem duga za otplatu kredita za preuzeta 4 kamiona prekinuta zastara potraživanja. U smislu člana 387. Zakona o obligacionim odnosima, zastarijevanje se prekida kada dužnik prizna dug, a priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom povjerioca, nego i na posredan način, ako što su davanje otplate, plaćanje kamate, davanje obezbjeđenja. Knjiženjem obaveza iz poslovnih odnosa sa povjericom ne mijenjaju se prava i obaveze nastale tim poslovnim odnosima. Identična je situacija i kod knjiženja pruzetih obaveza po osnovu samoupravnog sporazuma o raporedu sredstava, prava i obaveza u smislu člana 333. Zakona o udruženom radu. Radnja knjiženja u poslovnim knjigama dužnika ne sadrži izjavu dužnika o obavezi upućenu povjericu, kojom se neposredno ili posredno priznaje dug, pa ne predstavlja relevantnu činjenicu koja bi moga dovesti do prekida zastare potraživanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 714/88 od 16.11.1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA

42.

Članovi 16. i 17. Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u području rpometa robe i usluga u rpometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti – raniji

Ako ugovorom nije predviđen rok isporuke, a ugovorena cijena na dan isporuke, kupac duguje cijenu koja je važila na an sklapanja ugovora, ali je bilo dopušteno ugovoriti cijenu koja će važiti na dan isporuke, ako je ugovorom utvrđen rok isporuke, a roba isporučena u ugovorenom roku.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 17. stav 2. Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u području prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti ("Službeni list SFRJ", br. 43/76, 23/79, 54/81 i 20/84) propisano je da "ako organizacija udruženog rada ne ugovori rok isprouke robe, kupac ma pravo tražiti isporuku robe odmah po ugovorenoj cijeni, a ako je ugovorom predviđena cijena na dan isporuke robe ili ako ugovor sadrži samo podatke pomoću kojih treba odrediti cijenu – po cijeni što je važila na dan sklapanja ugovora", dok je, kako proizilazi iz odredaba člana 16. stav 2. tačka 4-a i član 17. stav 3. istog zakona, bilo dopušteno ugovoriti cijenu robe važeću na dan isporuke, ako je u času zaključenja ugovora utvrđen rok isporuke.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 395/89 od 8.2.1990. godine)

43.

Članovi 501. i 502. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje odgovara po garanciji za ispravno funkcionisanje stvari nije dužno popraviti stvar bez naknade iako je do kvara došlo tokom garantnog roka, ako je kupac na vidan način upozoren na održavanje stvari, a kvar je izazvan propustima u održavanju.

IZ obrazloženja:

Nisu se ispunili uslovi iz člana 501. i 502. Zakona o obligacionim odnosima, koji regulišu odgovornost prodavca za ispravno funkcionisanje prodane stvari, da bi se opravka izvršila bez naknade.

Prvostepeni sud je utvrdio da j redovno kontrolisanje i izmjena ulja u uređaju (do kvara je došlo zbog nedostatka ulja u motoru) bilo naznačeno u uputstvu o rukovanju sa uređajem, kao ina samoj naljepnici na agregatu.

Obzirom na navedene činjenice i ovaj sud ocjenjuje da tužilac nije bio obavezan izvršiti besplatnu opravku stvari, a što bi bila njegova dužnost, da se tuženi pridržavao uputstva o rukovanju sa uređajem, koja proizilazi iz odgovornosti za pravilno funkcionisanje stvari, obzirom da je do kvara došlo u garantnom roku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 373/89 od 8.2.1990. godine)

44.

Član 26. stav 1. i član 31. stav 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Odlukom Skupštine opštine ne može se uskratiti pravo zakupodavcu poslovne prostorije da otkáže ugovor o zakupu zbog toga što hoće da te prostorije koristi za obavljanej svoje poslovne djelatnosti.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija zaključenog na neodređeno vrijeme (član 26. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostroija SRBiH). Otkaz je dat iz razloga što su poslovne prostorije potrebne zakupodavcu za obavljanje negove djelatnosti, a odlukom skupštine opštine ne može se uskratiti pravo davanja otkaza iz tog razloga (član 31. stav 2. citiranog zakona).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 547/89 od 22. februara 1990. godine)

45.

Članovi 10. i 19. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Zakupac duguje zakupninu za korištenje poslovne prostorije i kada mu je posjed zakupljene prostorije nasilno oduzet od strane neovlaštenog trećeg lica, ako ugovor o zakupu nije prestao na zakonit način.

IZ obrazloženja:

Plaćanje zakupnine 10. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", broj 33/77) i obaveza zakupca za vrijeme trajanja zakupa. Ugovor o zakupu prestaje na zakonom propisaninačin, pa kako ugovor na takav način nije prestao, nije prestala ni obaveza tužengo kao

zakupca na plaćanje zakupnine. Samo oduzimanje tuženom posjeda poslovnih prostorija koje su predmet ovog ugovora, upotrebom sile od strane trećeg lica, ne dovodi do raskida ugovora, niti do promjene prava i obaveza parničnih stranaka iz ugovora o zakupu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 190/89 od 18.1.1990. godine)

46.

Članovi 220. od 226. i 600. Zakona o obligacionim odnosima

Poslenik iz ugovora o popravci motornog vozila može zahtijevati naknadu i za radove izvršene mimo narudžbe, ako su ispunjeni uslovi iz pravila o poslovodstvu bez naloga.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je bio dužan ispitati da li je tužilac izvršio i radove koji nisu obuhvaćeni ugovorom, a koji nisu trpili odlaganje i bez kojih popravka motornog vozila ne bi bila kompletna i da li bi zbog neizvođenja tih radova mogla za tužengo nastupiti šteta, odnosno da li su bile ispunjene pretpostavke za nastanak pravnog odnosa iz poslovodstva bez naloga (član 220. do 226. Zakona o obligacionim odnosima) u pogledu radova koji prevazilaze naknadu navedenu u ugovoru.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 369/89 od 8.2.1990. godine)

47.

Član 189. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju

Potraživanje prevoznika u međunarodnom saobraćaju na prenos deviza povodom pružene usluge prevoza raspraviće se po prelaznim odredbama Zakona o deviznom poslovanju i kada su nastale prije 1985. godine.

IZ obrazloženja:

Iako je sporni odnos između stranaka nastao u 1983. godini, prvostepeni sud je morao raspraviti i utvrditi da li postoje uslovi da se i ovaj spor riješi primjenom odredbe člana 189. stav 2. zakona o deviznom poslovanju, kojom je propisano da će obavezu prenosa deviza, koja nije izvršena do stupanja na snagu tog zakona, korisnik usluga ispuniti u dinarima, po kursu koji važi na dan izmirenja obaveze. Navedena odredba poziva se samo na obavezu prenosa deviza shodno Odluci o uslovima i načinu prenosa deviza na pružaoce usluga u međunarodnom robnom saobraćaju u 1985. godini ("Službeni list SFRJ", broj 15/85), koje nisu izvršeni do stupanja na snagu Zakona o deviznom poslovanju, jer pretpostavlja da su raniji odnosi već likvidirani, ali po mišljenju ovog suda, nema zapreke da se odredba člana 189. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju, primijeni i na ranije odnose, pa i ovaj sporni odnos, ako nisu razriješeni po ranije važećim odredbama.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 453/89 od 22.3.1990. godine)

48.

Član 99. stav 1. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

Član 189. stav 2., član 265. stav 4. i član 269. Zakona o obligacionim odnosima

Prevoznik u drumskom saobraćaju dužan je naknaditi štetu na robi preuzetoj na prevoz po cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke ako ne dokaže da šteta nije prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno postupio kada je vrijednost kafe izračunao po cijenama u vrijeme suđenja. Prema odredbi člana 99. stav 1. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju, iznos odštete za gubitak ili oštećenje stvari predate na prevoz određuje se prema mjestu i vrijeme otpreme. Međutim, tuženi se u smislu člana 102. istog zakona ne može pozivati na ovo ograničenje odgovornosti, ako ne dokaže da šteta nije prouzrokovana namjerno ili krajnjom nepažnjom, a što je u skladu i sa odredbom stava 4. člana 265. Zakona o obligacionim odnosima. Tuženi, na kome je teret dokaza, nije dokazao da ne postoji navedeni stepen njegove odgovornosti, pa je dužan naknaditi štetu čija visina se utvrđuje u smislu člana 189. stav 2. u vezi sa članom 269. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 229/89 od 18.1.1990. godine)

49.

Članovi 751. i 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Nalogoprimac koji je za nalogodavce podigao štedni ulog njihovog ostavioca i u pretežnom dijelu ga isplatio jednom nalogodavcu, ne duguje razliku drugom nalogodavcu, već bi odgovarao za štetu zbog povrede naloga, ako taj nalogodavac ne bi mogao naplatiti svoj dio od onoga kome je izvršena isplata u pretežnom dijelu.

IZ obrazloženja:

Tužilac je ao nalog tuženom da i za njega, kao i za drugog nasljednika, podigne kod banke štedni ulog koji je u jednom dijelu naslijedio od oca, ali je tuženi, pošto je podigao štedni ulog, osim jednog manjeg iznosa, veći dio predao drugom nalogodavcu, pa je taj nalogodavac stekao dio štednog uloga bez pravnog osnova, što znači da je on u obligacionom pravnom odnosu prema tužiocu (Neosnovano sticanje – član 210. Zakona o obligacionim odnosima). Tužilac bi, ipak, mogao a traži naknadu štete od tuženog zbog povrede naloga, ali samo ukoliko ne bi mogao naplatiti svoje potraživanje od drugog nalogodavca (član 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 545/89 od 19.4.1990. godine)

50.

Član 460. Zakona o obligacionim odnosima (analogno)

Punovažan je ugovor o darovanju zemljišta, na koje je nakon njegova zaključenja darodavac stekao pravo svojine.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je prvotužena darovala drugotuženoj nekretnine označene u ugovoru koji je zaključen 11. novembra 1983. godine u propisanoj formi. Pravo vlasništva na ove nekretnine prvotužena je stekla pravosnažnim rješenjem nadležnog organa uprave (po osnovu uzurpacije) dana 12. januara 1984. godine.

Pogrešno je pravno shvatanje tužioca da je ugovor ništav zbog toga što je zaključen u vrijeme kada darodavac nije bio vlasnik spornih nekretnina. U ovom slučaju se analogno primjenjuje pravilno iz člana 460. Zakona o obligacionim odnosima, prema kome prodaja tuđe stvari obavezuje ugovarača, pa analogno tome obavezuje i darodavca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 360/89 od 29.1.1990. godine)

51.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravno pravilo iz paragrafa 948. Opšteg građanskog zakonika

Poklonodavac može tražiti raskid ugovora o poklonu zbog grube nezahvalnosti poklonoprимca, a ponašanje poklonoprимca prosuđuje se prema shvatanju konkretne društvene sredine.

Iz obrazloženja:

Između poklonodavca i poklonoprимca (otac i sin) nakon zaljučenja ugovora o poklonu dolazi do teških svađa, a tuženi je i fizički napadao tužioca, omalovažavao ga (npr. vukao ga za nos po dvorištu) i na drugi način zlostavljao. Time je poklonodavac ispoljio grubu nezahvalnost prema tužiocu, pa su se stekli uslovi za raskid ugovora po pravnom pravilu iz paragrafa 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonika koje se primjenjuje na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ", broj 84/46). Po shvatanju sadašnje sudske prakse, pojam nezahvalnosti iz navedenog pravnog pravila obuhvata takvo ponašanje obdarenog prema darovaocu, koje se prema okolnostima konkretnog slučaja, s obzirom na shvatanje sredine, tako kvalifikuje.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 587/89 od 24.4.1990. godine)

52.

Član 4. zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravno pravilo iz paragrafa 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonika

Postoji gruba nezahvalnost kao razlog za raskid ugovora o poklonu ako je poklonoprимac prestao da se brine o poklonodavcu i da mu pruža nužnu pomoć, koja se u takvim okolnostima očekuje od djece prema roditeljima.

Iz obrazloženja:

Poklonodavac (otac) prenio je poklonoprимcu (sinu) pravo svojine na porodičnu stambenu zgradu, šumsko zemljište, pašnjak i oranice. Poklonodavac zadržava pravo doživotnog uživanja na ovim nekretninama, zajedno sa svojom suprugom. nakon zaključenja ugovora izbile su svađe između parničnih stranaka, pa su između njih prekinuti kontakti (poklonoprимac je zaposlen u Švedskoj), a poklonoprимac je uskratio svaku pomoć poklonodavcu, čak je zabranio svojoj djeci da posjećuju poklonodavca. Pored toga, poklonoprимac je najavio da će prodati poklonjene nekretnine. Ovakvo ponašanje poklonoprимca ima sve karakteristike nezahvalnosti koja je osnov

za raskid ugovora o poklonu, po shvatanju današnje sudske prakse, bez obzira što u njegovom ponašanju nema obilježja krivičnog djela.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 572/89 od 19.4.1990. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

53.

Član 155. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni čima pravo naknade izmakne koristi od one godine u kojoj bi po redovnom roku počela rađati uništena voćka stabla do godine kada bi počela rađati voćna stabla da su zasađena u prvoj sezoni nakon prouzrokovanja štete.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zasadio šljivik – 86 stabala – u proljeće 1979. godine, ali su u zimu 1980/81. ta stabla uništili zečevi, pa je tužena organizacija koja koristi lovište obavezna da tužiocu naknadi, pored obične štete, i izmaklu korist (član 57. Zakona o lovstvu SRBiH).

Izmakla korist, u ovom slučaju, se računa od godine kada bi voćnjak počeo da rađa do godine kada bi počeo da rađa novi voćnjak koji bi bio zasađen u prvoj sezoni poslije uništenja ranijeg voćnjaka (član 155. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 448/89 od 15.5.1990. godine)

54.

Član 165. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima

Roditelj odgovara za štetu koju je prouzrokovalo njegovo maloljetno dijete starije od sedam godina akone dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice (presumirana krivica).

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je drugotuženi, stariji maloljetnik (sin prvotuženog), pravosnažnom presudom u krivičnom postupku oglašen krivim zbog krivičnog djela ubitstva iz člana 36. stav 2. tačka 6. KZ SRBIH jer je lišio života kćerku, odnosno sestru tužilaca.

Prvotuženi, otac štetnika, nije opovrgavao svoju krivicu koja se presumirala, pa je zbog toga solidarno obavezan da naknadi prouzrokovanu štetu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 390/89 od 28.2.1990. godine)

55.

Članovi 165. stav 4., 175. i 177. Zakona o obligacionim odnosima

Vlasnik pištolja odgovara za štetu koju je prouzrokovalo njegovo malodobno dijete upotrebom pištolja koji je stajao na pristupačnom mjestu.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je malodobni sin tuženoga lišio života kćerklu i sestru tužilaca iz pištolja tuženog koji je stajao u ladici zamrzivača u stanu, dakle, na pristupačnom mjestu.

Pištolj je sa stanovišta građanskog prava opasna stvar (član 173. Zakona o obligacionim odnosima), a za štetu koja nastaje upotrebom opasne stvari odgovara njen vlasnik (član 174. stav 1. ZOO). Odgovornost vlasnika je isključena ako dokaže da mu je opasna stvar oduzeta na proupravan način (član 175. ZOO). U ovom slučaju štetnik – člana porodičnog domaćinstva – postupao je na protupravan način, ali budući da je malodoban, za štetnu radnju odgovara tuženi (član 165. stav 4. ZOO), utoliko prije što je pištolj držao na mjestu koje je bilo pristupačno svim članovima domaćinstva (član 175. ZOO). Tuženi se en može pozivati ni na to da štetu nije mogao spriječiti jer se ne radi o uzroku koji ima karakteristike više sile (član 177. stav 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev.390/89 od 28.2.1990. godine)

56.

Članovi 173, 174., 179. stav 1., 206.s tav 1. i član 208. Zakona o obligacionim odnosima

Za štetu prouzrokovanu eksplozijom cijevi za transport zagrijanog vodonika (opasna stvar) solidarno odgovaraju imalac cijevi i roizvođač, ako je cijev izgrađena od neodgovarajućeg materijala.

IZ obrazloženja:

Dana 29. aprila 1985. godine došlo je do eksplozije i požara na postrojenju tuženog (eksplozirala je cijev koja je služila za transport zagrajanog vodonika) usljed čega je izgubio život njegov radnik.

Pribavljanjem ekspertize stručnih institucija inalaza i mišljenja vještaka utvrđeno je da je do eksplozije postojenja došlo usljed toga što cijev nije bila od odgovarajućeg materijala. Iz navedenog proizilazi da je ova cijev opasna stvar, jer kroz nju prolazi vodonik, podložan snažnoj eksploziji, ako dođe do propuštanja materijala od koga je cijev sačinejna, a osiguranik tužiteljice je povrijeđen od neposrednog dejstva opasne stvari na kojoj je pravo raspolaganja imao tuženi, pa je on odgovora za štetu u smislu čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima.

Za donošenje zakonite i pravilne odluke u konkretnoj pravnoj situaciji nije bilo od značaj ko je proizvođač navedenog postrojenja (proizvođač bi, obzirm na odredbe člana 179. stav 1. ZOO, mogao biti solidarno odgovoran za štetu sa tuženim), jer je tuženi odgovoran za štetu, a tužiteljica se opredijelila da naknadu štete traži od tuženog. Činjenica ko je proizvođač stvari mogla bi da bude dolučna samo u postupku u kome bi tuženi tražio regres kao isplatilac, a prem aodredbama člana 208. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovnisud BiH, broj Pž. 407/89 od 22.3.1990. godine)

57.

Član 177. Zakona o obligacionim odnosima

Isključena je odgovornost vlasnika motornog vozila koji je na otvorenom prolazu udario pješaka, koga nije mogao primijetiti na vrijeme, jer ga je zaklanjalo parkirano motorno vozilo.

Iz obrazloženja:

Zakon o obligacionim odnosima propisuje da se imalac opasne stvari oslobađa odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnom oštećenoga, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti (član 177. stav 2.).

U konkretnom slučaju nezgoda se nije mogla izbjeći jer vozač nije mogao primijetiti pješaka, budući da ga je zaklanjalo parkirano motorno vozilo, te mu se iznenada pojavio ispred vozila tako da nije mogao nikako spijrečiti gaženje. Također je utvrđeno da prema konkretnim okolnostima tuženi nije vozio nedozvoljenom brzinom i da nije mogao predvidjeti da će mu se pješak naći iznenada pred vozilom.

(Vrhovni sud BiH, brojRrev. 391/89 od 28.2.1990. godine)

58.

Član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 99. i 100. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima – raniji

Pješak koji je udaren na mjestu udaljenom od 0,50 m od lijeve ivice kolovoza nije doprinio prouzrokovanju štete izazvane upotrebom motornog vozila, ako je bankina pored lijeve ivice kolovoza bila nepodesna za kretanje pješaka.

IZ obrazloženja:

Prema nalazu i mišljenju vještaka, mjesto naleta na povrijeđenu nalazi se na udaljenosti od 0,50 metara od lijeve ivice kolovoza. ova činjenica potvrđuje utvrđenje prvostepenog suda da se povrijeđena kretala pravilno lijevom ivicom kolovoza.

Prema odredbi člana 99. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima (“Službeni list SFRJ”, broj 63/80), na putu na kome ne postoji trotoar ili druga površina određena, odnosno pogodna za kretanje pješaka ili se trotoar ili postojeća površina ne može koristiti iz bilo kog razloga, pješaci mogu da se kreću po kolovozu. U smislu člana 100. istog zakona, kada se pješaci kreću po kolovozu, dužni su da se kreću jedan iza drugog. Prema nalazu i mišljenju vještaka lijeva bankina kolovoza (u pravcu kretanja teretnog vozila i povrijeđene) je nadvišena i nije pogodna za kretanje. Stoga prvostepeni sud pravilno zaključuje da pješak svojim ponašanjem kao učesnik u saobraćaju, nije doprinio nastanku štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 426/89 od 22.3.1990. godine)

59.

Članovi 155., 189. i 194. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi porodičnog domaćinstva, odnosno bliski srodnici poginulog lica, koje je izdržavao, nemaju prava na naknadu štete zbog toga što je njegovom smrću spriječeno povećanje njihove zajedničke imovine, već imaju pravo samo da traže naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je otac tužilaca poginuo u saobraćajnoj nezgodi, da je do svoje svrte vodio ugositeljsku radnju koja je njegovom smrću otkazana, a tužioci traže naknadu izmakle koristi

koju trpe zbog toga što se iz ugostiteljske radnje više ne uvećava njihova zajednička imovina (član 155. Zakona o obligacionim odnosima).

Okolnost što je smrću oca tužilaca prekinuto uvećanje njegove imovine ne daje osnova za naknadu štete zbog iznake koristi jer time nije izravno spriječeno uvećanje imovine tužilaca (prema njihovom eventualnom ujelu) bez obzira što su živjeli i sticali u porodičnoj zajednici. Tužiocima imaju pravo samo na naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 608/89 od 19.4.1990. godine)

60.

Član 196. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji razlog za ukidanje posuđene naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja prouzrokovane smrću davaoca izdržavanja, ako, s obzirom na godine života, poginuli ne bi bio više u stanju da svojim radom pribavlja sredstva za izdržavanje oštećenih.

IZ obrazloženja:

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je preinačio prvostepenu presudu i odbio zahtjev tužiteljice za povećanje naknade zbog izgubljenog izdržavanja (rente) dosuđene ranijom presudom i usvojio protivtužbeni zahtjev za ukidanje dosuđene naknade, jer su u konkretnom slučaju ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 196. Zakona o obligacionim odnosima, za ukidanje obaveze naknade zbog izgubljenog izdržavanja. Ovo zbog toga, jer suprug tužiteljice, s obzirom na duboku starost (rođen 1906. godine), ne bi bio više u mogućnosti da pribavlja sredstva za njeno izdržavanje i da je ostao u životu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 605/89 od 26.4.1990. godine)

61.

Članovi 192. i 206. Zakona o obligacionim odnosima

Samoupravna isteresna zajednica koja upravlja putem može zahtijevati pozivom na podijeljenu odgovornost, umanjenje obaveze naknade štete prouzrokovane vozaču vojnog vozila koji je prebrzo vozio na zaleđenom kolovozu, iako je on postupao po naređenju pretpostavljenog. U ovakvom slučaju nisu ispunjeni uslovi za solidarnu odgovornost federacije i SIZ-a koji upravlja putem

IZ obrazloženja:

Budući da se odgovornost II- tuženog SIZ-a za magistralne puteve zasniva na utvrđenju da je dio kolovoza na kojem je došlo do saobraćajnog udesa, bio zaleđen i da je zaleđenost kolovoza bila u direktnoj uzročnoj vezi sa prouzrokovanjem saobraćajnog udesa i štete, nižestepeni sudovi su zaključili da je II- tuženi odgovoran za nastalu štetu solidarno sa I – tuženom federacijom jer nije udovoljio svojoj obavezi održavanje javnog puta koja je za njega proizilazila iz člana 41. Zakona o putevima (“Službeni list SRBiH”, broj 6/78 – prečišćeni tekst).

II- tuženi, međutim, u reviziji opravdano ukazuje da nastradali vozač, budući da je kritične zgrade upravljao vozilom koje se kretalo brzinom od 77,4 km/h, nije postupao u skladu sa obavezama koje su za njega kao vozača proizilazile iz odredbe člana 45. Zakona o osnovama bezbjednosti

saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", br. 63/80, 4/81 i 40/83). Kako je i prebrza vožnja kritične zgrade bila jedan od uzroka nastupanja štetnog događaja, a odgovornost II- tuženog se nije zasnivala na istim zakonskim pretpostavkama na kojim je utemeljena odgovornost I- tužene za štetu koju su pretrpili tužioci, to je u skladu sa odredbom člana 192. Zakona o obligacionim odnosima, ipilikom razmatranja obima obaveze II- tuženog da vozaču naknadi štetu, trebalo utvrditi u kojoj je mjeri nastradali vozač svojim propustima pri upravljanju vozilom doprinio nastupanju štetnog događaja, neovisno od toga da li je u konkretnoj situaciji postupao (prekoračio dozvoljenu brzinu), po nalogu svog pretpostavljenog.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 68/90 od 23.4.1990. godine)

OBLIGACIONO PRAVO	ZAKONSKE OBAVEZE
-------------------	------------------

62.

Član 210. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Nosilac prava raspolaganja koji se nije saglasio sa prodajom poslovne prostorije od strane Opštine, ima pravo na naknadu u visini izgubljene zakupnine od korisnika prostorije – kupca, sve do momenta kada je pravo raspolaganja poslovne prostorije prenio na opštinu.

IZ obrazloženja:

Iako je nosilac prava raspolaganja poslovnih prostorija tužilac, tuženi je sa opštinom zaključio ugovor o prenosu prava raspolaganja tih poslovnih prostorija i preuzeo ih u posjed, 1.4.1986. godine.

Tužilac se kao nosilac prava raspolaganja nije saglasio sa takvim raspolaganjem.

Tek 1.2.1987. godine posebnim ugovorom tužilac je prenio pravo raspolaganja na ovim prostorijama na opštinu.

Ugovor zaključen između tuženog i opštine nije bio osnov za prenos u sredstva tužengo sve dok opština kao prodavac nije stekla pravo raspolaganja na poslovnom prostoru koga je prodala tuženom, bezobzira što je tuženi prodavcu isplatio cijenu.

Kako je tuženi poslovne prostorije koristio od 1.4.1986. godine do 1.2.1987. godine, a za korišćenje poslovnih prostorija tuženi u ovom periodu nije imao punovažan osnov, prvostepeni sud pravilno zaključuje da je tuženi bez osnova stekao dio imovine tužioca (taj prelaz nema osnov au samoupravnom sporazumu ili nekom drugom pravnom poslu ili zakonu – član 210. stav 1. ZOO). Tuženije bez osnova stekao iznos društvenih sredstava tužioca koji bi on ostvario izdavanjem u zakup poslovnog prostora za period od 1.4.1986. godine do 1.2.1987. godine.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 264/89 od 30.1.1990. godine)

63.

Član 295. stav 1., član 210. stav 1., čl. 214. i 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Naplatom mjenice primljene kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja nakon što mu je kupac virmanskom doznakom platio cijenu isporučene robe, prodavac je postao nesavjestan sticalac, pa

duguje zateznu kamatu na iznos stečenog bez osnova od dana naplate mjenice, ali po stopi iz člana 277. stav 1. a ne iz stava 2. Zakona o obligacionim odnosima (prije novele iz 1989. godine)

Iz obrazloženja:

Tužilac je dana 8.3.1987. godin3 platio cijenu isporučenog uglja. Isporukom uglja i plaćanjem cijene prestale su obaveze parničnih stranaka iz ugovora o prodaji – ispunjenjem, u smislu člana 295. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Naplatom mjenice dana 23.5.1987. godine, date radi obezbjeđenja povodom izvršene isporuke robe čiju je cijenu tužilac već platio virmanskom doznakom od 8.3.1987. godine, tuženi je postao nesavjestan sticalac od isplate mjenice, pa je u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima dužan platiti zatezne kamate od dana sticanja.

Isplata ove mjenice nema karakter ispunjenja obaveze iz ugovora, jer je obaveza iz ugovora prestala. Stoga je prvostepeni sud pravilno primijenio odredbe člana 214. Zakona o obligacionim odnosima kada je tužiocu dosudio kamate na iznos glavnog duga od 23.5.1987. godine do isplate, ali je pogrešno primijenio odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, jer ova obaveza nije proizašla iz ugovora u privredi, nego iz sticanja bez osnova kao izvora obligacionopravnih odnosa. Zbog toga tuženi na iznos glavnog duga duguje kamate u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 186/89 od 18.1.1990. godine)

64.

Članovi 220., 221. i 223. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje izvrši opravku natovarenog teretnog vozila koje se pokvari na putu neradnog dana, postupava kao poslovođa bez naloga koji je postupao kako treba i ima pravo na naknadu kao da je postupao po ugovoru o djelu.

IZ obrazloženja:

Na natovarenom teretnom vozilu tuženog došlo je do kvara na putu, u subotu koja nije bila radni dan kod tuženog i vozilo je došlepano do tužioca.

Vršeci opravku teretnog vozila tuženog bez zaključenja ugovora tužilac je postupao kao poslovođa bez naloga. U smislu člana 220. Zakona o obligacionim odnosima, obavljanju tuđeg posla može se nezvano pristupiti samo ako posao ne trpi odlaganje, te predstoji šteta ili propuštanje očigledne koristi.

Opravka natovarenog teretnog vozila na kom je došlo do kvara u vrijeme i na mjestu kako je naprijed navedenog, predstavlja posao koji ne trpi odlaganje. Stoga je tužilac preduzimanjem potreb ne opravke izvršio radnje koje su odgovarala potrebama tuženog i tako postupao sa pažnjom dobrog privrednika. Kako je o izvršenoj opravci vozila istovremeno bio upoznat vozač opravljenog automobila, smatra se da je tuženi o tom bio blagovremeno obaviješten (član 221. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Pošto je tužilac u konkretnim okolnostima psotupao kako je trebalo i izvedenim radovima tuženom pribavio korist, koja odgovara njegovim potrebama, osnovan je zahtjev tužioca, u smislu člana 223. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima, za naknadu nužnih i korisnih izdataka, kao i za primjenu naknade za izvršeni rad.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 335/89 od 8.2.1990. godine)

65.

Članovi 277. i 185. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je od procjene štete do donošenja presude o naknadi štete zbog visoke stope inflacije obezvrijeđena procijenjena naknada, zatezna kamata, koja je u to vrijeme imala revalorizacionu funkciju, teče od procjene štete, a ne od donošenja presude.

Iz obrazloženja

U konkretnom slučaju šteta je procijenjena 11.6.1988. godine, a provstepena presuda donijeta je 14.9.1988. godine. Tužilac u reviziji ističe da je s obzirom na visoku stopu inflacije, koja je od momenta procjene štete do donošenja prvostepene presude o naknadi štete, toliko obezvrijeđila naknadu, da oštećeni ne bi mogao s tom naknadom nikako uspostaviti stanje kakvo je bilo prije nastanka štete, što je svrha obeštećenja (član 185. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema Zakonu o obligacionim odnosima obaveza naknade štete dopijeva u trenutku nastanka štete (član 186.), pa od tada teče zatezna kamata (član 277. Zakona o obligacionim odnosima). Međutim, u vrijeme visoke stope inflacije, kada je zatezna kamata preuzela revalorizacionu funkciju, sudovi su usvojili gledište da zatezna kamata teče od donošenja presude o naknadi jer je do tog trenutka pomoću revalorizacione kamate održan realni ekvivalent naknade za umanjenje imovine prouzrokovane štetnom radnjom, pa bi se dosuđivanjem visoke stope zatezne kamate, koja nije bila više naknada za nemogućnost korištenja kapitala, dosuđivala nesrazmjerno visoka naknada štete. Međutim, kada od procjene štete do donošenja presude inflacija bitno umanjuje procijenjenu naknadu, ne bi se mogla postići svrha obeštećenja: da se uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. ZOO), ako bi se dosudila zatezna kamata od donošenja presude, a ne od procjene štete. Dosuđivanjem zatezne kamate od procjene štete pomoću revalorizacione kamate održava se realna vrijednost naknade kojom se postižu svrha obeštećenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 602/89 od 19.4.1990. godine)

66.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezne kamate se obračunavaju po stvarnom broju dana u godini.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nije pravilno utvrdio iznos zateznih kamata koji tuženi duguje tužiocu, obzirom da se zatezne kamate obračunavaju godišnje prema stvarnom broju dana u godini, jer stranke drugačiji obračun zateznih kamata nisu ugovorile. Obzirom na ovo kamatni divizor nije 360 od koga je pošao vještak već 365.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 416/89 od 22.3.1990. godine)

67.

Član 279. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Zakupnina i naknada za korišćenje građevinskog zemljišta koje se plaća uz zakupninu, predstavljaju povremena novčana davanja na koja teku zatezne kamate od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je dosudio obračunate kamate na dospjele iznose zakupnien i naknade za korišćenje građevinskog zemljišta, koja se plaća uz zakupninu, za period od dospelosti do dana podnošenja tužbe.

U smislu člana 279. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, na povremena dospjela novčana davanja teče zatezna kamata od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu. Kako su kamate obračunate na povremena novčana davanja za period prije podnošenja tužbe, prvostepeni sud je usvajanjem tužbenog zahtjeva u tom dijelu, suprotno odredbama citiranog zakonskog propisa, pogrešno primijenio materijano pravo.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 190/89 od 18.1.1990. godine)

PRAVO OSIGURANJA

68.

Član 51. stav 2. i član 55. st. 1. i 3. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica – raniji

Zajednica osiguranja imovine i lica odgovara po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti i za štetu koju prouzrokuje neregistrovani traktor prilikom upotrebe na šumskom putu, ali samo ako taj šumski put ima karakteristike nekategorisanog puta.

IZ obrazloženja:

Obaveza zajednice postoji samo ako je traktor prouokovao štetu u saobraćaju na putu, jer se traktori moraju registrovati samo kada se koriste za takav saobraćaj (član 158. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima – “Službeni list SRBiH”, broj 31/82) i samo za takve traktore, pa i neregistrovane, postoji obaveza osiguranja od odgovornosti.

Traktor koji je prouzrokovao štetni udes kretao se prema utvrđenju prvostepenog suda po šumskom putu. Šumski put u smislu člana 10. tač. 1 i 9. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima (“Službeni list SFRJ”, broj 63/80) spada u nekategorisani put ako se koristi za saobraćaj po ma kom osnovu i ako je dostupan većem broju raznih korisnika. Nekategorisani put, u smislu odredaba čl. 2., 3., 5. i 6. Zakona o putevima (“Službeni list SRBiH”, br. 6/78 i 21/83) bio bi i šumski put ako sa kategorisanim putem povezuje šumsko područje. IZ navedenih zakonskih propisa proizilazi da svi šumski putevi ne moraju biti nekategorisani putevi, već samo ako ispunjavaju određene uslove propisane zakonom. Ovakav zaključak može se izvesti iz člana 63. Zakona o šumama (“Službeni list SRBiH”, broj 11/78) jer se i putevi koje izgradi organizacija koja gazduje šumama za svoje potrebe, a koji predstavljaju njihova osnovna sredstva, smatraju šumskim putevima. Vršenje saobraćaja na takvim putevima utvrđuje opštim aktom organizacija čiji je put (stav 2. člana 63. istog zakona), pa takva vrsta puteva ne bi spadala u nekategorisane puteve, ako je rezervisana samo za saobraćaj vozila organizacije koja gazduje šumom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 404/89 od 22.3.1990. godine)

69.

Član 57. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica – raniji**Član 174. Zakona o obligacionim odnosima**

Imalac motornog vozila i zajednica osiguranja imovine i lica kao osiguravač od odgovornosti za štetu prouzrokovanu upotrebom motornog vozila, mogu biti obvezani, kao solidarni dužnici, na naknadu štete.

IZ obrazloženja:

Odgovornost žalioca kao imaoca motornog vozila zasniva se na odredbi člana 174. Zakona o obligacionim odnosima, a odgovornost tuženog ZOIL kao osiguravač na odredbama Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("lužbeni list SFRJ" broj 24/76). Ta odgovornost tuženih je solidarna i tužilac je bio ovlašten da naknadu zahtijeva od oba solidarna dužnika.

Oštećeni je, u smislu člana 57. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, no prva zajednici osiguranja, ali to ne znači da je izgubio pravo da takav zahtjev istakne i prema njenom osiguraniku – štetniku. Stoga, postojanje odgovornosti tuženog ZOIL po osnovu obaveznog osiguranja u saobraćaju ne isključuje odgovornost žalioca a niti na nju utiču međusobna prava i obaveze tuženih.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 213/89 od 18.1.1990. godine)

70.

Član 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Vozač motornog vozila koji je u opitom stanju upravljao motornim vozilom nije dužan da osiguravaču regresira naknadu, ako dokaže da šteta nije posljedica opitosti.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi upravljao teretnim motornim vozilom u alkoholisanom stanju (1,44 promila alkohola u krvi), ali da to stanje nije u uzročnoj vezi sa nastankom saobraćajne nezgode, odnosno prouzrokovanjem štete, jer je do toga došlo u uslovima noćne vožnje zbog iznenadne prepreke na putu – bicikliste, pa je tuženi morao preduzeti radnju obilaženja, upravo u momentu kada je iz suprotnog pravca naišlo motorno vozilo koje se sudarilo sa njegovim vozilom. To je razlog zbog čega je u krivičnom postupku tuženi oglašen krivim zbog krivičnog djela ugrožavanja javnog saobraćaja iz nehata, a ne sa umišljajem (ne postoji ni eventualni umišljaj).

Tužilac je tražio regres po osnovu člana 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) u vezi sa članom 5. Uslova za osiguranje korisnika, odnosno sopstvenika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, a pošto nije dokazana uzročna veza između alkoholisanosti tuženog i štetne posljedice, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 316/89 od 25.1.1990. godine)

71.

Članovi 13. i 18. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Članovi 43. stav 3., 52. stav 1. i 53. stav 1. Zakona o mjenici

Nema uslova z aproduženje roka za podnošenje mjenice na protest i kada je data kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava, ako ju je imalac mjenice podnio na naplatu organizacionoj jedinici službe društvenog knjigovodstva na an dospijeća.

IZ obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi odbili mjenični tužbeni zahtjev imaooca mjenice protiv regresnih mjeničnih dužnika. Ovo stoga što je mjenica na kojoj se zasniva potraživanje tužioca podnesena na protest po isteku propisanog roka iz člana 43. stav 3. Zakona o mjenici (dva radna dana koji dolaze iza dana plaćanja mjenice) pa saglasno odrdbi člana 52. stav 1. tog zakona, imalac mjenice gubi prava iz mjenice protiv regresnih dužnika, izuzev akceptanta. Produženju navedenog roka za protest mjenice u smislu odredbe člana 53. stav 1. Zakona o mjenici nema mjesta u konkretnom slučaju jer je mjenicu, izdatu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava, plativu na određeni dan, sa avalom banke na cijelu mjeničnu svotu, u smislu odredbe člana 13. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, tužilac podnio nadležnoj organizacionoj jedinici SDK, na koju je mjenica domicilirana, na dan dospijeća, pa je od tog dana ova služba bila u mogućnosti bez zapreke da koristi zakonski rok iz člana 43. stav 3. Zakona o mjenici za traženje protesta zbog neisplate mjenice.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 418/89 od 24.5.1990. godine)

STAMBENO PRAVO

72.

Član 2. stav 2. i član 67. Zakona o stambenim odnosima

Suvlasnik nije nosilac stanarskog prava, niti je to pravo imao po saveznom zakonu o stambenim odnosima, a pravo korištenja stana u slučaju spora između suvlasnika uređuje sud.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica, kao suvlasnik stana, ni prema ranijem Zakonu o stambenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 11/66 i 32/68) nije mogla steći stanarsko pravo (član 2. sta 3.), pa to pravo nema ni po sadašnjem zakonu o stambenim odnosima (član 2. stav 2.). Pema odredbama iz člana 67. Zakona o stambenim odnosima SRBiH nadležni sud će u slučaju međusobnog spora između suvlasnika povodom korištenja fizički nedjeljivog stana, priznati pravo korišćenja jednom od njih, pod zakonom propisanim pretpostavkama.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 2/90 od 22.3.1990. godine)

73.

Član 11. Zakona o stambenim odnosima

Član 104. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje je zaključilo ugovor o korištenju stana na osnovu kasnije poništenog akta o dodjeli, usljed čega je i sam ugovor ništav, dužno je da po zahtjevu davaoca stana na korištenje isprazni stan i da mu ga preda u posjed.

Iz obrazloženja:

Stanarsko pravo stiće se useljenjem u stan na temelju ugovora o korišćenju stana zaključenog na osnovu akta o dodjeli stana na korišćenje (član 11. Zakona o stambenim odnosima, "Službeni list SRBiH", broj 14/84).

U konkretnom slučaju rješenje o dodjeli stana tuženome na osnovu kojeg je zaključio ugovor o korištenju stana, poništeno je, i nakon toga pravosnažnom odlukom nadležnog organa stan dodijeljen na korištenje drugom licu, što znači da je poništen osnov ugovora o korištenju stana, pa je usljed toga i sam ugovor ništav (član 103. Zakona o obligacionim odnosima), zbog čega je osnovan zahtjev davaoca stana na korištenje da tuženi isprazni stan i da mu ga preda u posjed (član 104. Zakona o obligacionim odnosima)

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 216/89 od 17.11.1989. godine)

74.

Članovi 32., 33. i 47. Zakona o stambenim odnosima

Ako je realizovan ugovor o zamjeni stanova, iako je davalac stana (dodijeljenog na jednokratnu upotrebu) uskratio svoju saglasnost, nema osnova za otkaz ugovora zbog nekorišćenja stana, ali davalac stana može tražiti da se utvrdi da je ugovor o zamjeni ništav.

Iz obrazloženja:

Tuženi je zamijenio stan, koji mu je dodijelio tužilac, sa nosiocem stanarskog prava na drugom stanu, ez saglasnosti tužioca, iako je stan stavljen na raspolaganje tužiocu za jednokratnu upotrebu (čl. 32. i 33. Zakona o stambenim odnosima SRBiH).

Tužilac neosnovano otkazuje ugovor o korišćenju stana tuženome zbog nekorišćenja, jer je nekorišćenje posljedica izvršene zamjene stanova, pa se ne radi o hipotezi iz člana 47. Zakona o stambenim odnosima SRBiH.

Tužilac bi jedino mogao tražiti da se utvrdi ništavost ugovora o zamjeni, ukoliko smatra da su time povrijeđeni prinudni propisi (član 105. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 317/89 od 25.1.1990. godine)

75.

Članovi 6., 30., 31. i 47. Zakona o stambenim odnosima

Nosilac stanarskog prava, koji je primio davaoca izdržavanja u svoj stvan, nakon raskida ugovora o doživotnom izdržavanju ima pravo da traži njegovo iseljenje, pa i u slučaju kada bi mu davalac stana na korišćenje mogao otkazati ugovor o korišćenju stana.

Iz obrazloženja:

Tuženi su uselili u stan tužioca po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju, ali time nisu stekli svojstvo člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, jer od vremena useljenja u stan, pa do raskida ugovora o doživotnom izdržavanju nije prošlo više od pet godina (član 6. Zakona o stambenim odnosima SRBiH). Uostalom i da su tuženi stekli svojstvo člana porodičnog domaćinstva, tužilac kao nosilac stanarskog prava mogao bi im otkazati korištenje stana pod pretpostavkama iz člana 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima.

Neosnovan je prigovor tuženih da je tužilac izgubio stanarsko pravo zbog nekorišćenja stana, jer to je samo osnov za otkaz ugovora o korištenju stana (član 47. ZSO) koji može dati davalac stana na korištenje, a ne i osnov prestanka stanarskog prava po sili zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 449/89 od 15.3.1990. godine)

76.

Član 44. stav 1. tačka 6. i član 54. Zakona o stambenim odnosima (član 103. Zakona o obligacionim odnosima)

Ništa je ugovor o davanju na korištenje cijelog stana podstanaru- protivno zakonu, pa zbog toga nosilac stanarskog prava koji je zaključio takav ugovor, odnosno njegov suprug kao sunosilac stanarskog prava, može svakodobno tražiti ispražnjenje stana i predaju u posjed, jer ovim protupravnim raspolaganjem nije izgubio stanarsko pravo po samom zakonu.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi iz člana 54. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) nosilac stanarskog prava može dati samo dio svog stana na korišćenje podstanaru, pod uslovom da u preostalom dijelu sam stanuje, ali se na korišćenje ne može dati cijeli stan, ako zakonom nije drukčije određeno.

U ovom slučaju suprug tužiteljice je dao tuženome na korišćenje cijeli stan protivno zakonu, što znači da je ugovor ništav (član 103. Zakona o obligacionim odnosima, pa tužiteljica kao sunosilac stanarskog prava može tražiti iseljenje podstanara. Drugostepeni sud je pravilno ocijenio da nije relevantan prigovor tuženoga – da je prestalo stanarsko pravo tužiteljice, jer protupravno raspolaganje stanom je samo osnov za davoaca stana na korišćenje da otkáže ugovor o korišćenju stana (član 44. stav 1. tačka 6. i član 54. ZSO), a ne za prestanak stanarskog prava po sili zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 566/89 od 19.4.1990. godine)

PORODIČNO PRAVO

77.

Članovi 3. i 25. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Član 28. stav 1. Sporazuma između SFRJ i SR Njemačke o socijalnom obezbjeđenju

O zahtjevu djeteta da mu roditelj s kojim ne živi u zajednici isplati iznos dječijeg dodatka koji prima na radu u SR Njemačkoj sud se po njemačkom pravu.

Iz obrazloženja:

Malodobni tužilac traži da mu tuženi (njegov otac) isplati iznose koje je za njega primio po osnovu prava na dječiji dodatak u SR Njemačkoj.

Odredbom člana 28. stav 1. Sporazuma između SFRJ i SR Njemačke o socijalnom obezbjeđenju ("Službeni list SFRJ", broj 9/69), predviđeno je da lice koje je zaposleno na području jedne države ugovornice i podvrgnuto pravnim propisima te države ima prema njenim propisima pravo na dodatak na djecu koja prebivaju na teritoriji druge države ugovornice, kao da ta djeca prebivaju na teritoriji prve države ugovornice. Iz toga proizilazi da se u rješavanju ovog spora primjenjuje pravo SR Njemačke, što je u skladu i sa članom 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 338/89 od 28.11.1989. godine)

NASLJEDNO PRAVO

78.

Član 67. Zakona o nasljeđivanju

Pismeni testament pred svjedocima može izjaviti samo zavještalc koji je u stanju da ga sam pročita i potpiše.

Iz obrazloženja:

Prema izričitoj odredbi Zakona o nasljeđivanju pismeni testament pred svjedocima može sačiniti zavještalc "koji zna da čita i piše" (član 67. stav 1.). Smisao ove odredbe o formi testamenta je u tome da se osigura autentičnost testamenta, a to se postiže samo u slučaju ako je zavještalc bio u stanju da sam pročita i potpiše testament koji je sastavilo drugo lice. Upravo te činjenice: da je zavještalc sam pročitao testament izjavljujući da je to njegova posljednja volja i da ga u znak priznanja potpisuje, potvrđuju svjedoci koji prisustvuju tom činu.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je testament zavještaoca, u ovom slučaju, sastavilo lice koje radi u advokatskoj kancelariji: da testament sadrži izjavu posljednje volje oba bračna druga, da je jedan od njih nakon što je izjava sačinjena otišao u samostalnu radnju svjedoka, gdje su ga oni potpisali, što znači da testament nije sačinjen u prisustvu svjedoka, da ga zavještaoci nisu pročitali pred njima i nakon toga izjavili da je to njihova posljednja volja jer jedan od njih uopšte nije ni došao na mjesto gdje su svjedoci potpisali testament, pa su nižestepeni sudovi pravilno zaključili da je ovaj testament ništav.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 458/89 od 15.3.1990. godine)

79.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju**Član 188. stav 1. Porodičnog zakona**

Ugovor o doživotnom izdržavanju može zaključiti za primaoca izdržavanja njegovo staralac.

Iz obrazloženja:

Primateljica izdržavanja bila je lišena poslovne sposobnosti rješenjem nadležnog organa, a zastupana je bila po staratelju prilikom zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju u 88-godini života. Ugovor o izdržavanju je zaključen u propisanom obliku (član 120. Zakona o nasljeđivanju) i davalac izdržavanja ga je ispunjavao punih osam godina do smrti primateljice izdržavanja. Iako prava iz ugovora o doživotnom izdržavanju imaju lični karakter, naročito pravo na izdržavanje, nema prepreke da staralac lica koje je lišeno poslovne sposobnosti, pa nema mogućnosti da se samo o sebi brine, u njegovo ime zaključi ugovor o doživotnom izdržavanju kada je to u interesu toga lica, što ocjenjuje nadležni organ starateljstva (tada član 50. Zakona o starateljstvu – “Službeni list SFRJ” broj 16/65; sada član 188. stav 1. Porodičnog zakona – “Službeni list SRBiH”, broj 21/79).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 588/89 od 15.2.1990. godine)

80.

Član 137. stav 1. i član 233. stav 3. Zakona o nasljeđivanju

Iako odricanje od nasljedstva ne može biti djelimično, nema ograničenja da se nasljednici sporazume o diobi nasljedstva i tako što će se jedan od njih djelimično odreći nasljedstva u korist drugog.

Iz obrazloženja:

Sporazum o diobi nasljedstva unosi se u rješenje o nasljeđivanju (član 233. stav 3. Zakona o nasljeđivanju SRBiH). Ovim sporazumom nasljednici uređuju svoje odnose u skladu sa svojim interesima, bez ikakvih ograničenja, što znači da se jedan od nasljednika može odreći djelimično nasljedstva u korist drugog nasljednika. Djelimično odricanje od nasljedstva izvan ugovora o diobi nasljedstva je nedopušteno (član 137. stav 1. Zakona o nasljeđivanju).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 425/89 od 15.2.1990. godine)

81.

Član 142. Zakona o nasljeđivanju

Po proteku dvadeset godina od smrti ostavioca zakonski nasljednik gubi pravo da traži u parničnom postupku utvrđenje da je lice koje je proglašeno nasljednikom umrlo prije ostavioca, pa da njegov dio nije mogla naslijediti njegova supruga (načelo transmisije) koja je u neprekidnom posjedu naslijeđenih stvari.

Iz obrazloženja:

Tuženi se, preko svoje prednice, nalazi u posjedu spornih nekretnina naslijeđenih 1963. godine, kada je raspravljena zaostavština tako što je utvrđeno da je sin ostavioca (suprug nasljednice) umro poslije ostavioca, da bi tek kasnije bio proglašen umrlim sa datumom 15.5.1946. godine, kao lice koje je nestalo u ratu i u vezi sa ratnim događajima, a to znači da nije nadživio svog oca, pa njegova supruga nije mogla po načelu transmisije steći nasljedstvo iz njegove zaostavštine. Međutim, nasljednic, a poslije njene smrti tuženi, je u posjedu naslijeđenih stvari preko 20 godina od podnošenja tužbe u ovoj parnici, pa su pravilno sudili nižestepeni sudovi kada su odbili tužbeni zahtjev drugog nasljednika za predaju u posjed naslijeđenih stvari, jer je protekao i rok od

dvadeset godina iz člana 142. Zakona o nasljeđivanju, nakon čijeg poteka nasljednik ne može tražiti predaju u posjed stvari zaostavštine ni od nesavjesnog posjednika.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 364/89 od 29.1.1990. godine)

NADLEŽNOST

82.

Član 50. Zakona o sudovima udruženog rada

O zahtjevu za ispražnjenje stana dodijeljenog radi obavljanja dužnosti iz radnog odnosa (željezničar) odlučuje osnovni sud udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Predlagač je drugom učesniku u postupku dodijelio na korišćenje stambene prostorije u zgradi Željezničke stanice L. u vezi sa vršenjem dužnosti iz radnog odnosa. Na osnovu odluke o dodjeli ovih prostorija sticalac je uselio u stan, ali mu je kasnije prestao radni odnos, a stambene prostorije nije predao predlagaču. Predlagač traži njegovo iseljenje jer se ove prostorije ne smatraju stanom (lan 4. stav 1. tačka 3. Zakona o stambenim odnosima SRBiH). kako se radi o zahtjevu koji je neposredno vezan za sticanje prava iz udruženog rada, nadležan je da o tome odlučuje sud udruženog rada (član 50. Zakona o sudovima udruženog rada).

(Vrhovni sud BiH, broj R. 40/90 od 26.4.1990. godine)

83.

Član 30. Zakona o stambenim odnosima

Redovni sud je nadležan da odluči o zahtjevu nosioca stanarskog prava za iseljenje iz stana lica koja su u stan uselila na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju koji je kasnije raskinut.

Iz obrazloženja:

U ovoj pravnoj stvari nadležan je a odlučuje redovni sud, a ne organ uprave, jer se ne radi o nezakonitom useljenju u stan (član 30. Zakona o stambenim odnosima SRBiH), nego o zahtjevu za iseljenje lica koja su u stan uselila na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju, koji je kasnije raskinut, pa je prestao pravni osnov za korišćenje stana.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 449/89 od 15.3.1990. godine)

84.

Član 17. stav 2. Zakona o sudovima udruženog rada SFRJ

Član 469. Zakona o parničnom postupku

Redovni sudovi, kao i sudovi udruženog rada, nisu nadležni da odlučju o zahtjevu za poništenje odluke unutrašnje arbitraže.

IZ obrazloženja:

Tužilac traži da se poništi odluka unutrašnje arbitraže SOUR-a kojom je tuženi OOUR obavezan da isplati iznos od 41.126.900 dinara sa kamata i troškovima spora.

Unutrašnja arbitraža je samoupravni sud (čl. 233. st. 2. Ustava SFRJ i čl. 244. st. 3. Ustava SRBiH). Zakonom se određuje pod kojim se uslovima odluka samoupravnog suda može pobijati kod redovnog suda. Do danas u SRBiH nije donijet zakon koji bi davao ovlaštenje redovnom sudu da odlučuje o pravnim sredstvima protiv odluka samoupravnih sudova (unutrašnja arbitraža ne spada u kategoriju "izbrani sudovi" iz čl. 469. zakona o parničnom postupku).

Za odlučivanje u naprijed navedenoj pravnoj stvari nije nadležan ni sud udruženog rada, jer je odlukom Ustavnog suda Jugoslavije broj 311/87 od 6. septembra 1989. godine ("Službeni list SFRJ", broj 57/89) utvrđeno da je odredba člana 17. stav 2. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 38/84) prestala da važi sa danom 27. juna 1989. godine, a tom odredbom je bila uređena nadležnost suda udruženog rada za odlučivanje o ovim sporovima.

Odredbom iz člana 286. stav 1. Ustava SFRJ, propisano je da su zakoni za koje je utvrđeno da su prestali da važe ne primjenjuju na odnose nastale prije objavljivanja odluke Ustavnog suda Jugoslavije, ako do toga dana nisu pravosnažno riješeni.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 311/89 od 22.2.1990. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

85.

Član 15. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Viši sud se ne može oglasiti stvarno nenadležnim ako tuženi u prigovoru protiv platnog naloga ospori iznos potraživanja za koja bi bio nadležan odnosi sud.

Iz obrazloženja:

Sud po prijemu tužbe ocjenjuje da li je stvarno i mjesno nadležan za suđenje u konkretnom sporu (član 15. stav 2. Zakona o parničnom postupku) bez obzira da li se postupak vodi po opštim pravilima parničnog postupka ili po pravilima nekog od posebnih postupaka propisanih po Zakonu o parničnom postupku.

Ako se prigovorom protiv platnog naloga, koji je u okviru svoje stvarne nadležnosti izdao viši su, pobija samo dio tužbenog zahtjeva, čija bi vrijednost spadala u okvire stvarne nadležnosti osnovnog suda (član 34. Zakona o redovnim sudovima) viši sud ostaje i dalje stvarno nadležan za suđenje o pobijanom dijelu platnog naloga.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 61/90 od 23.4.1990. godine)

86.

Član 17. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Nakon izdavanja platnog naloga viši sud prvog stepena ni po prigovoru tuženoga se ne može oglasiti stvarno nenadležnim za predmet iz nadležnosti osnovnog suda.

Iz obrazloženja:

Iz podataka navedenog spisa proizilazi da se Viši sud u B.L. oglasio stvarno nenadležnim za suđenje u ovoj pravnoj stvari nakon izdavanja platnog naloga i djelimičnog usvajanja prigovora tuženog.

U mandatnom postupku nema posebnih pravila u kom se stadiju postupka viši sud prvog stepena može oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena (osnovnog suda), zbog toga je usvojeno gledište da i u ovom postupku analogno važi pravilo iz člana 17. stav 2. Zakona o parničnom postupku, prema kome viši sud prvog stepena nakon izdavanja platnog naloga i po službenoj dužnosti, a ni po prigovoru tuženoga, se ne može oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena iste vrste.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 62/89 od 26.2.1990. godine)

87.

Član 63. Zakona o parničnom postupku

Sud kome je podnesena tužba prije otvaranja stečajnog postupka ne može se oglasiti mjesno nenadležnim i ustupiti predmet sudu na čijem se području nalazi sud koji sprovodi stečajni postupak.

Iz obrazloženja:

Članom 63. Zakona o parničnom postupku propisana je isključiva mejsna nadležnost suda na čijem se području nalazi sud koji sprovodi stečajni postupak u sporovima koji nastaju u toku i povodom stečajnog postupka.

Kako je tužba podnesena prije otvaranja stečajnog postupka, a ne u toku i povodom toga postupka, to je prvostepeni sud pogrešno primijenio navedenu odredbu Zakona o parničnom postupku, kada se oglasio mjesno nenadležnim.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 410/89 od 22.3.1990. godine)

88.

Članovi 15. i 70. Zakona o parničnom postupku

Sud ocjenjuje da li je mjesno nadležan na osnovu isprave priložene uz tužbu i nije dužan da utvrđuje pojedine elemente isprave radi ocjene da li je punovažan sporazum o prorogaciji.

IZ obrazloženja:

Isprava priložena uz tužbu mora sadržati sve elemente iz kojih proizilazi punovažnost prorogacionog sporazuma, pa i da je potpisan od za to ovlašćenih lica. Sud po službenog dužnosti, odmah po prijemu tužbe, na osnovu navoda u tužbi i na osnovu činjenica koje su sudu poznate, ocjenjuje svoju mjesnu nadležnost (član 15. stavovi 1. i 2. ZPP).

Kada isprava o proogacionom sporazumu ne sadrži elemente iz kojih proizilazi njegova punovažnost sud nije dužan prethodno utvrđivati pojedine elemente isprave jer bi to, suprotno članu 15. stav 2. ZPP, usporavalo postupak. U ovom slučaju obrazac “ugovora – otpremnice” nije jasan i iz njega ne proizilazi da je prorogacioni sporazum potpisan od ovlašćenih lica ugovornih strana.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 34/90 od 9.5.1990. godine)

89.

Član 70. Zakona o parničnom postupku

Članovi 169-172. Zakona o preduzećima

Članovi 91. i 98. Zakona o obligacionim odnosima

Sporazum o mjesnoj nadležnosti mogu punovažno zaključiti samo zastupnici preduzeća ili po njima ovlašteni punomoćnici.

IZ obrazloženja:

Punomoćnici koji su ovlašteni za zaključivanje ugovora o prodaji nisu ujedno ovlašteni i za zaključivanje sporazuma o mjesnoj nadležnosti suda, a što proizilazi iz odredbe člana 91. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima. Ukolik su potpisnici ugovora – otpremnice generalni punomoćnici, onda opet, nisu ovlašteni zaključiti sporazum o mjesnoj nadležnosti, jer to ne spada u redovno poslovanje stranaka, a što proizilazi iz odredbe člana 91. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. To isto važi i za punomoćnika po zaposlenju u smislu člana 98. Zakona o obligacionim odnosima. Sporazum o mjesnoj nadležnosti za preduzeće (organizaciju udruženog rada) može punovažno zaključiti i potpisati samo zastupnik (direktor, odnosno predsjednik poslovnog odbora) koji je na to ovlašten odredbama člana 170. i člana 171. Zakona o preduzećima ("Službeni list SFRJ", broj 77/88 i 40/89) ili punomoćnik kakvog ima u vidu odredba člana 172. istog zakona (ranije odredbe čl. 438. i 439. Zakona o udruženom radu).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 162/90 od 9.5.1990. godine)

90.

Član 117. Zakona o parničnom postupku

Sud će odbaciti prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog ročišta na kome je donesena presuda zbog izostanka, ako se zasniva na navodu da tuženi nije primio poziv za ročište, a sa podneskom će postupati kao sa žalbom protiv presude zbog izostanka.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 117. ZPP, prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog ročišta može se podnijeti kad se iz opravdanih razloga propusti ročište, a u nedostatku poziva za ročište nema ni opravdanog ni neopravdanog propuštanja, jer ne postoji saznanje o zakazanom ročištu, niti uredan poziv po kojem bi punomoćnik tuženog trebao da postupi. Punomoćnik tuženog je propustio da pristupi na ročište iz razloga što nije primio poziv za to ročište, a neuredna dostava poziva predstavlja žalbeni razlog, a ne razlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja ročišta.

Imajući u vidu da je prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja ročišta podnjet u roku od 8 dana od prijema presude zbog izostanka, da je u njemu naveden razlog zbog kojeg je došlo do propuštanja ročišta i da je predloženo ukidanje presude zbog izostanka, prvostepeni sud je trebao odbaciti prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja ročišta, jer razlog

zbog kojeg je tražen povraćaj u pređašnje stanje nije bio dozvoljen, a po podnesku postupiti kao sa žalbom

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 457/89 od 22.3.1990. godine)

91.

Član 117. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 20. i 23. Zakona o javnom pravobranilaštvu

Nije opravdan razlog za propuštanje roka za podnošenje prijedloga za nastavak umirovljenog postupka od strane Opštine kao parnične stranke, okolnost što nije bio odmah imenovan novi međuopštinski javni pravobranilac nakon razrješenja njegovog prethodnika.

IZ obrazloženja:

Zastupanje opštine nije povjereno javnom pravobraniocu nego javnom pravobranilaštvu, čija organizacija obezbjeđuje preduzimanje procesnih radnji putem javnog pravobranioca, jednog ili više zamjenika i punomoćnika, s tim što zamjenik i punomoćnik vrše poslove iz djelokruga javnog pravobranioca koje im on odredi i pred sudom zamjenik ima ovlaštenje koje pripadaju javnom pravobranioncu, a pomoćnik ovlašćenja koja mu odredi javni pravobranilac (član 20. stavovi 1. i 2. i član 23. stavovi 1. i 2. Zakona o javnom pravobranilaštvu – “Službeni list SRBiH”, broj 2/89). Osim toga, odredbama člana 23. stav 3. Zakona o javnom pravobranilaštvu propisano je da kada je javni pravobranilac spriječen ili odsutan, zastupa ga zamjenik koga on odredi.

Kada i pored tako propisane organizacije javnog pravobranilaštva, javno pravobranilaštvo ne podnese prijedlog za nastavljanje postupka koji miruje u roku od šest mjeseci od dana kada je nastupilo mirovanje postupka (član 217. stav 3. ZPP) zbog toga što nije bio imenovan javni pravobranilac nakon razrješenja prethodnog, to ne predstavlja opravdan razlog za propuštanje navedene procesne radnje u postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 365/89 od 8.2.1990. godine)

92.

Član 119. Zakona o parničnom postupku

Ne može se odbiti prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog ročišta na kome je donesena presuda zbog izostanka samo stoga što je predlagač izostao sa ročišta zakazanog radi raspravljanja o prijedlogu za povraćaj u pređašnje stanje.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pogrešno primjenjuje odredbe člana 119. ZPP. Iz odredaba ovog zakonskog propisa proizlazi da nije dozvoljen prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja ročišta zakazanog radi raspravljanja o prijedlogu za povraćaj u pređašnje stanje, tako da bi se, ako to ročište propušteno iz opravdanih razloga, moglo ponovo održati. Iz odredaba ovog propisa ne proizilazi, međutim, da će biti odbijen prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja nekog ranijeg ročišta, pa makar predlagač i izostane sa ročišta zakazanog radi raspravljanja o njegovom prijedlogu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 341/89 od 8.2.1990. godine)

93.

Članovi 151. do 157. Zakona o parničnom postupku

Ne može uticati na odluku o naknadi parničnih troškova okolnost da parnične stranke nisu prije podnošenja tužbe i protivtužbe predložile prijebroj uzajamnih potraživanja.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom sud je odlučio da svaka stranka snosi svoje troškove iz razloga što ni jedna od stranaka prije pokretanja parnice nije predložila prebijanje međusobnih tražbina, čime su skrivile nastale troškove.

Ovakva odluka je pogrešna, jer nij jednim propisom nije predviđena obaveza stranaka da prije pokretanja parnice vrše prebijanje međusobnih potraživanja, pa se izostanak takvog prijedloga ne može pripisati u krivicu koja bi imala za posljedicu da svaka stranka snosi svoje troškove. (članovi 151. do 157. ZPP-a).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 250/89 od 18.1.1990. godine)

94.

Član 154. stav 1. Zakona o parničnom postupku**Članovi 277. i 324. Zakona o obligacionim odnosima**

Tuženi je dužan tužiocu naknaditi parnične troškove izazvane podnošenjem tuže za naplatu zatezних kamata i kada ga tužilac nije opomenuo prije podnošenja tužbe dostavom obračunata zatezних kamata.

Iz obrazloženja:

Povjerilac koji u parnici zahtijeva isplatu obračunatih zatezних kamata za period od dospijeca glavne tražbine do njene isplate, nije dužan da prije podnošenja tužbe dostavi dužniku obračun zatezних kamata i da ga opomene na plaćanje. Zatezne kamate duguju se po samom zakonu (član 277. Zakona o obligacionim odnosima) a dužnik je dužan da vodi računa o ovoj zakonskoj obavezi i da je izvrši bez opomene. Kako je tužilac u cijelosti uspio u sporu, to mu u smislu člana 154. stav 1. Zakona o parničnom postupku, pripada pravo na naknadu troškova parničnog postupka.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 257/89 od 18.1.1990. godine)

95.

Član 155. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Tužilac nema pravo na naknadu parničnih troškova nastalih iza tužbe, ako je tuženi ispunio obavezu prije usvajanja platnog naloga, a tužilac mogao spriječiti usvajanje platnog naloga da je povukao tužbu odmah po ispunjenju.

Iz obrazloženja:

Tužba je podnesena sudu 16.5.1988. godine, a platni nalog izdat 8.12.1988. godine. Glavni dug je plaćen poslije podnošenja tužbe, a prije izdavanja platnog naloga.

U smislu člana 155. stav 1. Zakona o parničnom postupku pri odlučivanju koji će se troškovi naknaditi stranci sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Kada je tužiocu plaćen glavni dug prije izdavanja platnog naloga, tužilac je bio dužan povući tužbu u tom dijelu i svesti zahtjev na kamate, pa tuženi ne bi podnosio prigovor protiv platnog naloga. Do ročišta ne bi došlo niti bi nastali dalji troškovi. Zbog toga ovi troškovi nisu bili potrebni radi vođenja parnice, pa se tužiocu ne mogu naknaditi u smislu člana 155. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 312/89 od 8.2.1990. godine)

96.

Član 158. stav 1. i član 217. stav 3. Zakona o parničnom postupku

U slučaju povlačenja tužbe u smislu člana 217. stav 3. Zakona o parničnom postupku, tuženi ima pravo na naknadu parničnih troškova.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 158. stav 1. Zakona o parničnom postupku, tužilac koji povuče tužbu dužan je da protivnoj stranci naknadi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo odmah poslije ispunjenja zahtjeva od strane tuženog. U slučaju fikcije povlačenja tužbe nastaju obaveze tužioca da tuženom naknadi parnične troškove, jer do povlačenja tužbe nije došlo zbog ispunjenja zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 427/89 od 22.3.1990. godine)

97.

Članovi 1. i 186. Zakona o parničnom postupku

Članovi 27. i 45. Zakona o obligacionim odnosima

O tužbi kojom se zahtijeva da se tuženi obaveže na zaključenje određenog ugovora sa tužiocem mora sud meritorno odlučiti.

IZ obrazloženja:

Iz podnesene tužbe vidi se da tužilac traži da se tuženi obaveže da sa tužiocem zaključi ugovor o održavanju autobusne linije za prevoz putnika na određenoj relaciji.

Kada se tužbom traži da se tuženi obaveže na zaključenje određenog ugovora sa tužiocem, sud je nadležan da meritorno odluči o postavljenom tužbenom zahtjevu, zbog čega se u ovoj pravnoj stvari tužba nije mogla odbaciti.

Tužbeni zahtjev upravljen na obavezu zaključenja ugovora među strankama bio bi osnovan samo ako su stranke zaključile predugovor kojim su se obavezale na zaključenje određenog ugovora ili

ako je zakonom (članovi 27. i 45. Zakona o obligacionim odnosima) predviđena obaveza zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 175/89 od 18.1.1990. godine)

98.

Član 188. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Kod tužbe iz člana 188. stav 2. Zakona o parničnom postupku, sud će istom presudom odlučiti o narednom zahtjevu, samo ako odbije prethodni.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zahtijevao da sud obaveže tuženog da mu preda u posjed poslovni prostor, a ako se takav zahtjev pokaže kao neosnovan, da mu naknadi štetu u određenom novčanom iznosu. Ovim je tužilac istakao glavni i eventualni tužbeni zahtjev (član 188. st. 2. i 3. ZPP), ali je prvostepeni sud usvojio eventualni zahtjev a da prethodno nije odlučio o glavnom zahtjevu. Kada je izvršeno ovakvo spajanje tužbenih zahtjeva sud za slučaj da usvoji glavni zahtjev neće odlučivati o eventualnom nego samo ako nađe da ona koji je ispred njega istaknut (glavni) nije osnovan. Neosnovani glavni zahtjev će sud izrekom presude odbiti, a o eventualnom zahtjevu odlučiti istom presudom, bez obzira da li ga usvaja ili odbija.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 477/89 od 22.3.1990. godine)

99.

Član 352. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 360. Zakona o obligacionim odnosima

Prigovor zastarjelosti istaknut po prvi put u žalbi ima značaj nove činjenice.

IZ obrazloženja:

Prigovor zastarjelosti se može isticati u žalbi i u tom slučaju prigovor zastarjelosti predstavlja novu činjenicu, ako nije isticana i cijenjena u prvostepenom postupku, kao u ovom slučaju (član 352 stav 1. ZPP).

Izjava dužnika kojom se poziva na zastarjelost je uslov da se o prigovoru zastarjelosti raspravlja (član 360. stav 3. ZOO), pa drugostepeni sud nije ovlašten da prigovor zastarjelosti potraživanja, istaknut tek u žalbi, sam ocjenjuje.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 540/89 od 12.4.1990. godine)

100.

Član 354. stav 1. i član 501. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Postoji relativno bitna povreda odredaba parničnog postupka kada sud izda platni nalog na temelju računa koji je nepropisno ovjeren (fotokopiran je i sam potpis lica koje je ovjeralo račun).

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 501. stav 2. zakona o parničnom postupku u privrednom sporu se može izdati platni nalog na temelju ovjerenog propisa isprave koji je ovjerio ovlašteni organ pravnog lica (član 501. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

U ovom slučaju tužilac je uz tužbu priložio samo fotokopiju računa koja nije propisno ovjerena od ovlaštenog lica, jer je fotokopiran i sam potpis tog lica, pa se ova isprava ne može prihvatiti kao mjerodavna za izdavanje platnog naloga. Prvostepeni sud je, izdavanjem platnog naloga, i pored ovih nedostataka, učinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. ZPP:

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 21/89 od 29.1.1990. godine)

101.

Član 331. stav 3. i član 354. stav 2. tačka 6. Zakona o parničnom postupku

Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka ako sud donese presudu na osnovu priznanja prava vlasništva, a ne utvrdi makar i po službenoj dužnosti da je pravo vlasništva stečeno održajem prije podruštvljenja građevinskog zemljišta.

IZ obrazloženja:

Zakonom o parničnom postupku (član 331. stav 3) propisano je da sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kada su ispunjeni potrebni uvjeti, ako nađe da se radi o zahtjevu sa kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 3. ZPP), a odložiće donošenje presude na osnovu priznanja, ako je potrebno da se o naprijed navedenim okolnostima prethodno pribave potrebna obavještenja (član 331. stav 3. ZPP).

U ovom slučaju prvostepeni sud je bio dužan da prije donošenja presude na osnovu priznanja provjeri da li je navedena parcela obuhvaćena odlukom skupštine opštine od 24. jula 1974. godine, o određivanju građevinskog zemljišta u urbanom području Š. koje postaje društvena svojina po samom zakonu (član 3. stav 1. tadašnjeg Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini – “Službeni list SRBiH” broj 13/74).

Time što nije postupao u skladu sa navedenim propisima sud je donošenjem presude na osnovu priznanja učinio apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 6. ZPP.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 30/89 od 19.4.1990. godine)

102.

Član 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Sud čini apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka ako tuženog obaveže na plaćanje zateznih kamata na revalorizovani iznos glavnog potraživanja, a u izreci presude ne navedede kako će se i za koji period glavno potraživanje revalorizovati.

Iz obrazloženja:

Osnovani su navodi žalbe da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku, kada je obavezao tuženog da isplati procesne kamate na revalorizovani iznos glavnice, a ne određujući u izreci presude kako će se i za koji period revalorizacija izvršiti. Zbog toga propusta prvostepenog suda, izreka prvostepene presude u ovom dijelu je nejasna i neizvršiva.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 819/89 i Pž. 823/89 od 12.4.1990. godine)

103.

Član 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku

Član 49. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka ako izreka presude kojom se utvrđuje da postoji pravo služnosti ne sadrži poptune zemljišno – knjižne oznake poslužnog dobra.

Iz obrazloženja:

Pravo služnosti je stvarno pravo na tuđoj stvari – stvarna služnost, stvarno pravo na tuđoj nekretnini (član 49. zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima). Stvarne služnosti se konstituišu u korist svakodobrnog vlasnika povlasnog dobra. Tako vlasnici se mijenjaju, a služnost ostaje. Zbog toga je predmet prava stvarne služnosti individualno određena nekretnina isto tako kao i povlasno dobro radi kojeg je konstituisana služnost. Zbog toga služnost se uvijek odnosi na tačno određenu nekretninu bilo kao povlasno, bilo kao poslužno dobro. To znači da je identitet objekta neophodan, a to se u zemljišno – knjižnom sistemu postiže samo pomoću zemljišno – knjižnih podataka koji su relevantni kakko za poslužno, tako i za povlasno dobro: broj parcele, broj zemljišno – knjižnog uloška i katastarske opštine. Kad ovih podataka nema u izreci presude, ona je nejasna, pa i nepotpuna i zbog toga postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 23/89 od 15.2.1990. godine)

104.

Član 456. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Ako tužilac povuče tužbu prije nego što je tuženi podnio prigovor na platni nalog, sud će ukinuti platni nalog u cjelini, iako ga je tuženi prigovorom pobijao samo u jednom dijelu.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi stava 1. člana 456. Zakona o parničnom postupku, tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog samo do podnošenja prigovora. Istom odredbom propisano je da sud rješenjem ukine platni nalog u slučaju povlačenja tužbe.

Polazeći od navedenog, a uz primjenu citiranog zakonskog propisa, ovaj sud ocjenjuje da je prvostepeni sud pravilno postupio kada je primio na znanje povlačenje tužbe. Tužba je povučena u cjelosti, a u vrijeme povlačenja tužbe, tuženi još nije bio podnio prigovor protiv platnog naloga, tako da u vrijeme podnošenja prigovora tužba nije više ni egzistirala. Prema tome, nije od značaja da li je prigovorom platni nalog napadnut u cjelosti, jer zbog povlačenja tužbe nije mogao postati

pravosnažan niti u jednom dijelu. Kako je tužba povučena, to su ispunjeni uslovi iz člana 456. stav 1. zakona o parničnom postupku da se platni nalog ukine.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 379/89 od 8.2.1990. godine)

VANPARNIČNI POSTUPAK

105.

Član 26. Zakona o vanparničnom postupku

Član 111. stav 4. zakona o redovnim sudovima

U vanparničnom postupku nije dopuštena revizija protiv drugostepenog rješenja, osim u slučaju kada je to zakonom izričito propisano.

IZ obrazloženja:

Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86) propisuje da će se u vanparničnim stvarima u pogledu nadležnosti suda za rješavanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti koji podiže javni tužilac, uslov aza podizanje zahtjeva i drugih pitanja postupka, shodno primjenjivati odredbe Zakona o parničnom postupku (član 111. stav 4.). Međutim, taj zakon ne predviđa mogućnost izjavljivanja revizije u vanparničnom postupku.

Prema sadašnjem Zakonu o vanparničnom postupku u principu nije predviđena revizija u tom postupku, osim revizije u postupku o stambenim stvarima i o naknadi za eksproprisane nekretnine (član 26. Zakona o vanparničnom postupku).

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 479/89 od 20.3.1990. godine.
Tako i Rev. 219/89 od 17.11.1989. godine)*

106.

Članovi 88. i 101. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Sud ne može donijeti odluku o priznanju strane sudske odluke prije nego što pribavi obavještenje od suda koji je donio tu odluku da li je protivna stranka bila uredno pozvana na raspravu, ako ona to osporava.

IZ obrazloženja:

Prema izričitoj odredbi člana 88. Zaknoa o sukobu zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, sud naše zemlje će odbiti priznanje sudske odluke ako povodom prigovora lica protiv koga je ta odluka donesena utvrdi da to lice nije moglo učestvovati u postupku pred stranim sudom zbog nepravilnosti postupka. Prema toj odredbi naročito će se smatrati da lice protiv koga je donesena strana sudska odluka nije moglo učestvovati u postupku ako mu poziv, tužba ili rješenje, kojim je započet postupak, nije bilo lično dostavljeno, odnosno što uopšte nije ni pokušao lično dostavljanje, osim ako se utvrdi da se to lice na bilo koji način upustilo u raspravljanje.

Protivnica predlagatelja u žalbi protiv rješenja protiv priznanja strane sudske odluke ističe upravo takav prigovor kojim tvrdi da joj uopšte nije bila dostavljena tužba u parnici u kojoj je donijeta odluka čije se priznanje traži, pa ni poziv za ročište pred tim sudom, a prvostepeni sud se u pobijanom rješenju, kao ni u toku postupka nije bavio provjeravanjem tih navoda. Postoji, dakle, potreba da se u smislu odredbe iz člana 101. stav 2. citiranog zakona zatraži objašnjenje od suda koji je donio odluku čije se priznanje traži – o navodima žaliteljice.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 67/89 od 28.2.1990. godine)

IZVRŠNI POSTUPAK

107.

Član 51. tačka 8. zakona o izvršnom postupku

Ako je radniku prestao radni odnos nakon sticanja svojstva izvršnosti odluke o raspoređivanju na drugo radno mjesto, ta odluka se neće izvršiti.

IZ obrazloženja:

Zakon o udruženom radu (prečišćeni tekst – “Službeni list SFRJ”, broj 11/88) propisuje da radnik za vrijeme trajanja radnog odnosa može biti raspoređen u organizaciji udruženog rada na svaki posao, odnosno radni zadatak koji odgovara njegovoj stručnoj spremi, odnosno radnoj sposobnosti, kada postoje takve potrebe (član 131. stav 2.). U ovom slučaju je predlagачu prestao radni odnos nakon sticanja svojstva izvršnosti odluke o raspoređivanju na drugo radno mjesto, pa seta odluka ne može više izvršiti – (član 50. tačka 8. Zakona o izvršnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 20/89 od 17.11.1989. godine)

STEČAJNI POSTUPAK

108.

Član 149. stav 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada iz 1980. godine – raniji

Potraživanje stečajnog dužnika prema njegovim dužnicima ne dospijevaju na dan otvaranja stečajnog postupka.

Iz obrazloženja:

Sredstva koja je tužilac- stečajni dužnik udružio sa tuženim, tuženi mu je dužan otplaćivati od 31.12.1991. godine. Potraživanje stečajnog dužnika kao povjerioca zbog toga št je nad njime otvoren stečajni postupak, ne smatra se zbog toga dospjelim. Na dan otvaranja stečajnog postupka, radi zaštite i ravnopravnosti svih stečajnih povjerilaca, potraživanja povjerilaca prema dužniku (nad kojim je otvoren stečajni postupak), koj anisu dospjela, smatraju se dospjelim (član 149. stav 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rda, važećem u vrijeme otvaranja stečaja – “Službeni list SFRJ”, br. 41/80). Suprotno tome, potraživanja dužnika nad kojim je otvoren stečajni postupak koji se pojavljuje kao povjerilac prema svojim dužnicima, ne

smatraju se dospjelim, pa tužilac nije stekao pravo da, prije dospelosti potraživanja od svog dužnika, zahtijeva ispunjenje obaveze.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 362/89 od 8.2.1990. godine)

109.

Članovi 189. i 245. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada

Članovi 102. i 168. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji

Zatezna kamata je definitivno prestala teći ako je stečajni postupak, odnosno postupak prinudne likvidacije, otvoren zaključno do 30. decembra 1989. godine.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 245. u vezi sa odredbom člana 189. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada, nakon otvaranja stečaja, odnosno postupka redovne likvidacije prestale su teći zatezne kamate na potraživanja koja se izmiruju iz likvidacione mase, danom otvaranja stečaja odnosno prinudne likvidacije (član 243. stav 2.). Okolnost što je nakon toga stupio na snagu Zakon o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji prema kome zatezna kamata koja je počela teći prije otvaranja stečaja, odnosno prinudne likvidacije teče i dalje (član 102), nema za posljedicu "oživljavanje" zatezne kamate koja je prestala teći po ranijem zakonu, prije stupanja na snagu sadašnjeg zakona, jer se započeti postupak nastavlja po ranijem zakonu (član 168.) a novi zakon je stupio na snagu 30. decembra 1990. godine.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 60/89 od 27. februara 1990. godine)

110.

Članovi 215. i 245. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada

Članovi 127. i 157. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji

Ako je osporeno prijavljeno potraživanje u postupku redovne likvidacije, kao i stečajnom postupku, sud će u parničnom postupku po zahtjevu povjerioca, odlučiti samo o osnovanosti potraživanja, a ne o ispunjenju obaveze.

IZ obrazloženja:

Protiv tuženog je otvoren postupak redovne likvidacije, pa je likvidaciono vijeće u postupku ispitivanja prijava povjerilaca, tužioca uputio na parnicu radi utvrđenja osnovanosti potraživanja (član 245. u vezi sa članom 215. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada – "Službeni list SFRJ", broj 72/86, sada član 157. u vezi člana 127. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji – "Službeni list SFRJ", broj 84/89). zato sudska odluka ne može da glasi na ispunjenje obaveze, već samo na utvrđenje da obaveza postoji (ili da ne postoji), odnosno djelimična obaveza.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 60/89 od 20.2.1990. godine)

XXIV koordinacioni sastanak privrednih sudova republika, privrednih odjeljenja vrhovnih sudova republika i pokrajina i sudova udruženog rada Bosne i Hercegovine i Vojvodine (Dubrovnik, 24.-26.5.1990. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

111.

PITANJE: (član 77. stav 2. ZPP)

Da li je potrebno posebno utvrđivati činjenicu i donositi rješenje o priznanju svojstva stranke u parnici stečajnoj masi kad je pravna osoba prodana u stečajnom postupku?

ODGOVOR:

Nije potreban poseban postupak za utvrđivanje činjenica da je pravna osoba prodana u stečajnom postupku, već je dovoljno akt o toj prodaji prezentirati u parničnom postupku. Isto tako nije potrebno o utvrđenju te činjenice izdavati posebno rješenje, jer to proizilazi iz Zakona (član 77. stav 2. ZPP i član 130. stav 1. Zakona o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji).

112.

PITANJE: (član 189. i 133. ZPP)

Da li je komenzacioni prigovor isto što i kompenzaciona protutužba i da li se po jednoj od njih mogu donositi rješenja u smislu člana 465. stav 1. i člana 499. stav 2. ZPP, a po drugoj meritorna odluka?

ODGOVOR:

Kompenzacioni prigovor nije isto što i kompenzaciona protutužba.

113.

PITANJE: (član 212. tačka 3. ZPP)

- a) Ako je tužena OOUR-a u toku parnice prestala postojati, da li je sud dužan u smislu člana 212. ZPP prekinuti parnični postupak, ili pozvati tužitelja da pravilno označi tuženika?
- b) Ako je OOUR-a prestala postojati, da li prekinuti parnični postupak, ili tražiti ispravak?
- c) Kako postupiti u parnici u kojoj se kao stranka pojavljuje interna banka?

ODGOVOR:

U sva tri navedena slučaja nastupa prekid postupka po samom zakonu (član 212. tačka 3. ZPP), s tim da propust suda da donese rješenje o prekidu postupka, ne predstavlja bitnu povredu odredaba parničnog postupka.

114.

PITANJE: (član 354. stav 2. tačka 11. ZPP)

Da li će se prostevena presuda, donijeta u postupku u sporovima male vrijednosti, ukinuti zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 11. ZPP, ili će sud žalbu odbaciti kao nedopuštenu u smislu člana 467. stav 6. ZPP, ako tuženi u žalbi prvi put izjavi da je odlučeno o zahtjevu o kojem je već ranije pravomoćno presuđeno?

ODGOVOR:

Ako tuženik prvi put u žalbi ističe prigovor pravomoćno presuđene stvari, to predstavlja žalbeni razlog apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka, a ne žalbeni razlog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

115.

PITANJE: (član 465. stav 1. ZPP)

Može li sud donijeti rješenje u smislu člana 465. stav 1. ZPP-a ako su tuža i protutužba sporovi male vrijednosti, a na prvo ročište ne dođe tuženik – protutužitelj, koji je uredno pozvan, a da se po tužbi donese meritorna odluka u odnosu na tuženika, uredno pozvanog ili obratno?

ODGOVOR:

Može.

116.

PITANJE: (član 499. ZPP)

Da li predsjednik vijeća prvostepenog suda može donijeti rješenje u smislu člana 499. stav 2. ZPP, ako se radi o sporu iz nadležnosti vijeća?

ODGOVOR:

Odluku iz člana 499. stav 2. ZPP može donijeti i predsjednik vijeća jer se radi o rješenju deklaratorne prirode, kojim se samo konstatira procesno – pravna posljedica nastala po samom zakonu.

IZVRŠNI POSTUPAK

117.

PITANJE: (član 194. ZIP)

Vjerovnik, poduzeće u stečaju, zahtijeva izvršenje temeljom vjerodostojne isprave kod suda koji vodi stečajni postupak protiv dužnika čije je sjedište na području drugog suda. Da li je u ovom slučaju nadležan sud na čijem se području provodi izvršenje ili sud koji provodi stečajni postupak

ODGOVOR:

Nadležan je sud na čijem se području provodi izvršenje.

118.

PITANJE: (član 21. ZIP)

Da li će izvršni sud staviti van snage rješenje o izvršenju donijeto temeljem vjerodostojne isprave, ako dužnik istakne samo djelimični prigovor (prigovor da ne duguje cijeli iznos, već samo dio)?

ODGOVOR:

Izvršni sud će, u slučaju dužnikovog prigovora da ne duguje cijeli iznos tražbine čije je izvršenje određeno temeljem vjerodostojne isprave, već samo dio, staviti van snage osporeni dio rješenja o izvršenju donijetog temeljem vjerodostojne isprave i ukinuti provedene radnje samo u odnosu na taj dio.

119.

PITANJE: (član 50. tačka 8. ZIP)

Da li se dužnik može postupčiti prigovorom iz člana 50. tačka 8. ZIP-a koji se zasniva na činjenici koja je nastupila nakon zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom, ali koju je dužnik mogao istaći u žalbi na prvostepenu odluku?

ODGOVOR

Prigovor iz člana 50. tačka 8. ZIP-a može se zasnivati na činjenici koja je nastupila nakon zaključenja glavne rasprave, bez obzira na to što je dužnik za nju saznao dok mu je još tekao rok za žalbu. Sud donosi odluku temeljem činjenica koje postoje u času zaključenja glavne rasprave i na taj momenat se odnosi pravomoćnost, pa se na temelju kasnije nastupile činjenice može istaći prigovor u izvršnom postupku da je potraživanje iz izvršne isprave prestalo, iako je dužnik mogao na tu činjenicu pozvati i u žalbenom postupku.

STEČAJNI POSTUPAK

120.

PITANJE: (član 22. Zakona o finansijskom poslovanju)

Da li je sud dužan otvoriti stečajni postupak ukoliko su ispunjeni uvjeri iz člana 22. Zakona o finansijskom poslovanju?

ODGOVOR:

Odredba člana 22. Zakona o finansijskom poslovanju adresirana je na službu društvenog knjigovodstva, i daje joj upute kada mora podnijeti prijavu za otvaranje stečajnog postupka. Međutim, o tome da li su ispunjeni uvjeti za otvaranje stečajnog postupka odlučuje sud prema stanju na dan donošenja odluke (čl. 84-90. Zakona o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji).

121.

PITANJE: (član 88. i 135. Zakona o prisilnoj nagodbi, stečajju i likvidaciji)

Kako postupiti sa ostatkom imovine u slučaju iz člana 88. i 135. Zakna o prisilnoj nagodbi, stečajju i likvidaciji?

ODGOVOR:

U tim slučajevima ostatak imovine se prenosi fondu za razvoj republika odnosno pokrajine (član 8. zakona o prometu i raspolaganju društvenim kapitalom – “Službeni list SFRJ”, broj 84/89), a nekretnine koje se nisu mogle unovčiti predaju se društveno političkoj zajednici na čijem se području nalaze.

122.

PITANJE: (član 129. Zakona o prisilnoj nagodbi, stečajju i likvidaciji)

Da li se po članu 129. Zakona o prisilnoj nagodbi, stečajju i likvidaciji može prodati dužnik po dijelovima?

ODGOVOR:

Budući da se prema odredbi člana 129. Zakona o prisilnoj nagodbi, dužnik prodaje kao pravna osoba, proizilazi da se prodaje samo kao cjelina i to prema stanju u kome se nalazio u času prodaje.

123.

PITANJE:

Da li se mogu u osnivački fond banke uložena sredstva stečajng dužnika prebiti s potraživanjem koje ima banka prema stečajnom dužniku, ili pak banka mora vratiti ta sredstva u stečajnu masu?

ODGOVOR:

Banka se osniva kao dioničko društvo s ograničenom odgovornošću (član 1a. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama). Sredstva koja su uložili osnivači (član 1. stav 1. i član 13. stav 1. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama) postaju sa ulaganjem u osnivački fond vlastita sredstva sredstva banke, pa osnivači ne mogu tražiti povrat tih sredstava (član 36. istog Zakona). Osnivači dobivaju za uložena sredstva vrijednosne papire (član 34. stav 2. Zakna). Prema tome, zbog izostanka uzajamnosti međusobnih potraživanja, ne dolazi do prijeboja.

124.

PITANJE:

Kakve kamate i do kada teku u toku stečajnog postupka:

- a) Da li kamate teku na sva potraživanja dužnika što se namiruje iz stečajne mase i da li kamate mogu početi teći za vrijeme trajanja stečajnog postupka?
- b) Da li teku i ugovorne, a ne samo zatezne kamate?
- c) Da li teku i od kada kamate na kamatu (tzv. procesne kamate)?
- d) Do kada teku kamate?
- e) Kako odrediti iznos sredstava koji se izdvaja iz diobne mase radi isplate osporenih potraživanja?

ODGOVOR:

- a) Kamate koje su tekle do dana ostvaranja stečajnog postupka teku i dalje. Na ona potraživanja koja bi dospjela kasnije, kamate počinju teći od dana kada bi inače bila dospjela da nije otvoren stečajni postupak. Na potraživanja na koja kamate uopće ne teku (nenovčana potraživanja), a koja se prijavljuju kao novčana, kamate počinju teći od dana podnošenja prijave.
- b) Ugovorne kamate koje su tekle do dana otvaranja stečajnog postupka teku i dalje, sve do dana kada bi potraživanje inače po ugovoru dospjelo da nije otvoren stečajni postupak, a od toga dana teku samo zatezne kamate.
- c) Na iznos neisplaćene kamate, koju vjerovnik prijavljuje kao tražbinu stečajnom vijeću, kamata teče od dana podnošenja prijave.
- d) Na potraživanje od dužnika što se namiruje iz stečajne mase kamate teku do dana u kojem je održano ročište za raspravu o nacrtu za glavnu diobu.
- e) Iz diobne mase izdvaja se razmjerni dio sredstava za vjerovnike koji su pravovremeno pokrenuli postupak (član 139. stav 1. zakona o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji), tako da se uzme u obzir iznos osporenog potraživanja i obračunate kamate od dana održanog ročišta za raspravu o nacrtu za glavnu diobu.

MATERIJALNO PRAVO

125.

PITANJE: (član 32. ZOO)

Da li obavezuju ponudioca odnosno ponuđenog ponuda i prihvata ponude dan na poslovnom papiru koji je potpisala neovlaštena osoba?

ODGOVOR

Ponuda odnosno prihvata ponude dani na poslovnom papiru obavezuju ponudioca odnosno ponuđenog, premda ih nije potpisala ovlaštena osoba, ako su ispunjeni svi uvjeti predviđeni Općom uzancom za promet robom broj 21. (član 1107. stav 2. ZOO).

126.

PITANJE (član 32. ZOO)

Da li ponudioca, odnosno ponuđenog, obvezuje ponuda, odnosno prihvata ponude, dan od neovlaštene osobe, ali u njegovo ime preko njegovog teleprintera?

ODGOVOR:

Pošiljalac ne može osporavati pravovaljanost ponude ili izjave o prijemu ponude otpremljene u njegovo ime preko njegovog teleprintera (Opća uzanca broj 31. stav 3. u vezi sa članom 1107. stav 2. ZOO).

127.

PITANJE: (Član 98. stan 1. ZOO)

Da li se komercijalni direktor (direktor komercijalnog sektora) može smatrati punomoćnikom po zaposlenju, ovlaštenim da sklupa, bez posebne punomoći, ugovore iz djelokruga rada komercijalnog sektora?

ODGOVOR:

Direktor komercijalnog sektora može se smatrati punomoćnikom po zaposlenju (član 98. stav 1. ZOO), kod sklapanja ugovora iz djelokruga rada sektora kojim rukovodi.

128.

PITANJE: (član 133. ZOO)

Može li ugovorna strana pozivom na promijenjene okolnosti zahtijevati izmjenu ugovora ili samo raskid ugovora?

ODGOVOR:

Ugovorna strana može, pozivom na promijenjene okolnosti zahtijevati samo raskid ugovora, a druga strana može ponuditi ili pristati da se ugovor izmijeni umjesto da se raskine (član 133. st. 1. i 4. ZOO), osim ako između stranaka nije izričito ugovorena primjena Općih uzanci za promet robom, jer se u tom slučaju može primijeniti Opća uzanca broj 55. u smislu člana 1107. stav 3. ZOO.

129.

PITANJE: član 273. stav 5. ZOO)

Kakva je pravna priroda propisa iz člana 273. stav 5. ZOO?

ODGOVOR:

Odredba člana 273. stav 5. ZOO ima dispozitivni karakter.

130.

PITANJE: (član 314. i 324. ZOO)

Poslije 30.IX 1989. godine, koji je rok dospelosti potraživanja iz ugovora u privredi o prometu robe i usluga, ako ugovorne strane nisu ugovorile rok plaćanja?

ODGOVOR:

Poslije 30.IX 1989. godine rok dospelosti potraživanja određuje se prema odredbi člana 314. ZOO. Pri tome se izraz "odmah" smatra tok od 8 dana, računajući od dana prijma fakture, ili rok od 8 dana računajući od dana prijema robe, odnosno izvršene usluge, kada je roba primljena, odnosno usluga izvršena, nakon prijema fakture (Opća uzanca broj 177. stav 1.)

131.

PITANJE: (član 387. ZOO)

Da li nastupa prekid zastare potraživanja uslijed priznanja duga a za obvezu dužnika da plati devize, ako dužnik svoju obvezu ispuni u dinarskoj protuvrijednosti deviza, a vjerovnik mu taj dinarski iznos vrati?

ODGOVOR:

Plaćanjem dinarske protuvrijednosti devizne obveze koju uplatu je vjerovnik vratio, nastupa prekid zastare potraživanja u devizama i to predstavlja priznanje duga, iako vjerovnik odbija primiti ispunjenje obaveze na takav način.

132.

PITANJE: (član 482. ZOO)

Kako se određuje rok za obavještanje o skrivenim manama prvog kupca prema prvom prodavcu kod višestruke distancione prodaje?

ODGOVOR:

Kod distancione prodaje na temelju ugovora u privredi, kada je roba otpremljena kupčevom kupcu, a bez provjere kvaliteta, dalje preprodana, rok za isticanje prigovora zbog skrivenih mana prvog kupca računa se po vremenu potrebnom da reklamacija upućena bez odgađanja od svakog sudionika u lancu prodaje stigne od krajnjeg kupca do prvog prodavca (Analogna primjena člana 481. stav 3. ZOO).

133.

PITANJE: (član 617. ZOO)

Da li će izvođač odgovarati za nedostake dijela i kada je obavještenje o nedostacima nepravovremeno, ako je njegov suradnik (treći, kome je povjerio izvršenje posla) znao za nedostatak, a ovaj ih nije saopćio naručiocu?

ODGOVOR:

Izvošač koji je izvršenej posla pvojerio trećoj osobi, odgovara naručiocu i u slučaju nepravovremenog obavještenja o nedostacima, premda za njih nije znao, ako su bili pozanti, ili nisu mogli ostati nepoznati njegovom suradniku, a ovaj ih nije saopćio naručiocu (čl. 611. i 617. ZOO).

134.

PITANJE: (član 636. stav 4. ZOO)

Da li izvođač radova ima pravo, da nakon završetka radova, prihvaćenog i izvršenog konačnog obračuna, traži razliku u cijeni (tzv. kliznu skalu)?

ODGOVOR:

Ukoliko su stranke knačnim obračunom uredile sva prava i obveze, izvođač više nema pravo zahtijevati razliku u cijeni (Posebna uzanca o građenju broj 119).

135.

PITANJE: (član 43. stav 3. Zakona o mjenici)

Da li se u rok za podnošenje mjenice na protest računa subota?

ODGOVOR:

Subota nije radni dan u smislu člana 43. stav 3. Zakona o mjenici

UPRAVNO PRAVO

136.

Član 49. Zakona o opštem upravnom postupku**Članovi 2. st. 1. i 12. Zakona o upravnim sporovima****Član 140. Zakona o radnim odnosima****Član 125. Zakona o državnoj upravi**

U postupku donošenja inspekcijske mjere kojom je naloženo organizaciji udruženog rada (ili poslodavcu) da otkloni utvrđene nedostatke u primjeni zakona, propisa ili opštih akata, stranka je jedino organizacija udruženog rada (ili poslodavac) protiv koje se vodi postupak izriče određena mjera. Okolnost da se ti nedostaci odnose na određeno lice ne daju tom licu položaj stranke jer upravnim aktom nije povrijeđeno pravo ili neposredni lični interes tog lica zasnovan na zakonu, pa isto nije ovlašteno (aktivno legitimisano) da pokrene upravni spor protiv konačnog upravnog akta.

IZ obrazloženja:

Radi se o intervenciji inspektora rada na osnovu olvašćenja iz člana 140. Zakona o radnim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 4/84, 40/84, 9/84, 12/87, 5/88, 25/88 i 26/89). Ovom zakonskom odredbom predviđeno je pravo i dužnost inspektora rada da po službenoj dužnosti u vršenju inspekcijuskog nadzora nad izvršavanjem odredaba tog zakona drugih propisa ili samoupravnih opštih akata (ova ovlašćenja proizilaze iz člana 125. Zakona o državnoj upravi – "Službeni list SRBiH", br. 38/78, 13/82, 40/82, 40/84, 12/87, 9/89 i 26/89), inspekcijском mjerom naredi otklanjanje nedostataka kada utvrdi da se radi o povredama zakona, propisa ili opštih akata. Ova obaveza nalaže se organizaciji udruženog rada (ili poslodavcu), koja je jedina i stranka u tom upravnom postupku i koja jedino i ima pravo da pokrene upravni spor konačnog rješenja upravnog organa ako smatra da je tim aktom povrijeđeno njeno pravo ili zakonom zaštićeni pravni interesi. Tužiteljica nije bila stranka niti je učestvovala u postupku koji je prethodio donošenju osporenog rješenja, a to nije ni trebalo jer se nije rješavalo o nekom njenom pravu i obavezi nego o obavezi organizacije udruženog rada da ukloni nedostatke, koje je inspektor rada utvrdio u primjeni zakona o radnim odnosima i njenom samoupravnom opštem aktu. Okolnost da se ove povrede zakona odnose na zasnivanje radnog odnosa tužiteljice ne daje joj položaj stranke, jer upravnim aktom nije povrijeđen njen neposredni lični interes zasnovan na zakonu, niti je došlo do promjene u subjektivnoj pravnoj situaciji tužiteljice. Ovo iz razloga što mjera inspektora rada ima ovlaštenje koje je ograničeno isključivo na nalažanje organizaciji udruženog rada da ukloni utvrđene nedostatke u primjeni zakona, propisa ili samoupravnih opštih akata, ali se takvom mjerom ne mogu poništavati odluke organa upravljanja osnovne organizacije (to može samo sud udruženog rada), niti odlučivati o pojedinačnim pravima i interesima radnika, pošto je to samoupravno pravo osnovne organizacije. U izvršenju mjere inspektora rada osnovna organizacija može, ali ne mora, da po istoj postupi, što zavisi i od toga u kojem je stadiju samoupravna procedura, da li je donesena odluka, da li su protekli rokovi za njeno pobijanje id r., Ako je osnovna organizacija postupila po inspekcijскоj mjeri inspektora rada idonijela odluku kojom je poništila odluku, na čiju je nezakonitost inspektor rada ukazao, i donio novu odluku kojom su eventualno povrijeđena prava nekog radnika taj radnik ima pravo da traži zaštitu u okviru osnovne organizacije, a nakon toga i kod suda udruženog rada.

Iz ovog jasno proizilazi da bi se tek u slučaju da je predmetna inspekcijска mjera izvršena i donesena odluka kojom bi se promijenila pravna situacija tužiteljice i njeno pravo bilo neposredno tangirano, tužiteljica stekla stranačku posobnost, ali pravo zaštite svojih prava tužiteljica tada može ostvariti kod nadležnog suda udruženog rada.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-2215/89 od 10.5.1990. godine i U. 1694/89 od 2.11.1989. godine)

137.

Član 144. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 30. st. 1. i 2. Zakona o stambenim odnosima

Pitanje koje je društveno – pravno lice titular vlasništva na stanu u društvenoj svojini, nije prethodno pitanje u postupku iseljenja nezakonito useljenog lica, niti je pravno relevantno za odluku u tom postupku, pa se zbog njega ne može prekinuti postupak iseljenja navedenog lica.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni organ je prekinuo postupak iseljenja M.R. iz navedenog stana, iz razloga što ovaj organ nalazi da je za rješenje ove upravne stvari prethodno pitanje rješenje spora o vlasništvu

predmetnog stana, budući da veterinarska stanica smatra da joj pripada pravo dodjele predmetnog stana na korištenje dok tužilac tvrdi da se radi o stanu koji je njegovo vlasništvo, akoji spor ima da riješi nadležni sud.

Osporenim rješenjem tuženi je poništio zaključak o prekidu postupka i predmet vratio na ponovni postupak iz razloga što tuženi smatra da se ne radi o prethodnom pitanju nego da je organ uprave dužan da raspravi ovaj spor u pogledu vlasništva stana, te da zbog toga nisu nastupili uslovi predviđeni odredbom člana 144. zakona o opštem upravnom postupku za prekid postupka.

Osporeno rješenje kojimi je tuženi poništio zaključak prvostepenog organa o prekidu postupka je pravilno, ali ne iz razloga navedenih u osporenom rješenju, nego iz razloga što se u konkretnom slučaju radi o iseljenju lica koje se nezakonito uselilo u stan u društvenoj svojini. Radi se, naime, o postupku za iseljenje i zahtjevu za iseljenje u smislu odredbe člana 30. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), kako je to evidentno iz zahtjeva od 26.9.1988. godine, kojim se ne traži predaja u posjed navedenog stana. Prema ovoj odredbi Zakona o stambenim odnosima postupak za iseljenje lica koje se nezakonito usele u stan, tj. koja se usele u stan suprotno odredbi člana 11. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, pokreće se po službenoj dužnosti a i na zahtjev zainteresovanog lica, pa se u postupku utvrđuje samo činjenice na osnovu kojih se cijeni da li se radi o stanu u društvenoj svojini i da li se radi o nezakonitom useljenju stan. Obzirom na ovo za rješenje ove upravne stvari nije ni odlučno ko je od zainteresovanih lica nosilac prava raspolaganja sa predmetnim stanom, odnosno kome pripada pravo davanja stana na korištenje. Zbog toga prvostepeni organ nije dužan da u ponovnom postupku utvrđuje i ispituje ko je vlasnik i kome pripada pravo raspolaganja sa stanom. Odlučno je za rješenje ove stvari utvrditi da li je M.R. u stan uselio bez zaključčenog ugovora o korištenju stana, pa na osnovu ovog utvrđenja odlučiti o iseljenju navedenog lica iz stana primjenom odredbe člana 30. Zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-1488/89 od 5.4.1990. godine)

138.

Član 6. zakona o upravnim sporovima

Član 58. st. 2. i 3. Zakona o građevinskom zemljištu

Akt skupštine opštine kojim odbija zahtjev vlasnika za otuđenje nedovršene zgrade nema karakter upravnog akta, pa se protiv tog akta ne može pokrenuti i voditi upravni spor.

Iz obrazloženja:

Rješenjem Skupštine opštine broj 08-477-65/88 od 13.4.1989. godine, koje je doneseno na osnovu člana 58. Zakona o građevinskom zemljištu, akomim je odbijen zahtjev tužitelja da može otuđiti nedovršeni objekat u B. ulici u D. je akt raspolaganja, jer skupština opštine ima diskreciono pravo da odluči da li će dati saglasnost za prodaju nedovršenog objekta, ili će sama preuzeti zemljište sa nedovršenim objektom i platiti naknadu. Prema tome, ovo rješenje se ne može tretirati kao upravni akt u smislu odredbe člana 6. zakona o upravnim sporovima, pa se protiv njega ne može voditi upravni spor, bez obzira što je u pobijanom rješenju bila data uputa da se protiv njega može pokrenuti upravni spor.

Stoga je ovaj sud uvažio zahtjev tužiteljice i preinačio pobijanu presudu Višeg suda u D. na temelju odredbi člana 50. stav 2. Zakona o upravnim sporovima, te je po odredbi člana 30. stav 1. tačka 2. istog zakona odbacio tužbu tužitelja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Uvl. 146/89 od 12.4.1990. godine)

139.

Član 30.s t. 1. i 3. Zakona o građevinskom zemljištu

Zahtjev za ostvarivanje prava prvenstvenog korištenja zemljišta radi građenja raniji vlasnik odnosnog pravnog sljednici ne mogu podnijeti nakon pravosnažno okončanog postupka preuzimanja neizgrađenog građevinskog zemljišta iz njihovog posjeda.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica je zahtjevom od 13.3.1989. godine tražila da joj se utvrdi prvenstveno pravo korištenja na jednoj od građevinskih parcela koje su formirane na ranije matičnoj parceli broj 1129/1, upisanoj u zk. ul. broj 22. k.o. Kablić. Kako je u toku postupka utvrđeno da je cijela kč.broj 1129/1 u površini od 5.320 m² pravosnažnim rješenjem SO-e broj: 01/I-023-251/78 od 16.6.1978. godine izuzeta iz posjeda ranijih suvlasnika, uključujući i tužiteljicu kao suvlasnika, to je pravilno zaključeno da se nisu stekli zakonski uslovi za udovoljenje zahtjevu tužiteljice za ostvarivanje prvenstvenog prava. Ovo stoga što se i po odredbama ranijeg Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini - član 33. i 34. stav 1. ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) kao i sadašnjeg Zakona o građevinskom zemljištu – član 30.s t. 1. i 3. ("Službeni list SRBiH", broj 34/86) zahtjev za ostvarivanje prvenstvenog prava korištenja na jednoj građevinskoj parceli mogao postavljati bilo prije pokretanja postupka izuzimanja ili u toku postupka izuzimanja građevinskog zemljišta, a ne i nakon što se to zemljište pravosnažnim rješenjem izuzme, kakav je slučaj u ovom predmetu. Prema tome, sud ne nalazi da je odbijanjem zahtjeva tužiteljice na bilo koji način povrijeđen zakon na njenu štetu, kako je to pravilno ocijenio i tuženi organ.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 2107/89 od 18.1.1990. godine)

140.

Član 54. stav 3. tačka 1. Zakona o porezima građana

Kao nužni troškovi za ostvarenje naplaćenog ukupnog prihoda od privredne djelatnosti ne smatraju se plaćene zatezne kamate zbog docnje u isplati cijene nabavne vrijednosti utrošenog osnovnog, pomoćnog i pogonskog materijala kao i troškova prevoza tog materijala, pa se izdaci za kamate ne mogu odbiti od ukupnog prihoda u cilju dobijanja osnovice poreza.

Iz obrazloženja:

Kako je odredbom tačke 1. stava 3. člana 54. zakona o porezima građana ("službeni list srbih", broj 39/84) propisano da se pod troškovima nužnim za ostvarenje neplaćenog ukupnog prihoda podrazumijeva isključivo nabavna vrijednost utrošenog osnovnog, pomoćnog i pogonskog materijala kao i troškovi prevoza tog materijala, prvostepeni organ je pravilno postupio kada tužiteljici kao trošak nije priznao iznos kamate koju je platila dostavljaču jer nije na vrijeme platila nabavljeni materijal. Isto tako pravilno je postupila i tužena kada je odbila žalbu tužiteljice izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Navodi tužiteljice da u troškove treba priznati kamate koje je platila zbog početka u plaćanju materijala, pošto su ti troškovi neminovni, nisu se mogli prihvatiti. Naime, nijednom odredbom citirano člana 54. Zakona o porezima građana nije propisana mogućnost da se u troškove nužne

za ostvarenje ukupnog prihoda priznaju i kamate koje obveznik plaća ako zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U- 2579/89 od 11.1.1990. godine)

141.

Član 208. stav 3. tačka 3. Zakona o porezima građana

Da bi se poslovne knjige smatrale nevjerodostojnim u smislu tačka 3. stava 3. člana 208. Zakona o porezima građana, mora se na neposredan način inspekcijskim nadzorom utvrditi koji je prihod poreski obveznik stvarno ostvario a propustio da ga iskaže u poslovnim knjigama, a ne da se ove činjenice utvrđuju na posredan način.

Iz obrazloženja:

Da bi se poslovne knjige smatrale nevjerodostojnim da služe za utvrđivanje poreza saglasno odredbi tačke 3. stava 3. člana 208. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", broj 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88) potrebno je da se inspekcijskim nadzorom utvrdi da u njima nisu iskazani svi prihodi koje je trebalo iskazati. Smisao ove odredbe je da je u svakom konkretnom slučaju inspekcijskim nadzorom neophodno na neposredan način utvrditi koji je prihod poreski obveznik stvarno ostvario a nije ga knjižio u poslovnim knjigama, a ne da se to utvrđuje na posredan način (upoređivanjem prometa iskazanog u poslovnim knjigama prometa koji bi se ostvario promjenom randmana organizacija udružengo rada, snimanjem prometa ili na neki drugi sličan način.) Stoga u konkretnom slučaju nije ni bilo mjesta primjeni odredbi tačke 1. stava 3. člana 57. Zakona o porezima građana i utvrđivanju osnovice poreza na osnovu podataka roorganizacije udružengog rada, budući da na pouzdan način nije utvrđeno da je bilo osnova da se poslovne knjige tužioca ne prihvate kao vjerodostojne.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-2845/89 od 22.2.1990. godine)

142.

Članovi 2. stav 1., i 3. stav 1. tačke 10. Zakona o porezima na promet nepokretnosti prava

Prenos trajnog prava raspolaganja na izgrađenom poslovnom prostoru ugovorom o udruživanju sredstava podliježe obavezi plaćanja poreza na promet, jer se pod prometom u smislu zakona podrazumijeva svaki prenos nepokretnosti i prava uz naknadu nezavisno od vrste ugovora kojim se vrši takav prenos. Nema mjesta analognoj primjeni člana 3. stav 1. tačka 10. Zakona o porezu na promet nepokretnosti prava, da pri prvoj kupovini poslovnog prostora građanin ne plati porez na promet.

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta proizilazi da je tužilac ugovorom o udruživanju sredstava od 5.5.1988. godine, a prijavljenim prvostepenom organu dana 30.10.1989. godine, prenio uz nakndu trajno pravo raspolaganja na poslovnom prostoru, pa kako se prema odredbi stava 1. člana 2. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Službeni list SRBiH", broj 6/78, 13/82, 30/85 i 45/66) pod prometom nepokretnosti i prava, u smislu tog zakona, podrazumijeva prenos uz naknadu prava svojine na nepkretnosti, pravilno je postupio prvostepeni organ kada je izvršio razred poreza na promet nepokretnosti i prava u iznsou od 6.252.600 dinara. Isto tako pravilno je postupila i tužena kada je odbila tužiočevu žalbu izjavljenu protiv prvostepenog rješenja kao neosnovanu.

Navodi tužioca da se ne radi o prometu nepokretnosti nisu se mogli prihvatiti jer iz ugovora jasno proizilazi da je na ime naknade za preneseno pravo trajnog raspolaganja na poslovnom prostoru platio iznos od 41.684.100 dinara. Nisu se mogli prihvatiti ni navodi tužioca da poslovni prostor nije bio izgrađen u doba zaključivanja ugovora pošto iz odredbi čl. 5. i 6. ugovora proizilazi suprotan zaključak. Ne stoje ni navodi tužioca da analogno prvoj “prodaji” stambenog prostora ne treba plaćati porez kod prve prodaje poslovnog prostora. Naime, odredbom tačke 10. stava 1. člana 3. zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava predviđeno je da se ne plaća porez na promet nepokretnosti samo kad se vrši prva prodaja građaninu još neuseljene stambene zgrade odnosno stana i to pod određenim uslovima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-520/90 od 19.4.1990. godine i U-621/90 od 19.4.1990. godine)

143.

Članovi 5., stav 3., 12. stav 5. i 14. stav 4. Pravilnika o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga

Ako niko od učesnika igara na sreću (tomboli) ne dobije vozilo koje je predviđeno kao zgoditak u toj igri, a korisnik društvenih sredstava koji priređuje igre na sreću kasnije to vozilo javnim nadmetanjem proda građaninu ili građansko – pravnom licu, kupac tog vozila dužan je platiti proez na promet.

IZ obrazloženja:

Neosnovani su navodi tužbe da se radi samo o jednom prometu i to između FK “Gradina” i tužitelja. Radi se od va rpometa, a to je rpvi promet između RO “Prevoz i servis” i FK “Gradina” i drugi promet između FK “Gradina” i tužitelja. Pošto nakon prvog prometa, koji je izvršen radi upotrebe kupljenog vozila za igre na sreću (tombola), vozilo na tomboli niko nije dobio, FK “Gradina” je postao vlasnik tog vozila pa je na temelju člana 14. stav 4. Pravilnika o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga bio dužan da plati porez na promet proizvoda i suluga, što je i učinio. Nakon ovoga FK “Gradina” putem licitacije prodaje sporno vozilo tužitelju za cijenu od 11.031.000 dinara, koju ovaj prihvata i na temelju sačinjenog kupoprodajnog ugovora, u kojem se također navodi kupoprodajna cijena od 11.031.000 dinara, dobija pravo posjeda i vlasništvo kupljenog vozila, a obavezuje se da na prijem plati porez na promet. Dakle, u toku cijelog postupka, kakko licitacije, tako i sačinjavanja kupoprodajnog ugovora, uopšte se ne dovodi u pitanje niti cijena vozila od 11.031.000 dinara, niti od kojih se elemenata ista sastoji, a obaveza tužitelja da plati porez na promet na tu kupoprodaji proizilazi iz odredaba člana 12. stav 5. navedenog pravilnika, pa je prvostepeni organ pravilno izvršio razred poreza na rpomet proizvoda i usluga, koji je tužitelj u obaezi da izmiri.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U- 325/90 od 12.4.1990. godine)

144.

Član 13. zakona o nadziđivanju i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini

Zakonom nije data mogućsot pretvaranja zajedničkih prostorija (smetljarnika i drugih) u zgradama u društvenoj svojini, u poslovne prostorije.

IZ obrazloženja:

U postupku po navedenom zahtjevu izvršen je uviđaj 20.4.1989. godine kojom prilikom je na zapisniku konstatovano koje radove je tužiteljica izvela kao i to da se radi o stambenom objektu društvene svojine. Kod takvog stanja stvari tuženi je pravilno postupio kad je konačno odbio tužiteljičin zahtjev za pretvaranje navedenog postora – smetaljarnika u poslovni prostor ozivajući se na odredbe Zakona o nadziđivanju i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini (“Službeni list SRBiH”, broj 32/87, a ne 32/78 kako je pogrešno navedeno u obrazloženju prvostepenog i osporenog rješenja). Naime, nesumljivo je da je tim zakonom kako se on i zveo propisano pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove, a ne i u poslovne prostore, za što je tražena urbanistička saglasnost.

Dakle, tim zaknom nije uopšte propisana mogućnost pretvaranja zajedničkih prostorija u zgradama u društvenoj svojini u poslovne prostorije pa se stoga ni prigovori tužiteljice koji se odnose na odredbu člana 13. tog zakona kao i na Zakon o prostornom uređenju nisu mogli prihvatiti kao osnov za udovoljenje tužbenom prijedlogu. Naime, navedena odredba se odnosi na izdavanje urbanističke saglasnosti za stanove, a ne i na poslovne prostorije u zgradama u društvenoj svojini, kao i ostale odredbe iz tog zakona.

Kod činjenice da se radi o zajedničkom prostoru u zgradi društvene svojine, što se tužbom i ne osporava, bez obzira na to da li je pravilno izvršena identifikacija u toku uviđaja i da li je tužiteljica prisustvovala toj identifikaciji, a kod veće iznesenog, osporenim rješenjem nije povrijeđen zakon na tužiteljičinu štetu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U- 1985/89 od 9.3.1990. godine)

145.

Član 192. stav 1. Zakona o prostornom uređenju

Susjedi izgrađenog objekta odnosno građevine ne spadaju u zaknski krug lica (investitori i izvođači) koja mogu izjaviti žalbu i biti strana u postupku donošenja rješenja kojim se izdaje odobrenje za upotrebu objekta odnosno građevine.

IZ obrazloženja:

U postupku izdavanja odobrenja za upotrebu objekta odnosno građevine prema odredbama Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 9/87 – prečišćeni tekst) mogućnost podnošenja žalbe data je investitoru i učesnicima u izgradnji (izvođačke organizacije), ali samo protiv rješenja donesenih na osnovu čl. 188., 189., 190. i 192. stav 1. Zakona o prostornom uređenju, kako je to propisano odredbom člana 192. stav 1. naprijed navedenog zakna.

Prema tome, tužioci ne spadaju u krug lica kojima u postupku tehničkog pregleda i izdavanja upotrebne dozvole, navedeni zakon daje mogućnost podnošenja tužbe (ne radi se o investitoru i izvođaču), pa je pravilno tuženi organ postupio kada je osporenim rješenjem njihovu žalbu odbacio kao izjavljenu od neovlaštenog lica pozivom na odredbu člana 239. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-2860/89 od 10.5.1990. godine)

146.

Član 140. Zakona o radnim odnosima

U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor rada je ovlašten i dužan da po službenoj dužnosti rješenjem naredi organizaciji udruženo rada (ili poslodavcu), otklanjanje nedostataka kada utvrdi da je povrijeđen zakon, drugi propis ili samoupravni opšti akt kod svih radnopravnih instituta nezavisno od činjenice da li je zbog tih nedostataka bilo prigovora od strane lica upravljenih na oglas za zasnivanje radnog odnosa.

Iz obrazloženja:

Vršeći inspekcijski nadzor u smislu člana 140. Zakona o radnim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 4/84, 40/84, 9/86, 12/87, 5/88 i 25/88) inspektor rada opštine utvrdio je da je tužilac u oglasima o slobodnim radnim mjestima objavljenim u listu "Oslobođenje" 5.12.1987. godine, 17.11.1988. godine, 28.10.1988. godine i 13.11.1988. godine i listu "Narodne novine" 22.2.1988. godine naveo drugačije uslove radnih mjesta koja se popunjavaju od uslova koji su utvrđeni tužiočevim Pravilnikom o sistematizaciji i opisu poslova i radnih zadataka, što je pojedinačno i detaljno opisano u zapisniku o izvršenom inspekcijskom pregledu od 31.1.1989. godine, kojem je prisustvovao i sekretar tužioca izjavivši, nakon izvršenog pregleda i zapisnički konstatovanog stanja, da nema bilo kakvih primjedaba. Polazeći od ovih činjenica, koje je prihvatio i tuženi osporenim rješenjem u kojem je takođe, pobliže i pojedinačno naveo utvrđene nepravilnosti i nedostatke, organi uprave su pravilno primijenili zakonske odredbe člana 140. Zakona o radnim odnosima, kada su tužiocu naredili da u određenom roku otkloni utvrđene nedostatke. Ova zakonska odredba, naime, ovlašćuje i obavezuje inspektora rada da rješenjem naredi otklanjanje nedostataka ako utvrdi da je povrijeđen zakon, drugi propis ili samoupravni opšti akt kod svih radnopravnih instituta i to bez obzira da li je ili nije zbog istih nedostataka bilo prigovora od strane drugih lica. Uslov za intervenciju inspektora rada je ispunjen čim je utvrđena nepravilnost u primjeni zakona, drugih propisa ili samoupravnih opštih akata, pa je u konkretnom slučaju, suprotno shvatanju tužioca, bilo osnova za donošenje predmetne inspekcijske mjere neovisno od toga da li je istovremeno bilo i prigovora od strane lica prijavljenih na oglas za zasnivanje radnog odnosa.

Tuženi je, prema tome, pravilno primijenio zakon kada je odbio tužiočevu žalbu protiv rješenja prvostepenog organa kojim se tužiocu naređuje izvršenje radnji na otklanjanju utvrđenih nedostataka, koji se odnose na objavljivanje u oglasima uslova radnih mjesta suprotno samoupravnom opštem aktu, čime je povrijeđen i član 10. ZORO, te član 121. Zakona o udruženom radu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1654/89 od 15.3.1990. godine)

147.

Član 30. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Rok iz člana 30. stav 2. Zakona o stambenim odnosima za iseljenje lica koje je nezakonito nastavilo da koristi stan poslije iseljenja nosioca stanarskog prava počinje teći od dana kada je nosiocu stanarskog prava prestalo stanarsko pravo na ranijem stanu odnosno momentom zaključenja ugovora o korištenju drugog stana i preseljenja u taj stan.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor tužbe da je zahtjev za iseljenje tužiteljice podnesen po proteku zakonom propisanog roka budući da u predmetnom stanu stanuje više od tri godine, jer se taj rok, u skladu sa odredbama Zakona o stambenim odnosima, računa od dana kada je nosilac stanarskog prava iz stan aiselio, odnosno kada je H.M. prestalo stanarsko pravo na tome stanu, a to je momenat kada

je isti preselio u drugi stan i zaključio ugovor o korištenju stana 26.12.1986. godine), zbog čega se i zahtjev koji je podnesen 16.4.1987. godine ukazuje kao podnesen u roku propisanom odredbama člana 30. Zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-2170/89 od 8.2.1990. godine)

148.

Članovi 30. i 40. stav 3. zakona o stambenim odnosima

Ako je nosilac stanarskog prava izdao cijeli stan ili dio društvenog stana podstanaru, zbog odlaska na privremeni rad u inostranstvo odnosno u drugo mjesto u zemlji duže od šest mjeseci ali najduže do pet godina, bez prethodne ponude davaocu stana da on odredi podstanara, davalac stana može po svom izboru tražiti iseljenje podstanara kao nezakonito useljenog lica i otkazati korištenje stana nosiocu stanarskog prava ili samo iseljenje podstanara.

Iz obrazloženja:

Organi upravi u konkretnom slučaju, pogrešno su primijenili materijalno pravo, zbog čega nisu ni utvrđivali činjenice koje su odlučne za pravilno rješenje ove stvari. Naime, zahtjev tužioca za iseljenje iz predmetnog stana ne zasniva se na odredbama člana 54. stav 7. u vezi člana 30. Zakona o stambenim odnosima, nego na odredbama člana 30. tog zakona. Ovom zakonskom odredbom pak, izričito je data mogućnost davaocu stana na korištenje, da u slučaju kada se radi o situaciji iz člana 48. stav 1. tog zakona, a kada je nosilac stanarskog prava izdao na korištenje stan ili dio stana podstanarima, a da prethodno nije ponudio nosiocu stanarskog prava da on odredi podstanara (član 48. stav 2. tog zakona) traži iseljenje stanara (podstanara), kao lica koje je nezakonito uselio u stan u društvenoj svojini (član 30. Zakona). Osim ovog prava davalac stana na korištenje ovlašten je u smislu iste zakonske odredbe da otkáže korištenje stana nosiocu stanarskog prava tužbom nadležnom sudu. Međutim, pravosnažno okončanje takve parnice kod redovnog suda usvajanjem otkaza ugovora o korištenju stana nosiocu stanarskog prava, nije uslog za podnošenje i odlučivanje o zahtjevu za iseljenje podstanara po navedenoj zakonskoj odredbi. Radi se, naime, o dvije odvojene i međusobno neuslovljene mogućnosti i prava davaoca stana na korištenje kada nastupi situacija iz člana 48. stav 3. navedenog zakona – da davalac stana na korištenje može tražiti iseljenje podstanara po odredbama člana 30. tog zakona, a može i otkazati korištenje stana nosiocu stanarskog prava tužbom nadležnom sudu. Davalac stana na korištenje može koristiti jednu od dvije mogućnosti, a može i obadvije. Kada, pak, traži iseljenje iz stana podstanara, osnovanost takvog zahtjeva prosuđuje se po odredbama člana 48. stavovi 2. i 3. Zakona, a zavisno od utvrđenja činjenica bitnih za rješavanje takve vrste spora navedenih u članu 48. stavovi 1. i 2. Zakona, a ne po odredbama člana 54. stav 7. istog zakona, kako je to pogrešno učinio prvostepeni organ, a tuženi osporenim rješenjem prihvatio.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U-1856/89 od 1.2.1990. godine)

149.

Član 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima

Ako je nosilac stanarskog prava svojim postupcima (promjenom adrese i na drugi način) onemogućio davaoca stana na korištenje da ga pismeno obavijesti o odbijanju davanja saglasnosti za zamjenu stana odnosno o ponudi drugog stana, u tom momentu prestaje da teče rok iz člana 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima, pa sve dok traje takvo stanje ne može nastupiti zakonska pretpostavka da je davalac stana na korištenje dao nosiocu stanarskog prava saglasnost za zamjenu stana.

Iz obraloženja:

Organi uprave su konačno u upravnom postupku pozivom na odredbe člana 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 18/84) usvojili zahtjev za zamjenu (trojnu) stana i utvrdili pravo na takvu zamjenu, na način pobliže naveden u dispozitivu prvostepenog rješenja, jer su utvrdili da tužilac, kao davalac stana na korišćenje, u roku od 60 dana od kada je podnio zahtjev za davanje saglasnosti za zamjenu stana, nije odbio davanje saglasnosti, niti ga obavijestio da će mu u roku od šest mjeseci dati na korištenje stan koji odgovara stanu u koji se putem zamjene želi useliti.

Sud nalazi da su organi uprave pogrešno primijenili materijalno pravo – odredbe člana 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima, jer ih nisu pravilno tumačili, zbog čega nisu ni utvrdili potpuno i pravilno sve odlučne činjenice niti iz tako utvrđenih činjenica izveli potrebne zaključke. Naime, odredbe člana 33. stav 4. zaista propisuju da će se uz ispunjenje pretpostavke iz tog člana smatrati da je davalac stana na korišćenje dao saglasnost za zamjenu stana, što se utvrđuje rješenjem, koje zamjenjuje saglasnost (rješenjem se ne utvrđuje pravo na zamjenu stana, kako to pogrešno smatraju organi uprave). Smisao i svrha ove zakonske odredbe je da omogućiti nosiocu stanarskog prava, koji se na zakonom predviđen način obratio davaocu stana na korištenje tražeći zamjenu stana, nadomještanjem takve saglasnosti rješenjem stambenog organa u slučaju kada se davalac stana na korištenje ponaša indolentno i ćutanjem ignoriše zahtjev nosioca stanarskog prava, pa se ovo ćutanje davaoca stana poistovjećuje sa davanjem saglasnosti za zamjenu stana i to utvrđuje rješenjem stambenog organa. Međutim, ako je nosilac stanarskog prava, koji je podnio zahtjev za zamjenu stana i u zahtjevu naveo adresu na koju bi ga davalac stana trebao obavijestiti da li je dao saglasnost ili nije, odmah zatim promijenio mjesto stanovanja ne obavještavajući o tome davaoca stana od koga je očekivao odgovor, te, ne boraveći na adresi koju je naveo, takom cijelog perioda čijim istekom nastupa pravna posljedica iz člana 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima, ne bi moglo doći do primjene odredbe koje se odnose na ćutanje davaoca stana na korišćenje i poistovjećivanje tog ćutanja sa davanjem saglasnosti, jer to nije bio cilj i smisao tih odredaba. Polazeći od pravno cilja ovih odredaba, o kome je naprijed bilo govora, pravilnim tumačenjem člana 33. stav 4. navedenog zakona, mora se zaključiti da doprimjene tih odredaba ne može doći u slučaju kada sam nosilac stanarskog prava, koji je podnio zahtjev za davanje saglasnosti za zamjenu stana, svojim postupcima onemogućiti davaocu stana da ga pismeno obavijesti o odbijanju te saglasnosti i tako spriječi nastupanje pravnih posljedica tog propuštanja. Suprotno tumačenje davalo bi uvijek mogućnost nosiocu stanarskog prava da ostvari saglasnost za zamjenu stana na način predviđen u članu 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima, što svakako nije bila svrha te odredbe.

Tužilac je tokom upravnog postupka tvrdio, što ponavlja i u tužbi, da je više puta i na razne načine pokušavao obavijestiti J.P. da je odbio davanje saglasnosti za traženu zamjenu stana i da će mu u roku od šest mjeseci dati na korišćenje stan koji odgovara stanu u koji želi a se useli putem zamjene, ali a su ovi pokušaji uvijek ostajali bezuspješni, jer se više nije nalazio na adresi koju je dao u zahtjevu i koja se navodi u ugovoru o zamjeni stana. Ove navode organi uprave nisu pobliže utvrđivali, a ni cijenili jer su ih smatrali nebitnim za primjenu člana 33. stav 4 Zakona o stambenim odnosima, iako se radi o odlučnim okolnostima, a isti bi mogli biti tačni s obzirom na podatke spisa predmeta (ni sud nije bio u mogućnosti da dostavi tužbu na odgovor, iako je to dva puta pokušao, te iako je pribavio podatke od SUP-a, da je mjesto stanovanja imenovanog ista adresa, pa je dostavljanje tužbe izvršeno putem oglasne ploče suda.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U- 2583/89 od 5.4.1990. godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO PRAVO

- Blaži i stroži zakon, 13
- Bitno smanjenje računljivosti nije osnov za ponavljanje krivičnog postupka, 1
- Činjenični opis krivičnog djela, 4
- Odgovornost za privredni prestup, 5
- Odgovornost radnika za privredni prestup nakon prestanka radnog odnosa, 6
- Odgovornost vozača za privredni prestup za vrijeme višednevne vožnje, 10
- Odgovornost pravnog lica za privredni prestup dok se nalazi pod prinudnom upravom
- Ovlašćenje istražnog sudije u vezi donošenja rješenja o nenadležnosti, 3
- Ponovno otvaranje glavnog pretresa, 8
- Pooštravanje i ublažavanje kazne, 7
- Redovni tehnički pregled vozila, 12
- Uslovna osuda i njeno vanredno ublažavanje, 2
- Vještačenje i izjašnjenje okrivljenog, 9

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Ambalaža

- prava prodavca ako ne bude vraćena, 33

Bitna povreda odredaba parničnog postupka

- kad aje platni nalog usvojen na osnovu nepropisno ovjerene isprave, 100
- kod donošenja presude na osnovu priznanja, 101
- ako u izreci presude nije određen način revalorizacije glavnice, 102
- kada izreka presude ne sadrži potpune zemljišno – knjižne oznake, 103

Cijena

- rok plaćanja, 36
- zavisna od ugovorenog roka isporuke, 42

Clauzula rebus sic stantibus, 128

Devize

- prenos na međunarodnog prevoznika, 47

Dječiji dodatak

- primjena stranog prava, 77

Dospjelost

- novčanih potraživanja iz ugovora u privredi poslije 30.9.1989. godine, 130

Doživotno izdržavanje

- ugovor može zaključiti i staralac, 79

Društveni pravobranilac samoupravljanja

- nije ovlašten da pobija sporazum o naknadi za ekspropisane nekretnine, 15
- ovlašćenje za pobijanje ugovora, 31

Egzekvatura

- obaveza suda da provjeri da li je stranka bila uredno pozvana na raspravu, 106

Eksproprijacija

- kamata na naknadu, 14
- društveni pravobranilac samoupravljanja nije ovlašten da pobija sporazum o naknadi za ekspropisane nekretnine, 15

Eventualni tuženi zahtjev

- način odlučivanja suda, 98

Forma

- izjave o priznanju duga, 40

Garancija

- za funkcionisanje prodate stvari, 43

Gradsko građevinsko zemljište

- ugovor o zakupu sa bivšim vlasnikom, 23
- sticanje prava vlasništva održajem prije podruštvljenja, 101

Građenje

- na zemljištu ortaka prije podruštvljenja, 18
- na tuđem zemljištu, 19

Interna banka

- prekida se postupak kada je bila stranka, 113

Lus retentionis

Izvršenje

- odluke o raspoređivanju na drugo radno mjesto, 107
- na osnovu vjerodostojen siprave – stavljanje van snage rješenja, 118
- prigovor dužnika pozivom na činjenicu koja je nastupila u žalbenom roku, 119

Javno pravobranilaštvo

- zastupanje opštine ako nije imenovan pravobranilac, 91

Kamata

- u stečajnom postupku, 124

Kamatni divizor 66

Komercijalni direktor

- kao punomoćnik po zaposlenju, 127

Komunalne usluge

- zaključenje ugovora o isporuci toplotne energije, 30

Materijalni nedostaci

- obavještanje kod višestruke distancione prodaje, 132
- rok za obavještanje kod ugovora o djelu ako je saradnik poslenika znao za nedostatak, 133

Memorandum

- značaj ponude i prihvata na poslovnom papiru, 125

Mirovanje postupka

- inaknada parničnih troškova, 96

Mjenica

- podnošenje na protest, 71
- rok za protest . subota nije radni radn, 135

Mjesna nadležnost

- i stečajni postupak 87
- ocjena suda po prijemu tužbe, 88

- punovažnost sporazuma o prorogaciji, 89

- izvršnog suda kada je toku stečajni postupak, 117

Motorno vozilo

- odgovornost za štetu vlasnika, 57

nacionalizacija

- položaj nedeposiranog bivšeg vlasnika, 22

Nadležnost

- suda udružengo rada za odlučivanje o zahtjevu za ispražnjenje stana dodijeljenog radi obavljanja dužnosti iz radnog odnosa, 82
- redovnog suda za odlučivanje o zahtjevu za iseljenje iz stana lica koja su se uselila po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju, 83
- sudovi nisu nadležni da odlučuju o zahtjevu za poništenje odluke unutrašnje arbitraže, 84

Naknada

- za eksproprisane nekretnine i kamate, 14
- društveni pravobranilac samoupravljanja nije ovlašten da pobija sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine, 15
- za korišćenje građevinskog zemljišta – tok zatezne kamate, 67

Naknada štete

- zastarjelosti postraživanja, 39
- zbog gubitka robe u drumskom prevozu, 48
- za oštećeni voćnjak, 53
- pretpostavljena odgovornost roditelja, 54
- odgovornost vlasnika pištolja, 55
- usljed eksplozije opasne stvari, 56
- odgovornost vlasnika motornog vozila 57
- kod kretanja pješaka kolovozom, 58
- obim naknade članovima porodičnog domaćinstva poginulog, 59
- ukidanje naknae zbog izgubljenog izdržavanja, 60
- solidarna obaveza federacije i SIZ-a za puteve, 61

- kao zatezna kamata teče od procjene štete, 65
- odgovornost ZOIL za neregistrovani traktor na šumskom putu, 68
- solidarna obaveza imaoca vozila i osiguravača, 69

Nalog (mandatum)

- odgovornost za štetu zbog povrede naloga, 49

Nasljeđivanje

- sticanje suposjeda nasljednika, 29
- sporazum o diobi nasljedstva, 80
- zastarjelosti prava – zahtijevati stvari zaostavštine, 81

Negotiorum gestio

- i ugovor o djelu, 46
- popravka kamiona u slučaju kvara na putu, 64

Ništavost ugovora

- sud pazi i po službenoj dužnosti samo u sudskom postupku, 32

Nužni prolaz

- konstituisanje, 25
- ukidanje, 28

Odgovornost za štetu

- roditelja za maloljetno dijete, 54
- vlasnika pištolja, 55
- usljed eksplozije cijeci za tečni vodonik, 56
- u slučaju prebrze vožnje na zaleđenom kolovozu, 61
- ZOIL za neregistrovani traktor na šumskom putu, 68

Održaj

- kad je ugovor o kupovini ništav, 21
- ne stiče se posjedom nacionalizovane nekretnine, 22
- obim sticanja prava služnosti prolaza, 26

Opasna stvar

- objektivna odgovornost vlasnika pištolja, 55
- odgovornost imaoca stvari za eksploziju, 56

Ortačka gradnja

- na zemljištu ortaka, 19

Osiguranje od odgovornosti

- šteta prouzrokovana neregistrovanim traktorom na šumskom putu, 68
- solidarna obaveza imaoca vozila i osiguravača, 69
- regres od pijalnog vozača, 70

Parnični postupak

- i prebijanje (kompenzacija), 93
- i dostava obračuna zateznih kamata, 94
- kada nisu potrebni, 95
- obaveza naknade kod fikcije povlačenja tužbe, 96

Pismeni testament pred svjedocima

- punovažan je samo ako zavještalac može da ga sam pročita i potpiše, 78

Platni nalog

- stvarna nadležnost nakon izdavanja, 86
- ovjeren prepis isprave, 100
- povlačenje tužbe i prigovor, 104

Podijeljena odgovornost

- u slučaju prebrze vožnje na zaleđenom kolovozu, 61

Podstanar

- iseljenje ako mu je izdat cio stan, 74

Poklon

- tuđeg zemljište, 50
- opoziv zbog grube nezahvalnosti, 51-52

Ponuda

- ponuda i prihvata na poslovnom papiru – memorandumu, 125
- ponuda i prihvata preko teleprinteru, 126

Pojesed

- sanasljednika, 29

Poslovodstvo bez naloga

- i ugovor o djelu, 46
- popravka kamiona u slučaju kvara na putu, 64

Povlačenje tužbe

- i prigovor na platni nalog, 104
- u sporovima male vrijednosti, 115
- zbog izostanka tužioca, rješenje može donijeti i predsjednik vijeća, 116

Povraćaj u pređašnje stanje

- kada prijedlog nije dopušten, 90
- ako nije imenovan pravobranilac, 91
- posljedice izostanka sa ročišta zakazanog povodom prijedloga, 92

Pravo građenja

- pravo korišćenja radi građenja, 20

Pravomoćno presuđena stvar

- prigovor u žalbi, 114

Pravo preče kupnje

- suvlasnika, 16
- obavještenje nije ponuda, 17

Pravo zadržavanja

- nemaju nasljednici nosioca prava doživotnog izdržavanja, 24

*Predugovor 97**Prekid postupka*

- kada je stranka interna banka, 113

Presuda

- izreka u slučaju glavnog i eventualnog tužbenog zahtjeva, 98

Presuda na osnovu priznanja

- obaveza suda da po službenoj dužnosti utvrdi da je pravo vlasništva stečeno održajem prije podruštvljenja, 101

Presuda zbog izostanka

- i prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje, 90

Prigovor zastarjelosti potraživanja

- isticanje u žalbi, 99

Prijeboj (kompenzacija)

- uslovi zapreke, 37
- uticaj na parnične troškove, 93

- prigovor prebijanja i protivtužba, 112
- osnivačkog uloga stečajnog dužnika sa potraživanjem banke, 123

Privredni spor

- rješenje o povlačenju tuže zbog izostanka tužioca može donijeti i predsjednik vijeća, 116

Priznanje strane sudske odluke

- obaveza suda da provjeri da li je stranka bila uredno pozvana na raspravi, 106

Promijenjene prilike

- ovlaštenje za raskid ugovora, 128

Prorogacija

- ocjena suda u času prijema tužbe, 88
- punovažnost sporazuma o mjesnoj nadležnosti, 89

Protest

- mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, 71
- mjenice – subota nije radni dan, 135

Protivtužba

- i prigovor prebijanja, 112

Punomoćnik

- po zaposlenju – komercijalni direktor, 127

Raskid ugovora

- zastara zahtjeva, 38

Revizija

- u pravilu nije dopuštena u vanparničnom postupku, 105

Rok

- plaćanje cijene između korisnika društvenih sredstava, 36
- isporuke robe i cijena, 42

Služnost prolaza

- održaj, 26
- ukidanje, 27

Solidarna obligacija

- imaoca vozila i osiguravača, 69

Spor male vrijednosti

- povlačenje tuže zbog izostanka tužioca 115

Stan

- prava suvlasnika, 72
- posljedica poništavanja kata o dodjelis tana, 73
- zamjena bez saglasnosti davalaca na korištenje, 74
- prestanak prava korištenja davaoca izdržavanja, 75
- iseljenje podstanara cijelog stana, 76

Stanarsko pravo

- ne pripada suvlasniku, 72
- poništenje akta o dodjeli stana, 73
- zamjena stana bez saglasnosti davalaca, 74

Stečajni dužnik

- dospjeće potraživanja, 108

Stečajni postupak

- i mjesna nadležnost, 87
- dospjeće potraživanja stečajnog dužnika, 108
- prestanak zatezne kamate, 109
- utvrđenje psotojanja potraživanja stečajnog povjerioca, 110
- stranačka sposobnost stečajne mase, 111
- uslovi za otvaranje, 120
- raspored ostatka imovine stečajnog dužnika, 121
- prodaja stečajnog dužnika 122,
- ne mogu se prebijati osnivački ulozi stečajnog dužnika sa potraživanjima banke, 123
- i kamate, 124

Sticanje bez osnova

- u slučaju nepunovažnog prenosa prava raspolaganja, 62
- stopa i tok zatezne kamate, 63

Stvarna nadležnost

- suda višeg stepena i kada je djelimično osporen platni nalog, 85
- suda višeg stepena ne može se mijenjati nakon izdavanja platnog naloga, 86

Suvlasnik

- kada nema pravo preče kupnje, 16
- nema stanarsko pravo, 72

Šumski put

- šteta koju prouzrokuje neregistrovani traktor, 68

Teleprinter

- značaj emitovanja ponude i prihvata ponude, 126

Testament

- uslovi za punovažnost pismenog testamenta prd svjedocima, 78

Traktor

- neregistrovani, upotreba na šumskom putu, 68

Tužba

- za zaključenje ugovora, 97
- sa više tužbenih zahtjeva, 98
- povlačenje i prigovor na platni nalog, 114

Ugovor

- ovlaštenje društvenog pravobranioca samoupravljanja za pobijanje, 31
- na ništavost sud pazi samo ako je pokrenut sudski postupak, 32
- ugovorna kazna u slučaju raskida ugovora, 34
- tumačenje ugovora, 37
- zastara zahtjeva za raskid, 38
- raskid zbog promijenjenih prilika, 128

Ugovorna kazna

- raskid ugovora i ugovorna kazna, 34
- ako je ugovorena "paušalna naknada štete, 35
- odredba o gubitku prva ako nije saopštena bez odlaganja dispozitivnog je karaktera, 129

Ugovor o djelu

- i poslovodstvo bez naloga, 46
- rok za obavještenje o nedostatku kada je saradnik za nedostatke znao, 133

Ugovor o doživotnom izdržavanju

- može ga zaključiti za primaoca izdržavanja i staralac 79

Ugovor o građenju

- značaj konačnog obrčuna, 134

Ugovor o poklonu

- tuđeg zemljišta, 50
- opoziv zbog grube nezahvalnosti, 51-52

Ugovor o prevozu u drumskom saobraćaju,

- plaćanje cijene u međunarodnom transportu, 47

Ugovor o prodaji

- sporazum o prodaji ambalaže mogu zaključiti samo zastupnici stranaka, 33
- cijena i rok isporuke, 42
- garancija, 43
- obavještanje o skrivenim nedostacima kod višestruke distancione prodaje, 132

Ugovor o zakupu poslovne prostorije

- pravo na otkaz, 44
- obaveza plaćanja zakupnine, 45

Ugovor u privredi

- dospelost novčanih potraživanja nakon 30.9.1989. godine, 130

Unutrašnja arbitraža

- sudovi nisu nadležni da odlučuju o poništenju odluke arbitraže, 84

Vanparnični postupak

- u načelu nije dopuštena revizija, 105

Zakupnina

- tok zatezne kamate, 67
- obaveza plaćanja i u slučaju gubitka posjeda zakupljene stvari 45

Zastara

- zahtjeva za raskidanje ugovora, 38

Zastarjelosti potraživanja

- prekid zastare deviznog potraživanja ako neovlašteno plaćeno u dinarima, 131

- naknada štete prouzrokovane izljevanjem otpadnih voda, 39
- prekid priznanja duga, 40
- ne prekida se knjiženjem obaveze, 41
- isticanje prigovora u žalbi, 99

Zastupanje

- kod zaključenja sporazuma o prorogaciji, 89
- opštine po javnom pravobraniocu, 91

Zatezna kamata

- na naknadu za eksproprisane nekretnine, 14
- od kada teče i po kojoj stopi kod potraživanja stečenog bez osnova, 63
- kada teče od procjene štee, 65
- način obračuna, 66
- na zakupninu i naknadu za korištenje građevinskog zemljišta, 67
- na revalorizovanu glavniciu – ireka presude, 102
- prestanak u stečajnom postupku, 109

Žalba

- prigovor zastare kao nova činjenica, 99

UPRAVNO PRAVO*Građenje*

- nemogućnost pretvaranja zajedničkih prostorija u poslovne prostorije, 144
- susjedni nisu stranka u postupku izdavanja odobrenja za upotrebu objekta odnosno građevine, 145

Gradsko građevinsko zemljište

- nemogućnost ostvarenja prvenstvenog prava korištenja zemljišta radi građenja nakon preuzimanja neizgrađenog građevinskog zemljišta iz posjeda ranijeg vlasnika, 139

Porezi građana

- izdaci iz kamate ne spadaju u nužne troškove za ostvarenje neplaćenog ukupnog prihoda od privredne djelatnosti, 140
- obaveza utvrđivanja podataka na osnovu kojih se poslovne knjige smatraju

nevjerodostojnim na neposredan način, 141

Porez na rpomet nepokretnosti i prava

- otuđenje poslovnog prostora ugovorom o udruživanju sredstava i obaveza plaćanja poreza na romet, 142
- prva prodaja posovnog prostora građaninu i obaveza plaćanja poreza na promet, 142

Porez na promet proizvoda i usluga

- prodaja vozila od strane korisnika društvenih sredstava kao organizatora igara na sreću obaveza plaćanja poreza na promet, 143

Radni odnos

- obaveza inspektora rada da postupa po službenoj dužnosti kada utvrdi povredu propisa, 146

Stambeni odnosi

- početak roka u kome se može tražiti iseljenje lica koje je nezakonito nastavilo da koristi stan poslije iseljenja nosioca stanarskog rava, 147

- izdavanje društvenog stana podstanaru zbog odlaska na privremeni rad i inostranstvu ili drugo mjesto u zemlji bez ponude davaocu stana da on odredi podstanara i ovlaštenja davaoca stana prema podstanaru i nosiocu stanarskog prava, 148
- nemogućnost nastupanja zakonske pretpotavke da je davalac stana dao nosiocu stanarskog prava u slučaju kada ga je nosilac stanarskog prava svojim postupcima spriječio da mu uruči obavještenje odbijanju davanja saglasnosti i ponudi drugog stana, 149

Uprani postupak

- aktivna legitimacija u postupku izricanja inspeksijske mjere, 136
- prethodno pitanje u postupku iseljenja nezakonito useljenog lica, 137

Upravni sporovi

- odbijanje zahtjeva vlasnika za otuđenje nedovršene zgrade nije upravni akt, 138

REGISTAR PROPISA

KRIVIČNO, PRESTUPNO I PREKRŠAJNO PRAVO

Savezni propisi

Krivični zakon SFRJ ("Službeni list SFRJ", broj 44/76, 34/88, 74/88 i 3/90)

Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, 14/85 i 3/90)

Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, 14/85, 74/87, 10/88, 57/89 i 3/90)

Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", broj 17/74, 63/80, 53/85, 50/88 i 63/88)

Republički propisi

Krivični zakon SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 16/77, 32/84, 19/86, 41/88, 33/89 i 2/90)

Zakon o prekršajima ("Službeni list SRBiH", broj 29/77 i 33/89)

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 do 20/90)

Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78 do 20/90)

Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženo rada (“Službeni list SFRJ”, broj 72/86 do 69/88), sada zakon o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji (“Službeni list SFRJ”, broj 84/89)

Zakon o sudovima udruženo rda (“Službeni list SFRJ”, broj 38/84)

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 43/82)

Zakon o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78, 39/85 i 57/89)

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 6/80)

Zakon o deviznom poslovanju (“Službeni list SFRJ”, broj 66/85 do 85/89)

Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74)

Zakon o osnovama poslovanja organizacija udruženo rada u području prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti (“Službeni list SFRJ”, broj 43/76 do 43/86-raniji)

Zakon o mjenici (“Službeni list FNRJ”, broj 104/46, te “Službeni list SFRJ”, broj 16/65, 54/70 i 57/89)

Zakon o udruženom radu (“Službeni list SFRJ”, broj 11/88 - prečišćeni tekst i 40/89)

Zakon o preduzećima (“Službeni list SFRJ”, broj 77/88 i 40/89)

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovien i lica (“Službeni list SFRJ”, broj 24/76) sada istoimeni (“Službeni list SFRJ”, broj 17/90)

Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima (“Službeni list SFRJ”, broj 63/80, 4/81 i 53/85 – raniji), sa istoimeni (“Službeni list SFRJ”, broj 50/88, 80/89 i 29/90)

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“Službeni list SFRJ”, broj 60/75 do 24/86- raniji)

Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6 aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije (“Službeni list FNRJ”, broj 104/46)

Sporazum između SFRJ i SR Njemačke o socijalnom obezbjeđenju (“Službeni list SFRJ”, broj 9/69 – raniji)

Republički propisi

Zakon o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, broj 19/86, 25/88 i 33/89)

Zakon o sudovima udruženo rada (“Službeni list SRBiH”, broj 14/80 i 2/90)

Zakon o vanparničnom postupku (“Službeni list SRBiH”, broj 10/89)

Zakon o društvenom pravobranioocu samoupravljanja (“Službeni list SRBiH”, broj 15/84 – prečišćeni tekst)

Zakon o javnom pravobranilaštvu (“Službeni list SRBiH”, broj 2/89 i 33/89)

Zakon o prometu nepokrtnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78 i 4/89)

Zakon o građevinskom zemljištu (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86 i 1/90)

Zakon o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj (“Službeni list SRBiH”, broj 12/87 i 38/89)

Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija (“Službeni list SRBiH”, broj 33/77 i 12/87)

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 i 12/87)

Zakon o nasljeđivanju (“Službeni list SRBiH”, broj 7/80)

Porodični zakon (“Službeni list SRBiH”, broj 21/79 i 44/89)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o opštem upravnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 47/86 – prečišćeni tekst)

Zakon o upravnim sporovima (“Službeni list SFRJ”, broj 4/77 – prečišćenit ekst)

Pravilnik o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanje i plaćanje poreza na promet proizvoda i usluga (“Službeni list SFRJ”, broj 31/85, 42/85, 8/86 i 18/87)

Republički propisi

Zakon o građevinskom zemljištu (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86)

Zakon o državnoj upravi

(“Službeni list SRBiH”, broj 38/78, 13/82, 40/82, 40/84, 12/87, 9/89 i 26/89)

Zakon o nadziđivanju i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini (“Službeni list SRBiH”, broj 32/87)

Zakon o porezima građana (“Službeni list SRBiH”, broj 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88)

Zakon o porezu na promet nepokretnosti i prava (“Službeni list SRBiH”, broj 6/78), 13/(2, 30/85 i 45/86)

Zakon o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 9/87, 23/88 i 24/89)

Zakon o radnim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 4/84, 40/84, 9/86, 12/87, 5/88, 25/88 i 26/89)

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 – prečišćeni tekst i 12/87)